

SZERENCSI KISTÉRSÉG BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ

Kistérségi helyzetelemzés

MTA-WSA 2012

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

SZERENCSI KISTÉRSÉG

**BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE
ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ**

Kistérségi helyzetelemzés

A helyzetelemzés a TÁMOP-5.2.1. Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozása és a program kísérése c. pályázat keretében készült.

Készítette: Kopasz Marianna

Az adatgyűjtésben és az elemzés összeállításában a WSA munkatársai közreműködtek. Az anyagot a Szerencsi Többcélú Kistérségi Társulás munkatársai véleményezték.

A borítón szereplő kép a Megyaszói Általános Iskola rendezvényén készült.

Tartalom

Összefoglalás.....	4
Bevezetés: Az adatok forrása, az adatgyűjtés módszere	9
1. A kistérség elhelyezkedése és települései	9
2. A kistérség demográfiai helyzete	13
<i>Népesség, természetes szaporodás/fogyás, belföldi vándorlás</i>	<i>13</i>
<i>A népesség korösszetétele.....</i>	<i>16</i>
<i>A cigányság aránya</i>	<i>19</i>
3. Iskolázottság	21
4. Munkaerő-piaci helyzet, vállalkozói aktivitás és a lakosság jövedelmi viszonyai.....	23
<i>Gazdasági aktivitás, foglalkoztatás, munkanélküliség.....</i>	<i>23</i>
<i>Vállalkozói aktivitás.....</i>	<i>27</i>
<i>Jövedelmi helyzet.....</i>	<i>29</i>
5. Segélyezési helyzetkép	31
6. A gyermekes családok helyzete, szegénységi kockázata.....	34
7. Szolgáltatások a kistérség településein	40
<i>Humán szolgáltatások elérhetősége és jellemzői.....</i>	<i>40</i>
<i>Közoktatási intézmények és szolgáltatások</i>	<i>48</i>
8. Lakáshelyzet és közműellátottság.....	63
9. Szegregátumok	68
10. A megnevezett helyi szükségletek és igények (adatlapok és interjúk alapján).....	70
11. Civil szervezetek.....	72
MELLÉKLET	79

Összefoglalás

A Szerencsi kistérség Magyarország 19. legfejletlenebb kistérsége, komplex programmal segített LHH kistérség. A kistérség 18 települése közül 13 társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott vagy az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település. Négy település tartozik a legmagasabb szegénységi kockázatú települések közé: Mezőzombor, Prügy, Sóstófalva és Taktakenéz.

A kistérség népessége az elmúlt tíz év folyamán – összhangban az országos és a Borsod-Abaúj-Zemplénre jellemző tendenciával – csökkenést mutat. A népességfogyás mértéke meghaladja az országosan jellemző szintet, és valamivel fölötte van a megyeinek is. A kistérség népességszámának az országosnál erősebb csökkenésében az elvándorlás játszik meghatározó szerepet. A természetes fogyás ugyanakkor ezt az időszakot tekintve kisebb volt az országosnál. Sőt, a kistérség települései közül Taktaszadát és Taktakenézt számottevő természetes szaporodás jellemzi.

A kistérségben a népesség korösszetétele jelentősen eltér az országostól. Az országosan jellemzőnél számottevően magasabb, 21,4%-ot kitevő a 0-17 évesek aránya. A gyermekek népességben belüli részaránya Taktakenézen a legnagyobb: tíz lakosból három 18 éven aluli. További hat településen – Megyaszó, Prügy, Újcsanáros, Taktaszada, Sóstófalva és Mezőzombor – a népesség több mint negyede gyermekkorú. A cigány népesség kistérségi száma 2012-ben – a jegyzői becslésekből kiindulva – 8507 főre, teljes népességben belüli aránya pedig 19,6%-ra tehető. A roma lakosság aránya Taktakenéz (49,5%), Prügy (45,5%) és Taktaszada (42,2%) községekben a legnagyobb. Számottevő, közel egyharmados a cigány népesség aránya Megyaszón és Mezőzomboron is.

Aligha fér hozzá kétség, hogy a népesség alacsony iskolázottsága a kistérség egyik, hanem a legsúlyosabb problémája. Erről árulkodnak részint a – meglehetősen régi – 2001-es népszámlálás adatai, részint pedig az intézményi adatlapok. A népszámlálás adatai szerint a Szerencsi kistérségben Taktakenéz népessége volt a legiskolázatlanabb, de Taktaszadán, Legyesbényén és Prügyön is nagyon alacsony volt az érettségivel rendelkezők aránya. Az iskolázottság hiányosságai visszaköszönnek a különböző intézmények adatlapjain is; a fejlesztési igények között rendre megjelennek a szülők életmóddal, életvezetéssel, családi életre neveléssel, gyermekneveléssel kapcsolatok ismeretei bővítésének szükségessége.

A kistérségben élő népesség munkaerő-piaci helyzetét roppant alacsony gazdasági aktivitás, alacsony foglalkoztatás és súlyos munkanélküliség jellemzi. A 2010-es adatok szerint a 15-64 éves korúak között a gazdaságilag aktív népesség aránya mindössze 51,9% volt, ami lényegesen alatta marad az országosnak, sőt még az egyébként is alacsony megyeinek is. A kistérség 41,2%-os foglalkoztatási aránya hasonlóképpen nemcsak országos viszonylatban meglehetősen alacsony, de még a megyei rátához mérten is. A Szerencsi kistérségben 2010-ben valamivel több mint minden ötödik 15-64 éves korú állástalan volt. A kistérség 20,7%-os munkanélküliségi rátája majdnem kétszerese az országos rátának. A munkanélküliség súlyosságát mi sem jelzi jobban, minthogy a különböző intézményi adatlapokon (jegyzői,

óvodai, iskolai, védőnői, stb.) az egyik visszatérő fejlesztési igény a munkahelyteremtés volt. Ez nem pusztán a családok jövedelmi helyzete miatt hangsúlyos, hanem amiatt is, hogy a kistérségben gyermekek generációi nőnek fel anélkül, hogy dolgozó családtagot látnának a közvetlen környezetükben. A közcélú foglalkoztatás a kistérségben meglehetősen kiterjedt. A közmunkába bevontak aktív korúakra vetített száma 2010-ben az országos arány több mint három és félszeresét tette ki, de másfélszerese volt a megyei aránynak is. A közfoglalkozás messze legnagyobb mértékben Megyaszó települést jellemzi, de igencsak kiterjedt Taktakenézen és Monokon is. A jegyzői becslések alapján valószínűsíthető, hogy 2010-ről 2011-re a közfoglalkoztatásba bevontak számában nem történt lényeges elmozdulás.

A Szerencsi kistérségben gyenge a vállalkozói aktivitás országos, regionális és még megyei viszonylatban is. A működő vállalkozások száma 2009-ben 1477 volt, azaz ezer lakosra 36 működő vállalkozás jutott. A működő vállalkozásokon belül viszonylag alacsony a nagyobb foglalkoztatási potenciált jelentő társas vállalkozások aránya. A vállalkozói aktivitás a meglehetősen egyenetlen a kistérségen belül: a legnagyobb vállalkozói sűrűség Bekecs, Szerencs és Mád településeket jellemzi. A sor másik végén, a legkisebb vállalkozói aktivitást felmutató települések közé Taktakenéz, Taktaszada, Megyaszó és Monok tartoznak.

A lakosság jövedelmi viszonyait jól jellemzi, hogy 2010-ben a kistérségben 1000 állandó lakos közül mindössze 385 fizetett személyi jövedelemadót. Az adófizetők fajlagos száma jócskán elmarad az országos adattól, és némileg alatta van a régiós és a megyei adatnak is. A Szerencsi kistérségben az egy lakosra eső személyi jövedelemadó-alap 2010-ben 557,1 ezer forint volt, ami a megyei átlagnak is csak a 84%-át teszi ki, az országos átlagnak pedig még a 70%-át sem éri el.

A rendszeres szociális segélyben részesülők ezer aktív korúra vetített száma 2010-ben az országosan jellemző háromszorosa volt. A kistérségi adat regionális és megyei összehasonlításban is meglehetősen kedvezőtlen képet fest. A segélyezettek fajlagos száma Taktakenézen és Mezőzombor a legnagyobb, de magas Taktaszadán és Taktaharkányban is. A Szerencsi kistérségben az országoshoz mérten magas az átmeneti segélyben részesítettek ezer lakosra vetített száma is. 2011-ben a jegyzői adatlapok szerint a kistérség háztartásainak közel negyede kapott lakásfenntartási támogatást. A települések közül Taktakenézen kiugróan magas volt a támogatott háztartások aránya.

A kistérségben a háztartások bő negyede nevel 18 éven aluli gyermeket. A gyermekes háztartások összes háztartáson belüli aránya kiugróan magas Megyaszón (67,2%), és abszolút számuk is itt a legnagyobb. Több mint minden második háztartás gyermekes Taktaharkányban, és a háztartások legalább 40%-a Taktakenézen, Taktaszadán és Mezőzomboron. Ezzel szemben a gyermeket nevelő háztartások aránya Szerencsen a legkisebb (11%). A foglalkoztatott nélküli gyermekes háztartások részaránya Monokon, Taktakenézen, Prügyön és Mezőzomboron a legmagasabb. A háztartástípusok közül a legnagyobb szegénységi kockázatot jelentő három- és többgyermekes, illetve egyszülős háztartások közül a kistérségben lényegesen gyakrabban fordul elő a sokgyermekes háztartás.

A gyermekes háztartások bő harmada nevel három vagy több gyermeket. Prügyn kevés olyan gyermekes háztartás van, amelyikben nem nevelnek legalább három gyermeket, de Taktakenézen és Újcsanáloson is messze ez a leggyakoribb háztartástípus.

A veszélyeztetett gyermekek kistérségi aránya 2010-ben 12,1% volt, ami nem mutat lényeges eltérést az országoshoz képest. A kistérségben messze Taktaharkányban élnek legnagyobb arányban ilyen gyermekek (33,9%), és a számuk is itt a legmagasabb. Tiszalúcon és Sóstófalván sem sokkal kevésbé aggasztó a helyzet: a gyermekek közel negyede veszélyeztetett mindkét településen. A védelembe vett gyermekek kistérségi aránya 2010-ben jóval meghaladta az országost (2,8%). A települések közül különösen Sóstófalván és Taktakenézen magas az ilyen gyermekek részaránya. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száz 18 éven aluli lakosra vetített száma 2010-ben a kistérségben az országos érték bő kétszerese volt: miközben Magyarországon száz 18 éven alulira 33,2 segélyben részesített jutott, addig a kistérségben 67,3. A gyermekvédelmi kedvezményben részesülők fajlagos száma Taktakenézen a legnagyobb. Jelentős még az ellátásban részesülők aránya Mezőzombor, Prügý és Sóstófalva településeken is.

A humán szolgáltatásokkal való ellátottság területén az alábbi főbb megállapításokat tehetjük. Bölcsődei ellátás a kistérségben hét településen, Alsódobszán, Mádon, Megyaszón, Szerencsen, Tállyán, Tiszalúcon és Újcsanáloson van (utóbbi egyelőre a működési engedély megszerzésének fázisában van). Nincs intézményi ellátás a 0-2 éves korúak számára számos olyan településen, ahol az ilyen korúak létszáma alapján ez indokolt lehetne. Ide sorolható mindenekelőtt Mezőzombor, valamint a Taktaköz szinte összes települése: Prügý, Taktaharkány, Taktakenéz és Taktaszada.

Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat a jegyzői adatlapok szerint minden településen működik. A 2000 fő fölötti települések többségén heti 40 órában. Ennél rövidebb a szolgáltatás elérhetősége Mád és Tállya esetében. A település lélekszámához mérten kissé rövidnek tűnik a szolgáltatás rendelkezésre állása Legyesbényén is. Pozitívum, hogy a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatoknál kizárólag képzett családsegítő munkatársak dolgoznak, ám némileg ront a képen, hogy szinte teljesen hiányoznak az egyéb segítő szakmák képviselői.

A védőnői és a házi orvosi szolgáltatás valamennyi településen biztosított. Akad azonban néhány olyan – 2000 főnél nagyobb – település, ahol a gyermekkorúak magas száma ellenére sem gyermekorvos, sem gyermekorvosi szakellátás nincsen. Ide sorolható Mezőzombor és kisebb mértékben Tállya is. Ezekből a falvakból jellemzően 5-15 kilométerre található a legközelebbi gyermekorvosi rendelés. Taktaszadán és Megyaszón 4 hetente gyermekgyógyász mozgó szakorvosi szolgáltatás működik. Az egészségügyi ellátás terén mindazonáltal ilyesfajta fejlesztési igény nem merült fel. Hangsúlyos volt ugyanakkor a mobil szűrővizsgálatok megszervezésének, illetve az ehhez szükséges eszközök biztosításának igénye.

Óvodai szolgáltatás a kistérség összes településén elérhető. Az óvodák átlagos csoportlétszáma csak kivételesen haladja meg a közoktatási törvényben meghatározott 25 fős határt; nem jellemzőek az óvodákra a férőhelyproblémák miatt elutasított felvételi kérelmek sem. Egyes településeken – nevezetesen Taktakenézen, Mezőzomboron, Monokon és Prügyön – majdnem minden óvodás gyermek hátrányos helyzetű, s nagyon magas (59-91% közötti) a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya is. A roma gyermekek óvodai aránya is Prügyön, Mezőzomboron és Taktakenézen a legnagyobb, a becslések szerint 80% vagy afölötti. A kistérség óvodáiban dolgozó óvodapedagógusok egytől egyig szakképzettek, ám problémát jelent, hogy gyakorlatilag teljesen hiányoznak az óvodákból a gyermekvédelmi felelősök és fejlesztő szakemberek.

Általános iskola alsó és felső tagozat – az aprófalvak kivételével – a kistérség valamennyi településén van. Ott, ahol működik általános iskola, az esetek többségében napközi vagy tanulószoba is van, kivéve Mezőzombort és Taktakenézt. Ez olyan problémát jelent, ami mindenképp megoldásra vár, mivel ezek a települések éppen azok, amelyek iskoláiban a legmagasabb, 80% fölötti a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya, és a kistérségi átlag fölötti a sajátos nevelési igényű tanulók aránya is. Ráadásul, a mezőzombori iskola a tanulmányi eredményeket tekintve is a kistérség leggyengébben teljesítő iskolái közé tartozik (lásd alább). Emellett a közel ennyire hátrányos helyzetű, és a községi átlag alatti teljesítménnyel jellemezhető taktaszadai iskolákban is csak a tanulók kis százaléka napközis. Ezek fényében nem indokolatlanul merül fel a napközi, illetve az egész napos iskola iránti igény Taktakenézen és Taktaszadán. (Inkább az meglepő, hogy Mezőzomboron nem fogalmazódott meg ilyen igény.) Az előbbieken túl a szintén hátrányos helyzetű Prügy jelezte, hogy szükségesnek tartaná az egész napos iskola bevezetését.

A kistérség iskoláiban ritka kivétellel pedagógiai képzéssel rendelkező munkatársak dolgoznak, ugyanakkor sehol nincs iskolaorvos, iskolapszichológus, gyógytornász. Elvértve fordul elő gyermekvédelmi felelős, védőnő, gyógypedagógiai asszisztens, szociális munkás, szabadidő-szervező vagy logopédus alkalmazása is. Mezőzomboron nem áll rendelkezésre sem fejlesztő-, sem gyógypedagógus, de még gyógypedagógiai asszisztens sem, miközben az SNI gyermekek aránya az iskolában a kistérségi átlag kétszerese (14,3%).

A Szerencsi kistérség általános iskolái között a kompetenciamérések átlagai tekintetében tetemes különbségek mutatkoznak. Miközben néhány községi iskolát nemcsak a községi, hanem az országos átlag fölötti kompetencia pontszámok jellemeznek, addig másutt nagyon szerény tanulói teljesítmény körvonalazódik. A legszerényebb, jóval a magyarországi községi átlag alatti teljesítményt a mezőzombori és monoki iskola tanulói nyújtják mindkét évfolyamon. A megyeszéki oktatási intézményben sem sokkal fényesebbek az eredmények: a 8. évfolyamosok körében a matematika pontszámok valamivel magasabbak, de a szövegértés terén nincs különbség a mezőzombori és a monoki iskolához képest. Az újcsanálosi iskolában pedig a 6. évfolyamosok eredményei látszanak gyengének.

A kistérség általános iskoláiban a 2010/2011-es tanévben 56,4%-os volt a középiskolai továbbtanulási arány, a végzősök további 43%-a pedig szakiskolában folytatta tanulmányait.

Az átlag azonban ezúttal is tetemes eltéréseket takar. A legkisebb továbbtanulási arány Mezőzomboron, Taktaszadán és Taktakenézen tapasztalható. Ezek mellett Monok és Prügy általános iskoláiból is csak kevesebb, mint minden második tanuló került középiskolába.

A Szerencsi Kistérség Egységes Pedagógiai Szakszolgálat a kistérség 18 településéből 16 esetben biztosítja szolgáltatásait, amelyek minden társult önkormányzat számára elérhetők. (Sóstófalván és Újcsalánoson a miskolci Többcélú Társuláson keresztül biztosított a szakszolgálati feladatellátás.) Az adatokból az látszik, hogy a Szakszolgálat által teljesített feladatok közül a korai fejlesztés terén a legkisebb az igénybevétel; ezt mindössze hat településen végzik a munkatársak. Számos olyan település van a kistérségben, ahol a megfelelő korú gyermekek létszáma alapján legalábbis indokoltnak tűnne a szolgáltatás fokozottabb igénybevétele. Ehhez azonban a Szakszolgálat személyi állományának bővítésére lenne szükség, ugyanis jelenleg 2 fő látja el a gyógypedagógiai tanácsadással, korai fejlesztéssel és gondozással kapcsolatos feladatokat, akik közül egy fő gyeseen van.

A közműellátottság a Szerencsi kistérségben nemcsak az országos állapotokhoz mérten mutat lemaradást, hanem a megyeihez mérten is. A közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya alatta marad az országos szintnek, de még sokkal tetemesebb a lemaradás a csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányát illetően. A közműellátottság tekintetében összességében a Taktaköz települései, illetve Mezőzombor és Sóstófalva tűnnek a legfejletlenebbnek. Vezetékes ivóvízzel jelenleg a kistérségi lakóingatlanok 88%-a rendelkezik. E tekintetben messze Mezőzomboron a legnagyobb a lemaradás. A csatornázott lakások aránya a kistérségben 48% körüli. Prügy, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada és Tiszalúc településeken továbbra sincs közüzemi szennyvíz-csatornarendszer. A kistérség településein a lakóingatlanok 96,3%-ába van bevezetve az áram. A lakóingatlanok árammal való ellátottsága Sóstófalván a legkisebb arányú. A komfort nélküli lakások aránya jelenleg 13% körüli lehet az ilyen lakóingatlanok hányada. Prügyön, Sóstófalván és Mezőzomboron a komfort nélküli lakások adják a lakásállomány 30%-át. Az életveszélyes lakóingatlanok előfordulási aránya Sóstófalván a legnagyobb.

A Szerencsi kistérség területén jelenleg 11 szegregátum található: négy Prügyön, három Taktaszadán, kettő Taktaharkányban, valamint egy-egy Taktakenézen és Tiszalúcon. A kistérség településeinek lakosságából hozzávetőlegesen 4,5%-ot tesz ki a szegregátumban élők aránya.

Bevezetés: Az adatok forrása, az adatgyűjtés módszere

A kistérségi tükör elkészítésekor többféle információforrásra támaszkodtunk. Részben felhasználtuk a rendelkezésre álló statisztikai adatbázisok (KSH, Köztár, VÁTI TEIR, REMEK, MTA KTI Erőforrástérkép stb.) adatait, részben pedig feldolgoztuk azokat az adatlapokat, amelyeket előzetesen a szerencsi kistérség különböző intézményeinek küldtünk ki, s amelyekben adatszolgáltatásra kértük fel őket. Ilyenfajta kérést kapott a kistérség 18 településének jegyzője, a kistérségben működő bölcsődék, óvodák, általános iskolák és középiskolák vezetői, illetve különböző szakmai csoportok képviselői (védőnők, családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatások, pedagógiai szakszolgálatok, munkaügyi kirendeltségek). A kitöltés nem mindig volt teljes körű, ezért az egyes témák tárgyalásánál a hiányzó adatokat a hivatalos statisztikák mellett más forrásokból is igyekeztünk pótolni. Erre a célra elsősorban a kistérség különböző tervdokumentumait használtuk (esélyegyenlőségi program, felzárkóztatási fejlesztési program), valamint ezeket kiegészítettük egyéb internetes forrásokkal is (a kistérség, az NFÜ, a bíróságok honlapjai).

A felhasznált adatok másik körét a terepmunka során összegyűjtött információk jelentették. Ezek nagy része interjúkból származott – ilyenek védőnőkkel, iskolaigazgatókkal, óvodavezetőkkel, gyerekorvosokkal és civilekkel készültek.

1. A kistérség elhelyezkedése és települései

A Szerencsi kistérség Borsod-Abaúj-Zemplén megyében helyezkedik el. Kelet felől a Tokaji kistérséggel, délen a (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéhez tartozó) Tiszavasvári kistérséggel, valamint a Tiszaújvárosi kistérséggel, nyugat felől a Miskolci és a Szikszói, északról pedig az Abaúj-Hegyközi kistérséggel határos. A Szerencsi kistérséggel szomszédos hat kistérség közül négy LHH kistérség.

A Szerencsi kistérség az Alföld és az Északi-középhegység találkozásánál fekszik. A kistérség természet-földrajzilag három kistájra osztható: a kistérség nyugati része Harangod, déli része Taktaköz, észak-keleti része pedig Hegyalja. A kistérséghez tartozó 18 település az alábbiak szerint oszlik meg a három kistáj között.

- Harangod: Alsódobsza, Megyaszó, Sóstófalva, Újcsanános
- Taktaköz: Prügy, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tiszalúc
- Hegyalja: Bekecs, Golop, Legyesbénye, Mád, Mezőzombor, Monok, Rátka, Tállya és Szerencs.

A kistérség települései közül négy település (Mád, Mezőzombor, Rátka és Tállya) a világörökség részét képező Tokaji borvidékhez, további öt település (Szerencs, Bekecs, Legyesbénye, Monok és Golop) pedig a külső védőzónához tartozik, amely a kiemelt területnek a környezetkárosító hatásoktól való védelmét hivatott szolgálni.

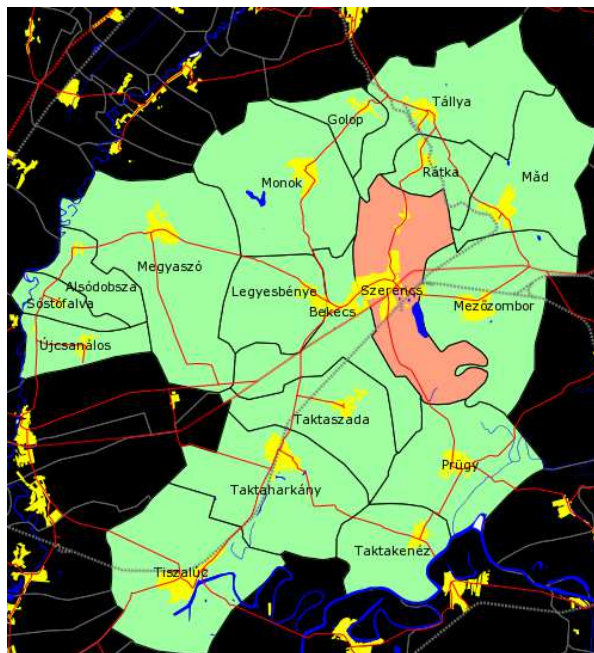
A kistérségnek 2011. január 1-én 43 838 lakosa volt¹, azaz Borsod-Abaúj-Zemplén népességének mintegy 6 százaléka élt itt. A kistérségben nincs 10 ezer főnél nagyobb lélekszámú település. A központ, Szerencs lakossága sem éri el a 10 ezer főt. A kistérség egyetlen városában a teljes népesség 22 százaléka tömörül. A többi 17 településből kilenc népessége 2 és 10 ezer fő közötti, haté 500 és 2000 fő közötti, két település lélekszáma – Alsódobsza és Sóstófalva – pedig az 500-at sem éri el (lásd 1. tábla). Tájegységenként vizsgálva, Harangod települései a legkisebbek. Itt a legnépesebb község (Megyaszó) lélekszáma is 3 ezer alatti, és két aprófalva is van a tájegységnek. A Taktaköz minden települése a 2 és 20 ezer fő közötti méretkategóriába esik; a legnépesebb közülük a több mint 5,5 ezer lakost számláló Tiszalúc (egyben a kistérség második legnagyobb települése). A kistérség hegyaljai része mutatja a legnagyobb változatosságot a települések méret szerinti eloszlása szempontjából. A legkisebb település a 611 fős Golop, a legnagyobb pedig Szerencs.

A Szerencsi kistérség a kedvezményezett térségek besorolásáról szóló 311/2007. (XI.17.) Korm. rendelet alapján Magyarország 19. legfejletlenebb kistérsége, komplex programmal segített LHH kistérség. A kistérség 18 települése közül a 240/2006. (XI.30.) Korm. rendelet alapján 13 település tartozik a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott vagy az országos átlagot jelentősen (legalább 1,75-szörösen) meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések közé (lásd 2. tábla). Az MTA RKK által számított szegénységi kockázat² a 18 település közül négy esetben mutatja a szegénység legmagasabb (10-es) kockázatát. Ezek közé tartozik Mezőzombor, Prügy, Sóstófalva és Taktakenéz. Összességében 10 község sorolódott a nagyon magas (9-10) szegénységi kockázatú települések közé, vagyis a kistérség településeinek több mint fele.

¹ A jegyzői adatlapok alapján a népességszám az elmúlt év folyamán tovább csökkent, jelenleg 43 348 állandó lakos él a kistérségben.

² A szegénység mértékét jelző típusképző mutatók: Fiatalodási index (a 15 évesnél fiatalabbak a 60 évnél idősebbek arányában), 2005; Középfokú végzettségük aránya a 18 évesnél idősebb népesség körében, 2001; Egy állandó lakosra jutó adózott jövedelem és nyugdíj összege havonta, 2005; Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, 2001; Regisztrált munkanélküliek a 18-59 évesek arányában, 2005; Rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők aránya a 0-17 évesekből, 2006; Nem korbetöltött nyugdíjasok aránya, 2005; Egy állandó lakosra jutó adózott jövedelem, 2005.

1. térkép A Szerencsi kistérség települései

Forrás: VÁTI REMEK

1. tábla A kistérség települései jogállás és méret szerint, 2010.

Települések száma		18
Jogállás szerint	Város	1
	Község	17
Települések száma		18
Méret	500 fő alatti	2
	500-1999 fős	6
	2000-9999 fős	10
	legalább 10000 fős	0

Forrás: VÁTI REMEK

2. tábla A kistérség településeinek állandó népessége és társadalmi-gazdasági jellemzői

Településnév	Állandó népesség (2011)	Szegénységi kód (RKK)	Társadalmi- gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott	Az országos átlagot legalább 1,75-szörösen meghaladó munkanélküliségű
Alsódobsza	329	8	igen	igen
Bekecs	2626	5		
Golop	611	7		
Legyesbénye	1650	9	igen	igen
Mád	2364	7		
Megyaszó	2829	9	igen	igen
Mezőzombor	2549	10	igen	igen
Monok	1705	9	igen	igen
Prügy	2634	10	igen	igen
Rátka	970	6		
Sóstófalva	281	10	igen	igen
Szerencs	9644	3		
Taktaharkány	3825	8	igen	igen
Taktakenéz	1313	10		igen
Taktaszada	2027	9	igen	igen
Tállya	2060	8		igen
Tiszalúc	5504	9		igen
Újcsanáros	917	9		igen
Szerencsi kistérség	43838	-		

Forrás: Köztár, MTA RKK és a 40/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet melléklete alapján saját szerkesztés

A kistérség megközelíthetősége, a közlekedési infrastruktúra jelentősen befolyásolja a gazdasági fejlődés lehetőségeit. Borsod-Abaúj-Zemplén megyét az országos gyorsforgalmi úthálózatból az M3-as autópálya érinti. A kistérséget a 37. számú főút kapcsolja össze Miskolccal, a 38. számú főút pedig Nyíregyházával.

A kistérség településeiről Szerencsre (illetve némely esetben a legközelebb eső városba) naponta 4-20 helyközi járat indul a jegyzői adatlapok szerint. A tömegközlekedés Taktaszadáról a legrosszabb, ahonnan csak napi 4 járat közlekedik. Sóstófalváról és Újcsanárosról is csak napi 5, illetve 7 járat indul Szerencsre, de ezekhez a településekhez nem

Szerencs a legközelebb eső város. Relatíván kedvezőtlenek a közlekedési lehetőségek Mádról és Alsódobszáról (napi 6 járat) és Taktaharkányból is (napi 8 járat). Emellett a kistérség településeinek fele rendelkezik vasútállomással: Tiszalúc, Taktaharkány, Taktaszada, Szerencs, Mezőzombor, Mád, Rátka, Tállya és Golop. Szerencs közvetlen vasúti kapcsolatban áll Miskolccal, illetve Nyíregyházával és – napi 4 járat erejéig – Debrecennel is.³

Polgármesteri interjú alapján a közlekedési nehézségek okozzák a legnagyobb problémát Taktakenézen. A közlekedési viszonylatok száma és a buszjáratok sűrűsége nem teszi lehetővé, hogy eljárjanak a helyi lakosok dolgozni más településekre. Taktaharkány és Prügy irányába jár autóbusz. Prügyről tovább lehet utazni Tokaj és Szerencs irányába. A viszonylatok száma és a buszjáratok sűrűsége sem teszi lehetővé, hogy eljárjanak a helyi lakosok dolgozni más településekre.

Korábbi vizsgálatok⁴ szerint a kistérség településeiről Szerencsre közúton fél és egy óra között, vasúton pedig fél és másfél óra között lehet eljutni. A településekről Budapestre az átlagos utazási idő közúton 2,5 óra, vasúton pedig 3 óra. Vagyis összességében közúton közelíthetők meg gyorsabban a városok és a főváros is.

2. A kistérség demográfiai helyzete

Népesség, természetes szaporodás/fogyás, belföldi vándorlás

A kistérség népessége az elmúlt tíz év folyamán – összhangban az országos és a Borsod-Abaúj-Zemplénre jellemző tendenciával – csökkenést mutat. A népességfogyás mértéke (-9,5%) meghaladja az országosan jellemző szintet, és valamivel fölötte van a megyeinek is (lásd 1. ábra).

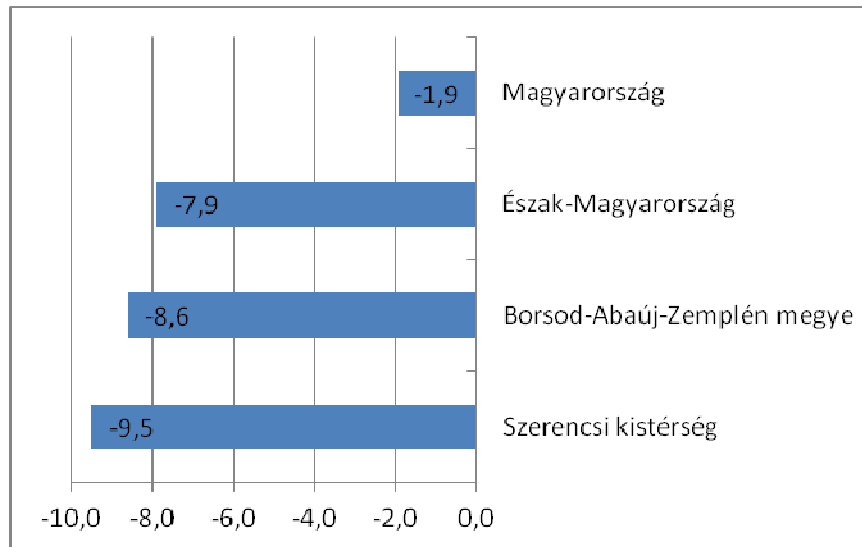
A természetes szaporodás/fogyás ezer lakosra vetített mutatószámának alakulását vizsgálva a 2000 és 2010 között (az évek az átlagában), a Szerencsi kistérség helyzete kedvezőnek tűnik mind országos, mind megyei viszonylatban (lásd 2. ábra). Míg országosan -3,6, Borsod-Abaúj-Zemplénben -3,4 volt a mutató értéke, addig a kistérségben -2,5. E mögött a kedvező kistérségi mutatószám mögött ugyanakkor számottevő települések közti különbségek húzódnak meg. Települési szinten csak 2008-ig állnak rendelkezésre adatok a természetes szaporodást/fogyást illetően, ezért ezeket a 2000 és 2008 közötti időszakra vonatkozóan átlagoltuk (lásd 3. ábra). Míg Rátka, Monok, Golop, és Újcsanáros községeket hosszabb időtávon erőteljes természetes fogyás jellemzi, addig néhány más községben jelentékeny természetes szaporodást jelez a mutató értéke. Ezek között is kiemelendő Taktaszada és Taktakenéz. Kisebb mértékű

³ lásd A Szerencsi Kistérség Felzárkóztatási Stratégiája

⁴ lásd A Szerencsi Kistérség Felzárkóztatási Stratégiája

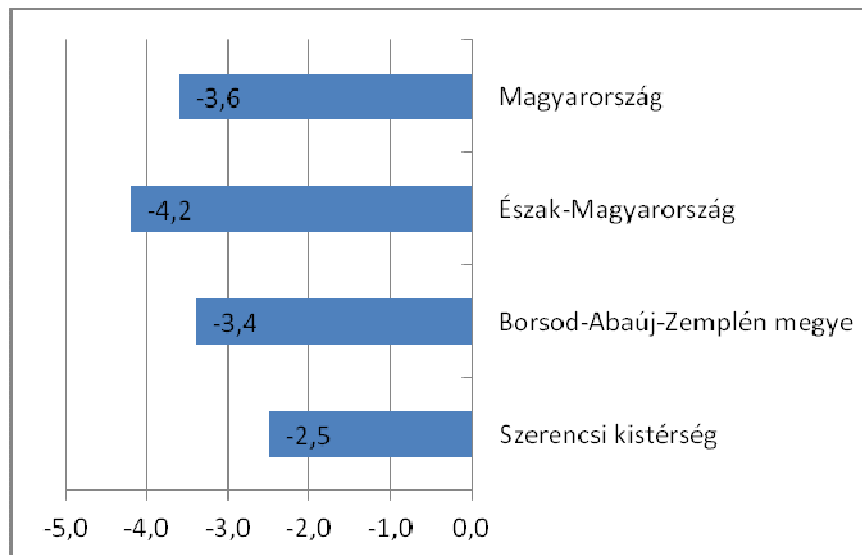
természetes szaporodást mutatnak az adatok továbbá Bekecs, Alsódobsza és Tiszalúc községek esetében is.

1. ábra A lakónéesség változása, 2001-2010. (%)

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját szerkesztés

3. ábra Ezer lakosra jutó természetes szaporodás illetve fogyás 2000-2010 átlagában

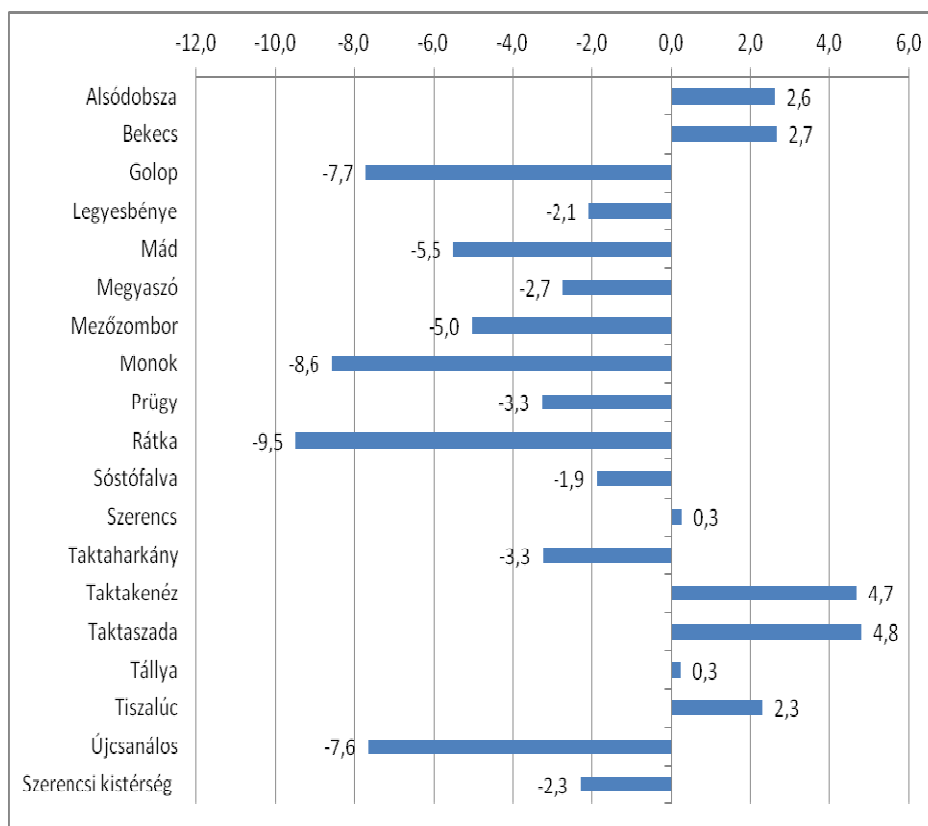

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját szerkesztés

4.

5.

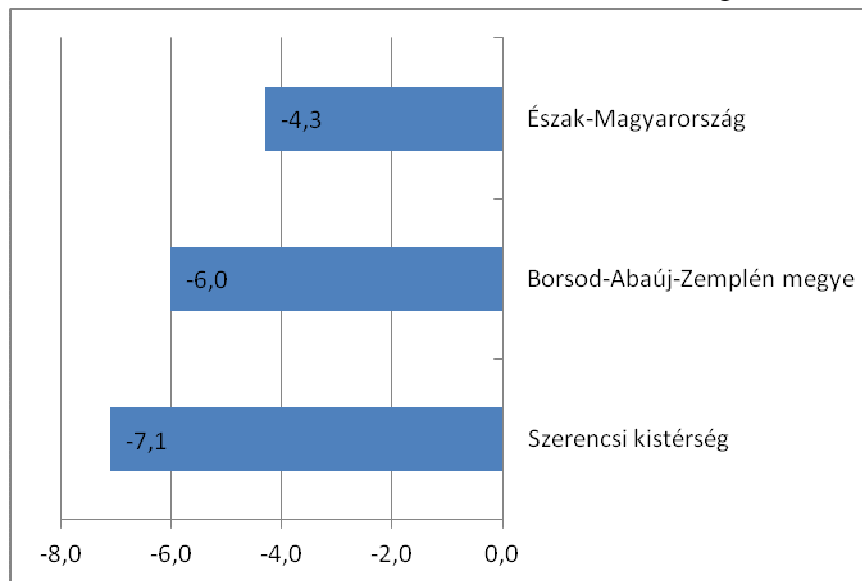
6. ábra Ezer lakosra jutó természetes szaporodás illetve fogyás a kistérség településein 2000-2008 átlagában

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A kistérség népességszámának az országosnál erősebb fogyásában úgy tűnik, az elvándorlás játszik meghatározó szerepet. Az ezer állandó lakosra jutó vándorlási különbség 2000 és 2010 közötti átlagos alakulását elemezve jól látszik, hogy a Szerencsi kistérségben mind az észak-magyarországi, mind pedig a megyei értéket meghaladó volt a nettó elvándorlás (lásd 4. ábra). Míg a kistérségben a mutató értéke -7,1, addig a megyében -6, a régióban pedig -4,3. Ennél jelentősebb nettó elvándorlás csak három Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kistérségben volt tapasztalható: a Sátoraljaújhegyi, az Ózdi és a Sárospataki kistérségben. Az elvándorlás különböző mértékben érinti a Szerencsi kistérség településeit. Az utolsó három év (2008-2010) átlagában tekintve pozitív vándorlási különbséget egyetlen településen sem találhatunk. Prügy mutatója a legkedvezőbb, ahol az oda- és elvándorlás nagyjából kiegyenlíti egymást. Az alsódobszai polgármester arról számolt be, hogy náluk a lakosság létszámának csökkenése a cigányság intenzív elköltözésének és az idősek halálozásának tudható be. Jelenleg és az elmúlt egy-két évre viszont már az jellemző, hogy fiatalok maradnak otthon, valamint költöznek Alsódobszára. Taktaharkányról viszont nagy - a kistérségben messze a legnagyobb - az elvándorlás.

4. ábra Belföldi vándorlási különbözet 2000-2010. évi átlaga ezer lakosra

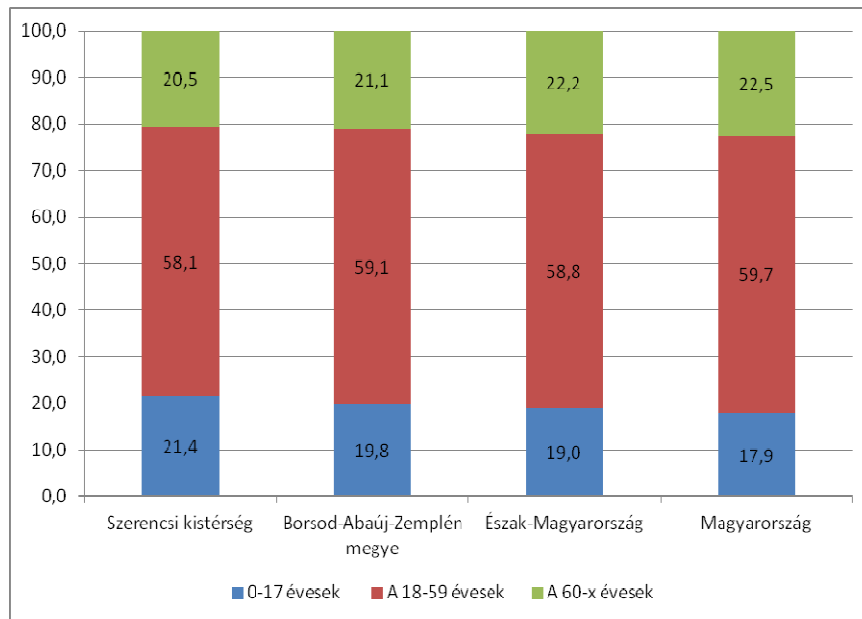

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját szerkesztés

A népesség korösszetétele

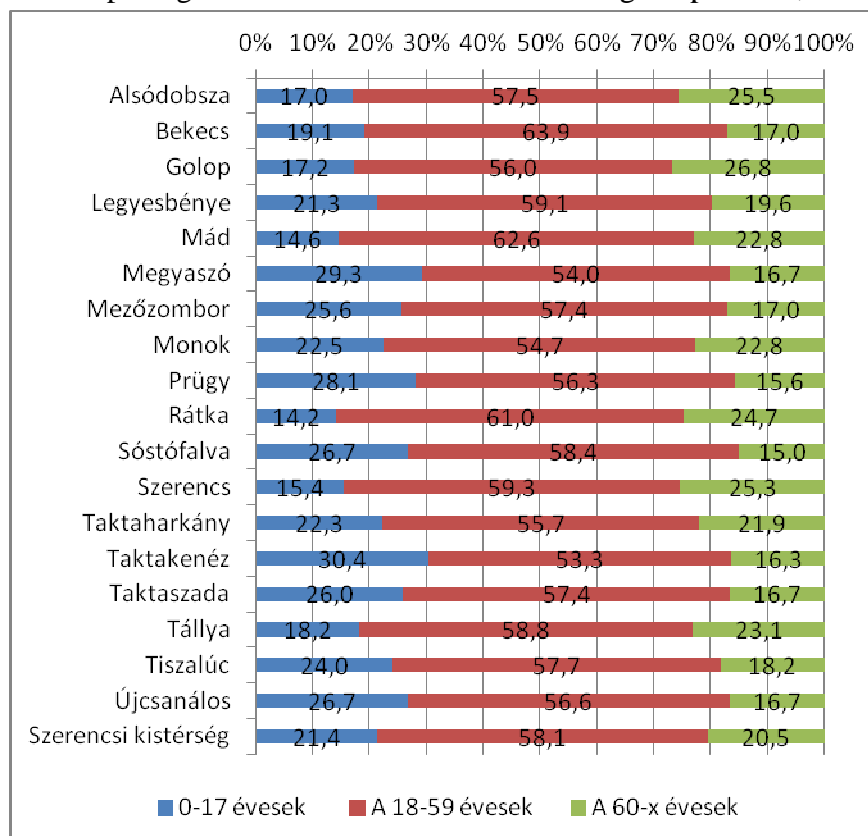
A Szerencsi kistérségben a népesség korösszetétele jelentősen eltér az országostól. Az országosan jellemző 17,9%-hoz képest számottevően magasabb, 21,4%-ot kitevő a 0-17 évesek aránya (lásd 5. ábra). Alacsonyabb ugyanakkor a 60 évesek és annál idősebbek népességén belüli részaránya. A megyei adatokhoz viszonyítva már kevésbé jelentékenyek ezek az eltérések. A gyermekkorúak népességén belüli arányát illetően a Szerencsi kistérség a megye kistérségeinek középmezőnyében foglal helyet. A 18 év alattiak települési arányának nagy a kistérségen belüli szórása. Taktakenézen a legmagasabb a gyermekek népességén belüli részaránya: tíz lakosból három 18 éven aluli (lásd 6. ábra). További hat településen a népesség több mint negyede gyermekkorú. Ezek közé tartozik Megyaszó, Prügy, Újcsalános, Taktaszada, Sóstófalva és Mezőzombor. A skála másik végén találjuk Rátka és Mád községeket, valamint Szerencset a gyermekkorúak legcsekélyebb népességén belüli arányával.

5. ábra A népesség kor szerinti összetétele, 2010. (%)

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

6. ábra A népesség kor szerinti összetétele a kistérség településein, 2010. (%)

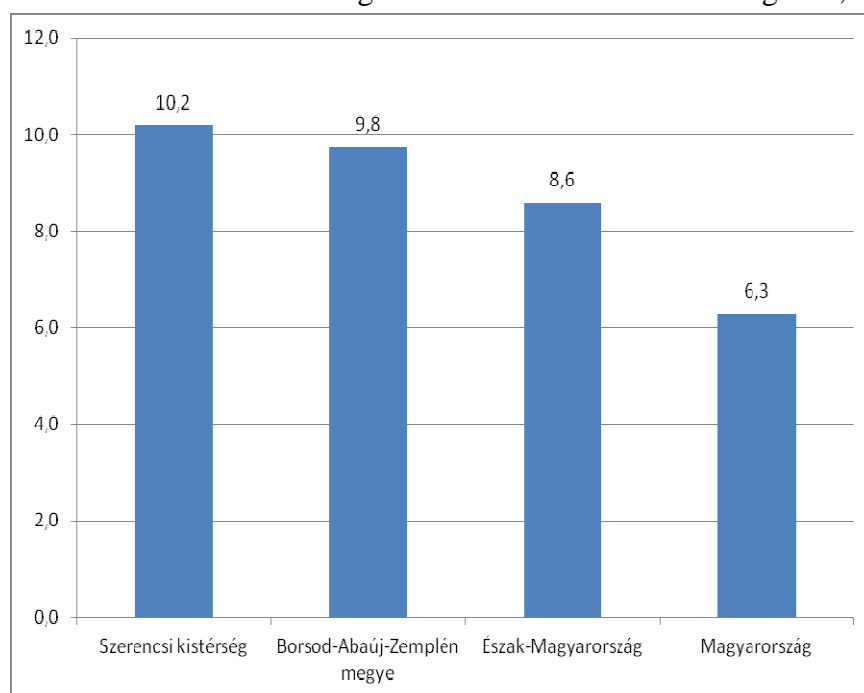

Forrás: Köztár adatai alapján saját számítás és szerkesztés

A csecsemőhalandóság a kistérségben az országos átlagot nagyságrendekkel meghaladó. 2010-ben az ország egészében 1000 élveszületésre 5,3 egy éven aluli halálozás jutott (lásd 7. ábra).

Borsod-Abaúj-Zemplénben ennél kedvezőtlenebbek voltak az újszülött gyermekek életkilátásai: 6,1 volt az 1000 élveszületésre jutó csecsemőhalálozások száma. A csecsemőhalandóság kistérségi alakulásának bemutatásához nem lenne helyes egyetlen évet kiragadni, tekintettel a mutató nagyfokú időbeli ingadozására. Ezért a Szerencsi kistérség csecsemőhalandóságának összehasonlításához a mutatószám 2001 és 2010 közötti átlagát vesszük figyelembe. A Szerencsi kistérségben a csecsemőhalálozási arányszám a vizsgált időszakban meghaladta a 10‰-et. Az újszülöttek életkilátásai a kistérségben nem csak az országosan jellemzőnél (6,3‰) bizonyultak rosszabbnak, hanem regionális összehasonlításban is (8,6‰). A csecsemőhalandóság a megyén belül ugyanakkor több kistérségben – mindenekelőtt az Abaúj-Hegyközi, az Encsi és az Ózdi kistérségben – ennél is aggasztóbban alakult.

7. ábra Csecsemőhalandóság a 2001-2010 közötti évek átlagában, %

Forrás: Köztár alapján saját szerkesztés

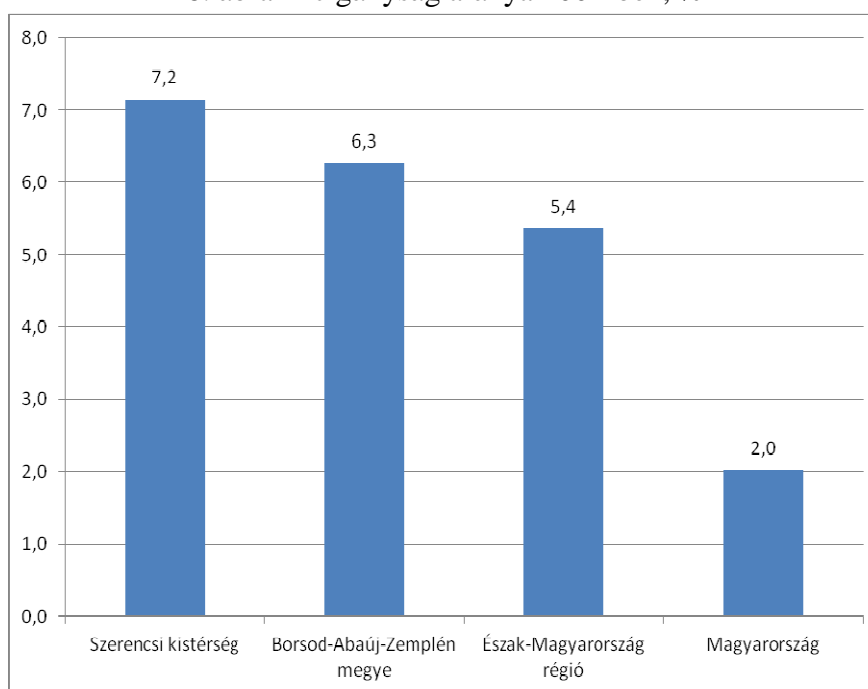
A csecsemőhalandóság nagymértékben függ a csecsemők születési súlyától. 2008-as adatok szerint az Észak-Magyarországi régióban az újszülöttek egytizede jött világra alacsony (2500 grammnál kisebb) testsúllyal. A megyén belül az alacsony súllyal született gyermekek aránya az Edelényi, az Ózdi és az Abaúj-Hegyközi kistérségekben a legmagasabb (KSH Statisztikai Tükör 2010/19). A Szerencsi kistérségre vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre KSH adat. Ismeretes azonban, hogy a fiatal anyák újszülöttjeit nagyobb arányban jellemzi alacsony születési testsúly. A Szerencsi kistérségben a szülő nők korcsoportonkénti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a 20 éven aluliak 16,7%-os aránya jócskán fölülte van az országos átlagnak (12,3%) és a megyeinek (13,6%) is. Borsod-Abaúj-Zemplénben a kistérség a 8. legkedvezőtlenebb helyzetű a fiatalkorú anyák arányát illetően. Erre vonatkozóan a védőnői adatlapok szolgálnak további információval. Mivel azonban az adatok egyetlen évre vonatkoznak (2011-re) félrevezető lenne ezekből kistérségi súly szerinti csecsemőhalandóságot

számolni.

A cigányság aránya

A 2001-es népszámlálás adatai szerint Magyarországon a nemzeti hovatartozás alapján magukat romának vallók száma 190 ezer fő volt. A reprezentatív cigányvizsgálatok azonban ennél lényegesen magasabbra becsülik a cigányság számát. Az 1993-as cigányvizsgálat szerint 468 ezer fő körülire, míg a 2003-as vizsgálat szerint 570 ezer főre tehető a romák száma. A 2003-as vizsgálatból kiinduló előrebecslések alapján a cigányság mai létszáma 750 ezer fő körül lehet.⁵ Közismert a cigányság területileg egyenlőtlen elhelyezkedése. A 2001-es népszámlálás adatai szerint a Szerencsi kistérségben 7,2% volt a nemzeti hovatartozás alapján magukat romának vallók népességben belüli részaránya (lásd 8. ábra). Ez valamivel magasabb volt a cigány népesség Borsod-Abaúj-Zemplén megyére jellemző (akkori) arányánál (6,3%). A népszámlálási adatok szerint a roma lakosság aránya Prügy, Megyaszó és Taktaszada településeken volt a legnagyobb. A kistérségi átlag fölötti arányban éltek romák továbbá Mezőzomboron és Taktakenézen.

8. ábra A cigányság aránya 2001-ben, %

Forrás: Köztár alapján saját szerkesztés

Az utolsó két cigányvizsgálat időpontja (1993 és 2003) között számottevően emelkedett a romák száma és aránya az Észak-magyarországi régió megyéiben. 2003-ban itt élt a teljes cigány népesség közel egyharmada (32,1%), azaz hozzávetőlegesen 183 ezer fő. Ezen belül is Borsod-Abaúj-Zemplénben koncentrált a roma népesség 17,5%-a, azaz mintegy 99 300 fő. Ezzel a megye teljes lakosságán belül 13,3%-ot tett ki a cigányság részaránya (Kemény-Janky-

⁵ Nemzeti Felzárkóztatási és Roma Stratégia

Lengyel 2004).

A cigányság jelenlegi arányáról a települések jegyzőinek becslései alapján alkothatunk képet. A jegyzői adatlapokat a kistérség minden települése visszaküldte, de néhányan nem töltötték ki az idevágó kérdéseket. Adataink azt jelzik, hogy 2001 és 2012 között a cigány népesség részaránya a kistérség minden településén jelentősen növekedett. Teljesen romák lakta település nincs a kistérségben. A legnagyobb arányban Taktakenéz (49,5%), Prügy (45,5%) és Taktaszada (42,2%) községekben élnek romák (lásd 3. tábla). Számottevő, közel egyharmados a cigány népesség aránya Megyaszón (30,7%) és Mezőzomboron is (utóbbi 2008-as becslés szerint 31%).

A hiányzó adatokat a Szerencsi Kistérség Esélyegyenlőségi Helyzetelemzése az LHH Program Tervezéséhez című 2008-as anyagban szereplő adatokkal pótolhatjuk. Ez az adatsor konzisztens a 2012-ben szolgáltatott adatokkal, leszámítva két települést, ahol jelentős – magyarázatot igénylő – eltérések mutatkoznak. A 2008-as dokumentum szerint Taktaszadán 18% volt a roma népesség aránya szemben a mostani 42,2%-kal, Tállyán pedig 35% - szemben a mostani 10,2%-kal. Mindazonáltal, a 2001-es népszámlálási adatokból kiindulva a mostani adatgyűjtésből származó becslések tűnnek inkább plauzibilisnek. Így a cigányság kistérségi létszámának és arányának becsléséhez csak a 3. táblából hiányzó adatokat pótoltuk a 2008-as adatgyűjtésből. Ennek alapján Golopon 1%, Legyesbényén 15%, Mezőzomboron pedig 31% a romák népességén belüli aránya. Így a cigányság kistérségi száma 8 507 főre, aránya pedig 19,6%-ra tehető.

Roma Nemzetiségi Önkormányzat a kistérségben az alábbi kilenc településen működik: Mezőzombor, Monok, Prügy, Szerencs, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tiszalúc és Újcsanáros.

7. tábla A cigány népesség települési száma és aránya 2012-ben

Település	Népességszám (fő)	Cigány népesség becsült száma (fő)	A cigány népesség becsült aránya (%)
Alsódobsza	336	35	10,4
Bekecs	2582	116	4,5
Golop	589	n.a.	n.a.
Legyesbénye	1642	n.a.	n.a.
Mád	2364	102	4,3
Megyaszó	2821	865	30,7
Mezőzombor	2550	n.a.	n.a.
Monok	1688	280	16,6
Prügy	2636	1200	45,5
Rátka	970	0	0,0
Sóstófalva	281	62	22,1

Szerencs	9546	955	10,0
Taktaharkány	3 655	750	20,5
Taktakenéz	1 241	614	49,5
Taktaszada	2016	850	42,2
Tállya	2027	206	10,2
Tiszalúc	5490	1350	24,6
Újcsanáros	914	84	9,2
Összesen*	43348	7469	17,2

Forrás: az adatok a 2012-es adatok a jegyzői adatlapokból származnak.

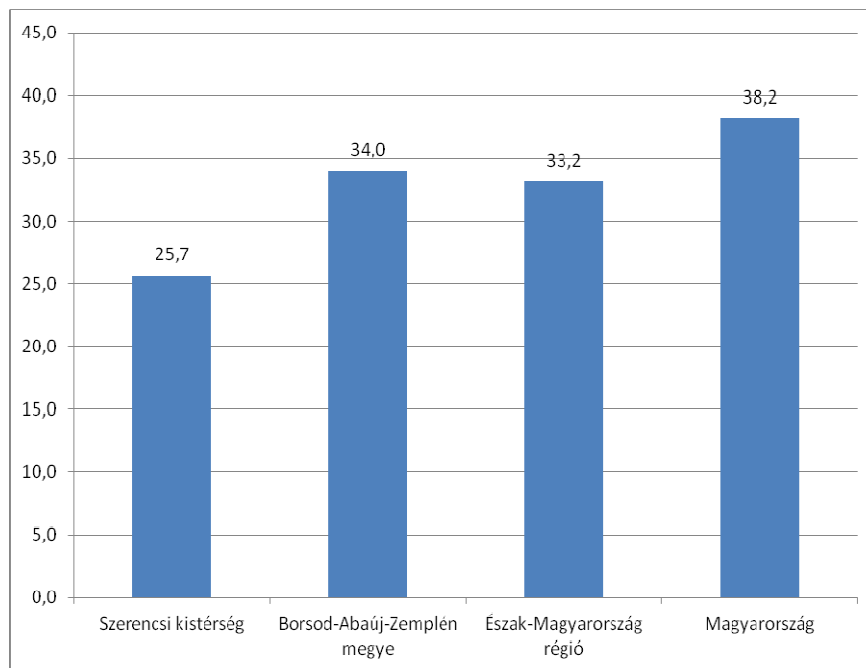
*Az összesen sor az adatot szolgáltató településekre vonatkozó összesítés, nem pedig a kistérségi adat.

3. Iskolázottság

Az iskolázottság vonatkozásában sajnos egyelőre még mindig csak a 2001-es népszámlálásból állnak rendelkezésre adatok. Ezek azt mutatják, hogy a megyében alacsonyabb az országos átlagnál alacsonyabb az iskolázottság (9. ábra). A 18 éven felüli népességből érettségivel rendelkezők aránya országosan 38,2% volt, míg Borsod-Abaúj-Zemplénben 34%. Ennél is látványosabb a Szerencsi kistérség leszakadása az iskolázottság megyei szintjétől. 2001-ben mindössze alig több mint minden negyedik felnőtt korú rendelkezett a kistérségben érettségivel. A települések iskolázottsági szintje lényeges eltérést mutatott. A népesség Taktakenézen volt a legiskolázatlanabb (10. ábra). Az akkori népszámlálási adatok szerint csak kevesebb, mint minden tizedik ottani felnőtt lakos tette le az érettségi vizsgát. További három községben, Taktaszadán, Legyesbényén és Prügyön sem érte el az érettségizettek aránya a 15%-ot. Nem meglepő módon a kistérségi központ népessége volt a legiskolázottabb: ott tíz lakosból négy rendelkezett érettségivel. Szerencs egyébként a kistérség egyetlen települése, ahol a középfokú végzettségűek aránya meghaladta a megyei átlagot. Az elvégzett átlagos osztályszámot tekintve (11. ábra) is jól kirajzolódik Taktakenéz, Prügy⁶ és Taktaszada, továbbá Megyaszó települések hátrányos iskolázottsági helyzete. Ezekben a községekben az elvégzett osztályszám nem érte el a nyolcat. Noha az iskolai végzettség tekintetében nincsenek frissebb adataink, az intézményi adatlapokból kiviláglik, hogy a népesség alacsony iskolai végzettsége a kistérség egyik, ha nem a legsúlyosabb problémája, amely súlyos munkaerő-piaci következményeket von maga után.

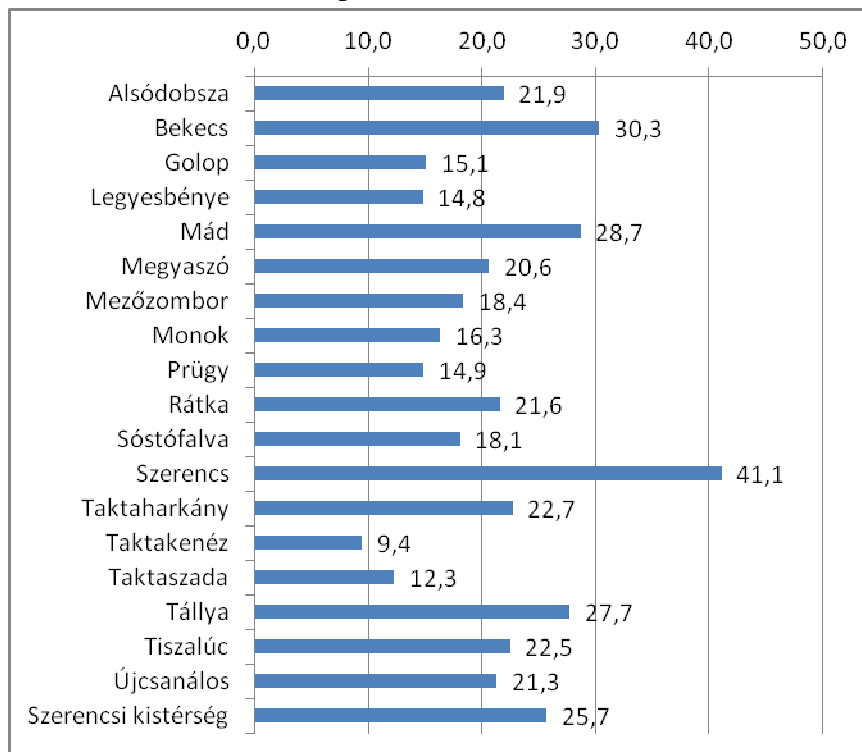
⁶ Prügyi adatközlés alapján a községben az iskolázottság tekintetében 2001 óta jelentős változások következtek be. Feltehetően más településeknél is valamelyest javult az iskolázottság szintje, így friss, összehasonlítható, településszintű adatok híján Prügy *relatív* helyzetének változása nem megállapítható.

9. ábra A 18 éven felüli népességből legalább érettségivel rendelkezők aránya, 2001. (%)

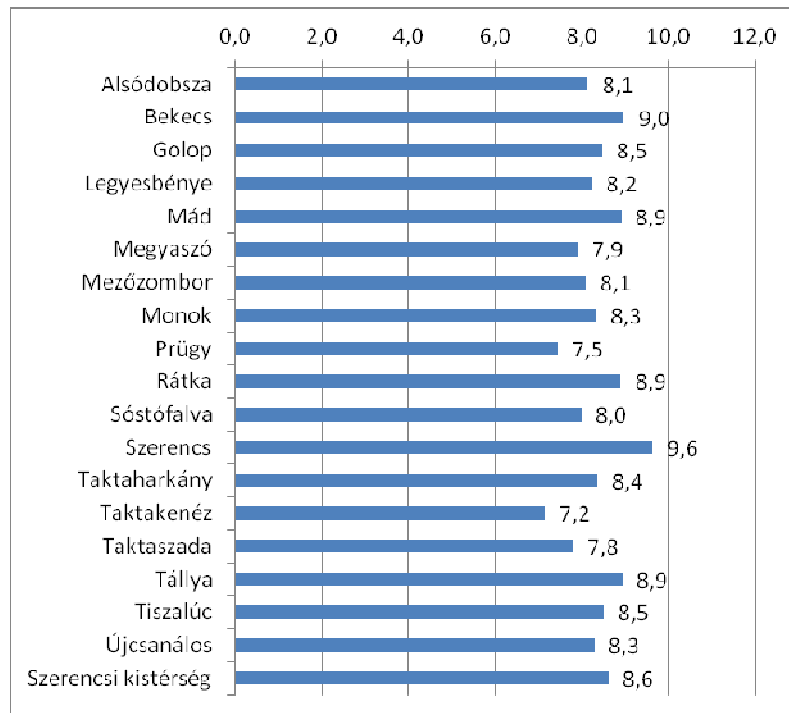
Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

10. ábra A 18 éven felüli népességből legalább érettségivel rendelkezők aránya a kistérség településein, 2001. (%)

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

11. ábra A 7 évesnél idősebb népesség átlagosan elvégzett osztályszáma a kistérség településein

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

4. Munkaerő-piaci helyzet, vállalkozói aktivitás és a lakosság jövedelmi viszonyai

Gazdasági aktivitás, foglalkoztatás, munkanélküliség

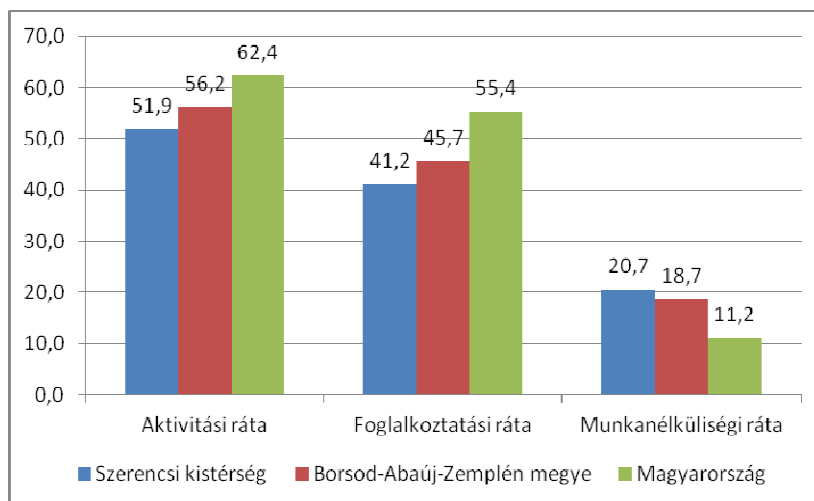
A kistérségben élő népesség munkaerő-piaci helyzetét roppant alacsony gazdasági aktivitás, alacsony foglalkoztatás és súlyos munkanélküliség jellemzi. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2010-es adata szerint a 15-64 éves korúak között a gazdaságilag aktív népesség aránya 51,9% volt, ami lényegesen alatta marad az országosnak (62,4%), sőt még az egyébként is alacsony megyeinek (56,2%) is (lásd 12. ábra). A foglalkoztatottak száma 2010-ben 11 264 fő volt, ami 41,2%-os foglalkoztatási aránynak felel meg a 15-64 éves korú népességre vetítve. Ez országos (55,4%) viszonylatban meglehetősen alacsony, de még a régiós (48%) és a megyei rátánál (45,7%) is aggasztóbb.

A kistérségben 2010-ben 2931 fő volt állástalan, ami azt jelenti, hogy a 15-64 éves korúak közül valamivel több, mint minden ötödik személy. A Szerencsi kistérség 20,7%-os munkanélküliségi rátája nemcsak az országosnál (11,2%) magasabb, hanem meghaladja a régió (16,3%) és a megye (18,7%) rátáit is. A kistérségben a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által nyilvántartott⁷ munkanélküliek száma tartósan magas és 2006 óta évről évre növekszik,

⁷ Jellemző, hogy a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által nyilvántartott munkanélküliek száma meghaladja a KSH által – a munkaerő-felmérésből – számított munkanélküliek számát.

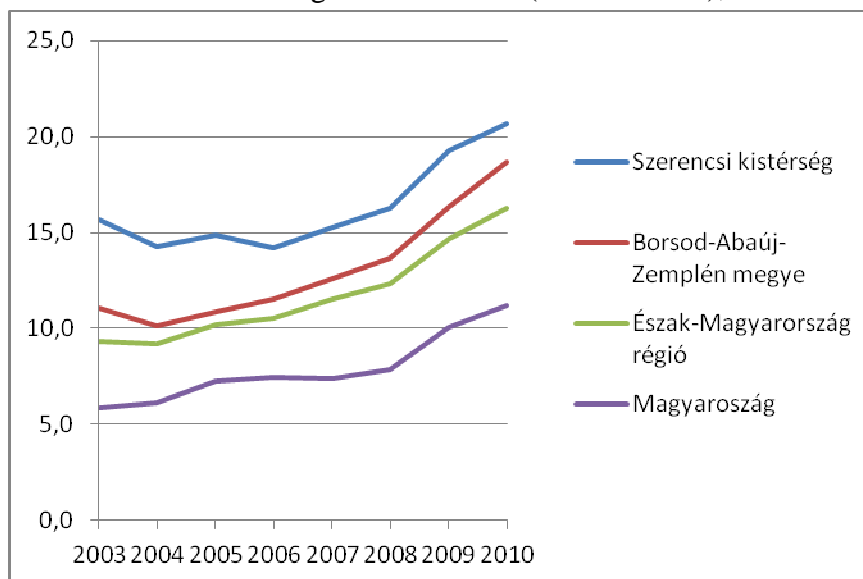
összhangban az emelkedést mutató megyei, regionális és országos tendenciával (lásd 13. ábra). A munkanélküliek számának legerőteljesebb növekedése 2008-ról 2009-re következett be. A szerencsi cukorgyárat is 2008-ban zárták be, ami több mint 100 munkavállalót érintett közvetlenül (lásd: A Szerencsi Kistérség Felzárkóztatási Fejlesztési Programja).

12. ábra Az aktivitási, a foglalkoztatási és a munkanélküiségi ráta (15-64 évesek) 2010-ben %

Forrás: NFSz adatai alapján saját szerkesztés

13. ábra A munkanélküiségi ráta alakulása (15-64 évesek), 2003-2010, %

Forrás: NFSz adatai alapján saját szerkesztés

A kistérségben a közcélú foglalkoztatásba bevontak száma 2010-ben az Erőforrástérkép oldalán hozzáférhető adatok alapján 2 561 fő volt, ami ezer aktív korúra vetítve 100,6 főt jelent. Ez az országos arány (28 fő/1000 aktív korú) több mint három és félszeresét tette ki, de másfélszerese volt a megyei aránynak is (64,3fő/1000 aktív korú). A közfoglalkozás kiterjedtsége alapján a kistérség a megyében az ötödik helyen állt. A kistérség települései

között azonban számottevő különbségek vannak a közmunkában résztvevők arányában. A közfoglalkozás messze legnagyobb mértékben Megyaszó települést jellemzi, de igencsak elterjedt Taktakenézen és Monokon is. Ezzel szemben Szerencs, Bekecs és Mád településeken a legkisebb a közfoglalkoztatásban résztvevők aktív korúakon belüli aránya.

A közfoglalkoztatásba bevontak 2011-es számáról és időtartamáról a jegyzői adatlapok szolgáltatnak információt. Ezek szerint 2 436 fő vett részt rövidebb-hosszabb ideig közcélú foglalkoztatásban (lásd 4. tábla). A közfoglalkozás 2011-ben az esetek többségében rövid idejű (1-4 hónap, napi legfeljebb 4 óra) volt; a résztvevők foglalkoztatása átlagosan 3,4 hónapig tartott.

A közfoglalkoztatás volumenének alakulása a megelőző évhez képest meglehetősen vegyes képet mutat. A jegyzői adatlapok alapján hét helyen nőtt, hat helyen csökkent, öt helyen pedig nem változott a részt vevők száma. A közfoglalkoztatásban részt vevők 2010-es számát (2561 fő) figyelembe véve, megállapítható, hogy a kistérség egészében több, mint 100 fővel csökkent 2010-ről 2011-re a bevontak száma.

4. tábla A közcélú foglalkozás jellemzői 2011-ben

Település	A közfoglalkoztatásba bevontak száma	A közfoglalkoztatásba bevontak átlagos foglalkoztatási időtartama (hónap)	A közfoglalkoztatásba bevontak számának változása 2010-hez képest
Alsódobsza	4	3	csökkent
Bekecs	.	4	csökkent
Golop	34	5	nem változott
Legyesbénye	71	3	nem változott
Mád	150	3	nőtt
Megyaszó	129	4	csökkent
Mezőzombor	280	3	nőtt
Monok	130	3	csökkent
Prügy	240	2	nem változott
Rátka	72	6	nőtt
Sóstófalva	13	3	csökkent
Szerencs	316	6	nem változott

Taktaharkány	240	3	nőtt
Taktakenéz	146	3	nőtt
Taktaszada	157	2	nőtt
Tállya	50	3	csökkent
Tiszalúc	346	3	nem változott
Újcsanáros	58	3	nőtt
Szerencsi kistérség	2436	3,4	-

Forrás: jegyzői adatlapok. Megjegyzés: A közfoglalkoztatottak bekecsei számára vonatkozó adat nincs összhangban a foglalkoztatás időtartama szerint megbontott adatok összegével.

Taktakenézen a polgármesterrel készült interjú alapján az derült ki, hogy a főbb munkalehetőséget az önkormányzat és annak intézményei biztosítják: hivatal, óvoda, iskola, konyha, egészségház. Ezekben az intézményekben összesen kb. 40 ember dolgozik. A településen van néhány kereskedelmi egység (5 bolt, 2 kocsmá), ahol 1, max. 2 fő dolgozik. Mezőgazdasági vállalkozó vagy őstermelő nem nagyon van, mert a Prügyi Mezőgazdasági Zrt-nek sokan bérbe adják a földjüket, pénzt vagy terményt kapnak érte. Ennek a cégnek kb. 8 taktakenézi dolgozik. Az Északerdő Zrt-nek tüzelőfáért cserébe dolgoznak az emberek. Idénymunkákra visznek el vállalkozók dolgozni embereket (10-15 fő), egy részük be van jelentve, egy részük nincs. Inkább építőipari munkáról van szó. Vannak, akik gyümölcsösbe járnak szüretelni néhány nap erejéig. A település nem pályázott Start Közmunka Programra, normál közhasznú munkásokat akartak alkalmazni, leadták a létszámgényüket, végül csak 6-7 fő dolgozik közmunkásként napi 6 órában, ők hetente kapják a bérüket. A tavalyi évben (2011) a közmunkások száma kb. 200 fő volt, ők 4 órában dolgoztak. A jelentős létszámcsökkentés el is vette az emberek munkakedvét.

Prügyön a polgármesterrel készült interjú alapján alkalmi munkát a Tokaj vidéki szőlőkben történő munkavállalás jelent (több vállalkozó összesen 50-60 embert foglalkoztat), illetve a faluban működik egy dohánytermesztő, ő 50-60 embert foglalkoztat. A településen gombászással, gyógynövénygyűjtéssel, csigaszedéssel nem foglalkoznak a romák. Korábban szinte mindenkit tudtak foglalkoztatni közmunkában, de a mostani rendszerben kevesebb embernek tudnak munkát adni. Jelenleg 56-an vesznek részt START-programban, 6-an normál közfoglalkoztatottak. Egyébként 360 fő kap foglalkoztatás-helyettesítő támogatást, azaz ennyi embernek kellene még munkát biztosítani. Rajtuk kívül kb. 30-an dolgoznak a helyi vízműnél. A legnagyobb baj ezzel kapcsolatban, hogy nem tudják, azok, akik kimaradnak a START-ból, azok hogyan szedik össze a 30 napos éves munkaviszonyt, hogy jövőre is kaphassanak támogatást. A START-program keretében két hektáron folyik zöldségkertészeti művelés, egy brigád belvíz-elvezetéssel foglalkozik, egy a külterületi mezőgazdasági utakkal foglalkozik, egy pedig erdőgazdasági munkákat végez (ha olyan állapotban lesz az erdő, a fát kiosztják

majd a lakosságnak).

A szerencsi RNÖ képviselőjével készített interjú alapján a legtöbb roma közfoglalkoztatott, általában hetente kapják a fizetést. Az új rendszer nem változtatott a foglalkoztatottak számán. A legtöbben az önkormányzati tulajdonú Városgazda Nonprofit Kft. által működtetett kertészetnél dolgoznak. Az ZHK-nál kukás kocsin is dolgozik pár ember. A Mezőgazdasági Zrt.-nél, akikkel együttműködési megállapodást kötöttek, 6-8 ember dolgozik, fakitermelést végeznek. A BonBon Kft.-vel is kötöttek megállapodást, itt két ember végez munkát. Ezek pályázat által támogatott munkahelyek romák számára. Előfordulnak ezeknél a pályázatoknál visszaélések, ugyanis nem romák is annak vallják magukat. A csokoládégyárban is tudott pár ember munkát vállalni. A környéki gyümölcsösökben alkalmi munkára is van lehetőség, de ez kevés. 4-5 család vasgyűjtéssel foglalkozik, ez inkább a környéken élőkre jellemző. A Munkaügyi Központ szokott képzéseket, fejlesztési programokat szervezni, de a roma lakosság nehezen jut be. Most kötnek a Munkaügyi Központtal együttműködési megállapodást, amellyel szeretnék elérni, hogy a roma lakosság is részt tudjon venni ezekben a programokban.

Vállalkozói aktivitás

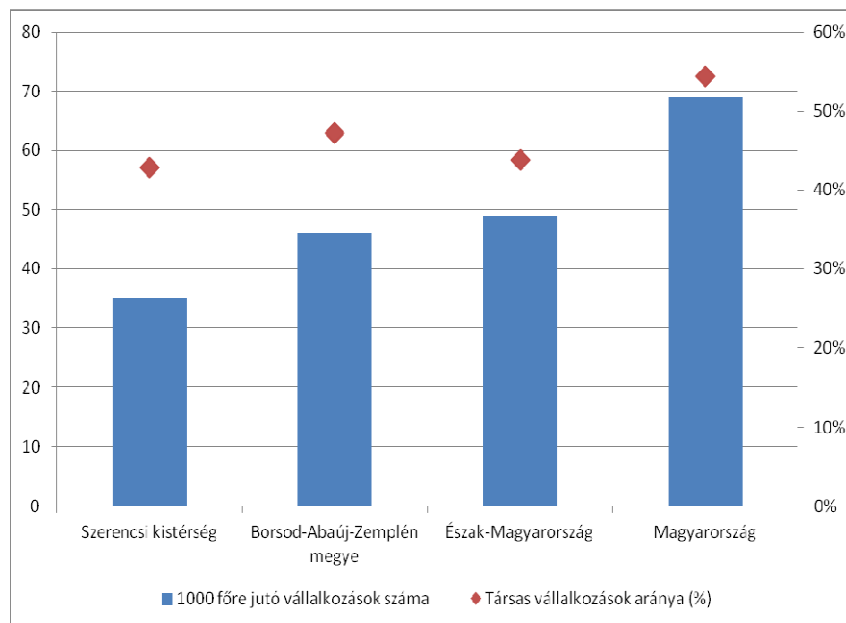
A KSH adatai szerint a Szerencsi kistérségben 2010-ben 5003 volt a regisztrált vállalkozások száma, ami megyei viszonylatban jelentősnek mondható, a kistérségek közül a 3. legmagasabb. Ezek a számok azonban nem jelentenek tényleges gazdasági aktivitást, ezért téves ezekből messzemenő következtetéseket levonni. A működő vállalkozások száma az utolsó rendelkezésre álló, 2009-es adat szerint 1477 volt, azaz ezer lakosra 36 működő vállalkozás jutott a kistérségben, ami gyenge vállalkozói aktivitást jelez, nemcsak országos (69) összehasonlításban, hanem regionális (49) és megyei (46) viszonylatban is. Borsod-Abaúj-Zemplén megyén belül azonban messze nem a Szerencsi kistérség működő vállalkozásainak népességre vetített száma a legalacsonyabb. A legkisebb vállalkozói aktivitást a Bodrogközi kistérség mutatja, ahol kirívóan kevés, mindössze 18 működő vállalkozás jut ezer lakosra.

A Szerencsi kistérségben működő 1477 vállalkozás között 632 társas vállalkozást találunk. A nagyobb foglalkoztatási potenciált jelentő társas vállalkozások 42,8%-os részaránya az országos 54,4%-hoz mérten igen alacsony, de megyei (47,2%), s még inkább regionális (43,8) viszonylatban már kevésbé. Ez jól látható a 14. ábrán, ahol az ezer főre jutó vállalkozások számát a baloldali, a társas vállalkozások arányát pedig a jobboldali tengelyen tüntettük fel.

A működő gazdasági szervezetek ágazati megoszlását tekintve (15. ábra) a kistérségre a mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat területén tevékenykedők viszonylag magas aránya tűnik szembe. A Szerencsi kistérségben 2009-ben 7,7%-ot tett ki a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek aránya. Ez majdnem kétszerese a Borsod-Abaúj-Zemplénre jellemző arálynak (3,9%), és regionális összehasonlításban is magasnak tekinthető (4,2%). Az iparban tevékenykedő vállalkozások részaránya 9,5%, míg az építőipariaké 10,4% volt. A

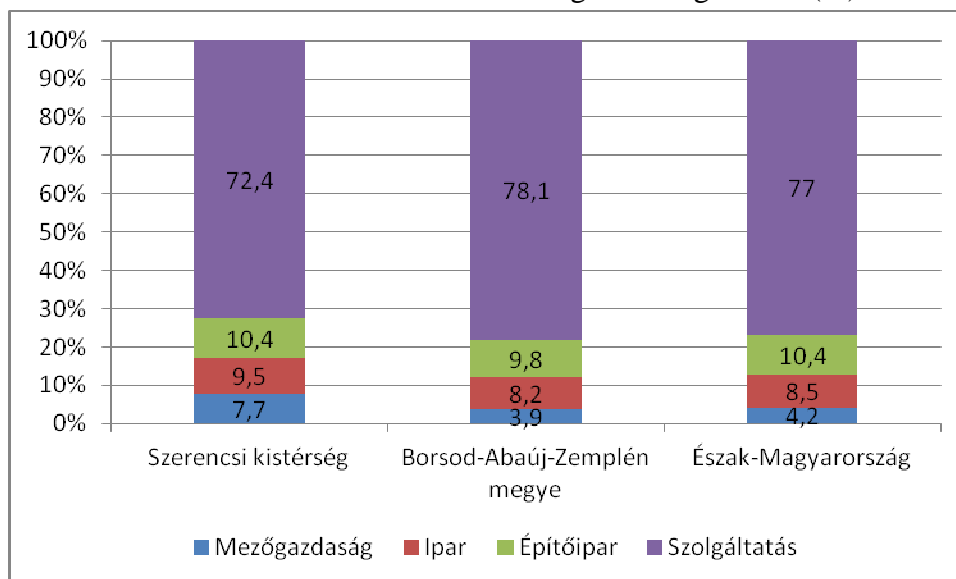
szolgáltatás területén működő vállalkozások tették ki az összes működő vállalkozás 72,4%-át, ami alatta marad a megyei (78,1%) és a régiós (77%) átlagnak.

14. ábra Működő vállalkozások ezer lakosra jutó száma és a társas vállalkozások aránya a működő vállalkozások között (2009.)

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját számítás és szerkesztés

15. ábra A működő vállalkozások ágazati megoszlása (%)

Forrás: <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gazdsz.html> alapján saját szerkesztés

A működő vállalkozások méret szerinti megoszlását vizsgálva az alábbi megállapításokat tehetjük. A vállalkozások elsöprő többsége mikrovállalkozás, azaz kevesebb, mint 10 főt foglalkoztató gazdasági szervezet mind országosan, mind pedig a kistérségben. A foglalkoztatási szempontból jelentősebb potenciált képviselő kis- és középvállalkozások (legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások) aránya a Szerencsi kistérségben 2009-ben 4,6%-ot tett ki. Ez jónak mondható mind a megyei (4,1%), mind pedig az Észak-Magyarországra (4%) vonatkozó adat fényében⁸.

A kistérségen belül jelentékeny különbségek mutatkoznak a vállalkozások sűrűségében. A KSH adatai alapján a legnagyobb vállalkozói sűrűség Bekecs, Szerencs és Mád településeket jellemzi, ahol az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma meghaladja az 50-et. A sor másik végén, a legkisebb vállalkozói aktivitást felmutató települések közé Taktakenéz, Taktaszada, Megyaszó és Monok tartoznak, ahol 1000 főre kevesebb, mint 20 vállalkozás jut.

Jövedelmi helyzet

A lakosság jövedelmi helyzetét jól jellemzi, hogy 2010-ben a kistérségben 1000 állandó lakos közül mindössze 385 fizetett személyi jövedelemadót (lásd 16. ábra). Az adófizetők 1000 lakosra vetített száma jócskán elmarad az országos adattól, és némileg alatta van a régiós és a megyei adatnak is. Borsod-Abaúj-Zemplénben 397 adózó jutott minden ezer lakosra. A

⁸ Az adatok forrása: <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gazdsz.html>

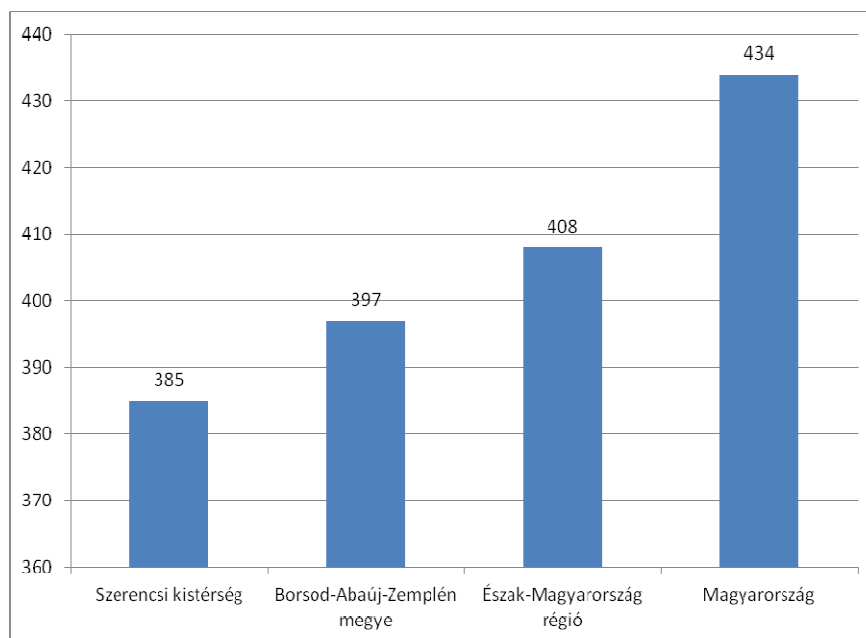
Szerencsi kistérség e vonatkozásban a megyén belül a középmezőnybe tartozik. A Szerencsi kistérségben az egy lakosra eső személyi jövedelemadó-alap 2010-ben 557,1 ezer forint volt (lásd 15. ábra). Ez még a megyei átlagnak is csak a 84%-át teszi ki, míg az országos átlagnak még a 70%-át sem éri el.

Végül, sokat elárul a lakosság jövedelmi helyzetéről a személygépkocsik népességre vetített száma. Noha csak 2008-as adatok állnak rendelkezésünkre (lásd 18. ábra), ezekből is jól látszik a Szerencsi kistérség lakosságának az országostól lényegesen elmaradó anyagi helyzete. Míg országosan 30,1 volt a száz lakosra jutó személyautók száma, addig a kistérségben mindössze 22,6.

A szerencsi RNÖ képviselőjével készült interjú is arról tanúskodik, hogy a közmunkáért kapott nettó 47 ezer forintból nem tudnak megélni az emberek. Sokan el vannak maradva a számlákkal, sokaknál kikapcsolták a szolgáltatást. Fűtési nehézségek is vannak, a város szokott fát osztani.

A szegénységgel gyakran együtt járó uzsora Szerencsen nem jellemző, de a környező településeken előfordul. Ez a probléma a gyermekjóléti szolgáltatások praxisában is megjelenik, olyannyira, hogy egyes szakemberek a gyermekek veszélyeztetettségének legfőbb okozójának tartják az uzsorakölcsön rendszerét.⁹

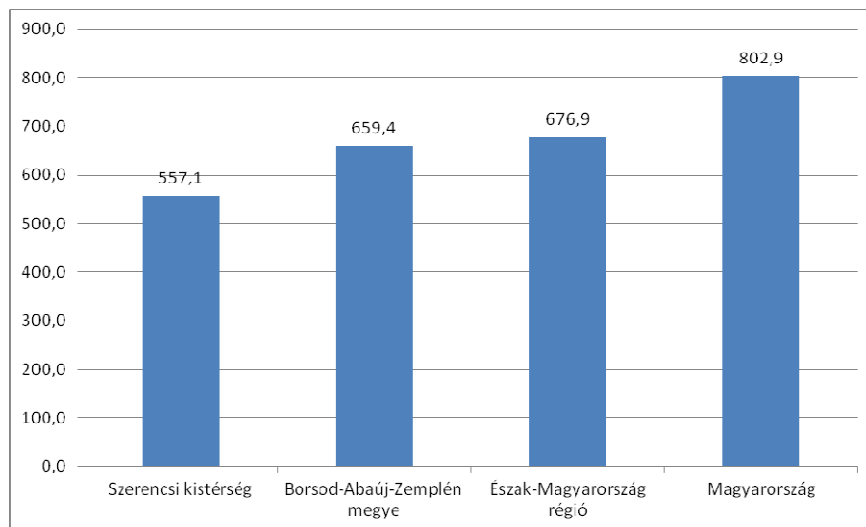
16. ábra Adófizetők 1000 lakosra jutó száma, 2010.

Forrás: Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját szerkesztés

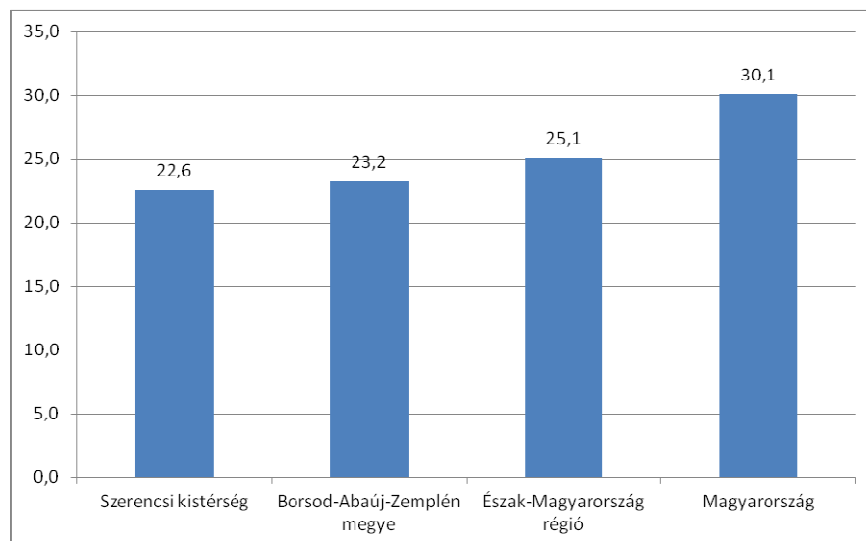
⁹ Tájékoztató a Társulás által végzett szociális és gyermekjóléti szolgáltatási feladatokról. 70.105-4/2011/KIST előterjesztés, 2011. 08.23. (www.szerencsikisterseg.hu)

17. ábra Egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó alap, 2010. (ezer Ft)

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyv alapján saját számítás

18. ábra 100 lakosra jutó személygépkocsi száma, 2008. (darab)

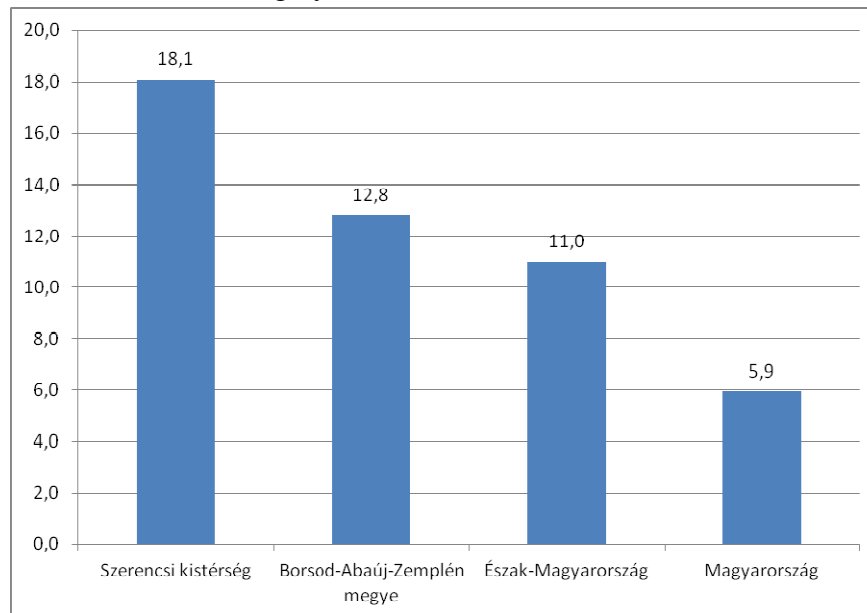
Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

5. Segélyezési helyzetkép

Az „Út a munkához” program következtében 2009-ben töredékére esett vissza a rendszeres szociális segélyben (RSZS) részesülők száma mind országosan, mind a kistérségben. A segélyezettek számának csökkenése 2010-ben is folytatódott. A rendszeres szociális segélyben részesülők aránya a kistérségben mindazonáltal tartósan nagyságrendekkel magasabb az

országosan jellemzőnél. Ezer aktív korúra (18-59 évesre) 2010-ben 18 segélyezett jutott, ami az országos érték háromszorosa (lásd 19. ábra). Az ábrából az is jól látszik, hogy a kistérségi adat nem csak országos viszonylatban magas, hanem regionális és megyei összehasonlításban is. A segélyezettek ezer aktív korúra eső száma Borsod-Abaúj-Zemplén kistérségei közül itt a 6. legmagasabb.

19. ábra Rendszeres szociális segélyben részesülők 1000 aktív korúra vetített száma, 2010.

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A kistérség települései között jelentős eltérések vannak a segélyezettek arányában. (lásd 5. tábla). Mivel az aktív korúak számáról nem rendelkezünk 2012-es adatokkal, a segélyezettek települési számát a 2012. január 1-jei népességszámra vetítjük (így ezek az adatok közvetlenül nem összevethetők a 19. ábrán szereplő adatokkal). Ezek alapján az látszik, hogy a rendszeres szociális segélyben részesülők fajlagos száma Taktakenézen és Mezőzombor a legnagyobb, ahol ezer lakosra 61,2, illetve 47,8 segélyezett jut. Magas a segélyezettek aránya Taktaszada és Taktaharkány lakói között is. Ezen a négy településen jelentős arányt képviselnek azok, akik a gyermekek napközbeni ellátatlansága miatt maradtak a rendszeres szociális segély kategóriában. Kistérségi adatközlés alapján az esetek egy részében az összefüggés fordított: azért nem járatták a szülők valamely napközbeni ellátást nyújtó intézménybe a gyereket, hogy jogosultak maradjanak a rendszeres szociális segélyre. Az ellátásban részesülők népességen belüli aránya Rátkán és Megyaszón a legalacsonyabb.

A Szerencsi kistérségben az országoshoz mérten magas az átmeneti segélyben részesítettek ezer lakosra vetített száma is. Míg 2010-ben Magyarországon ezer főre 42 fő segélyezett jutott, addig a kistérségben – csak úgy, mint a megyében – valamivel több mint 57 fő. A települések az átmeneti segélyben részesítettek arányát tekintve is mutatnak különbségeket. A jegyzői adatlapok alapján a segélyezettek ezer lakosra jutó száma 2011-ben Tállya, Prügys és

Legyesbénye esetében volt a legnagyobb (lásd 5. tábla). A korábbi évek adatait is figyelembe véve azonban az látszik, hogy míg Prügyön (és kisebb mértékben Legyesbényén is) tartósan a kistérségi átlag fölötti a segélyben részesülők aránya, addig Tállyán kiugróan tekinthető a 2011-es adat.

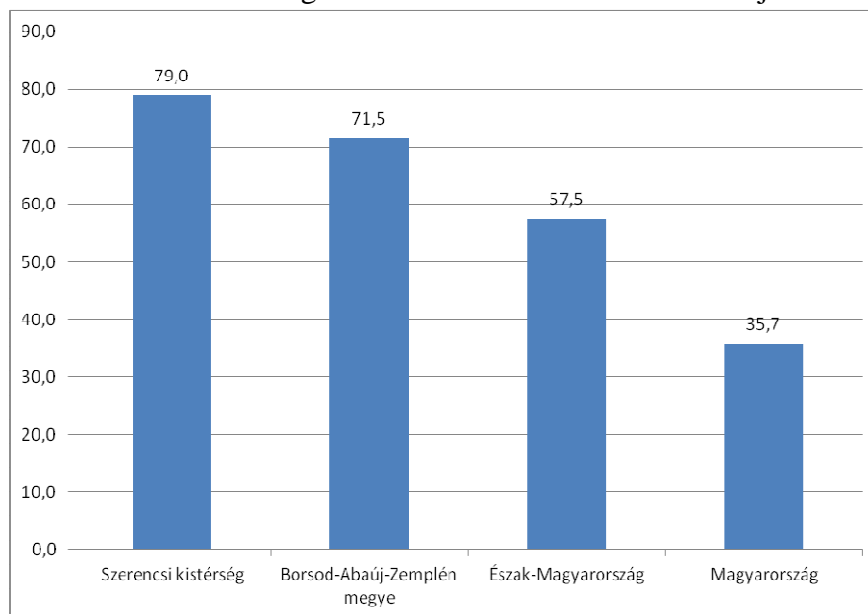
5. tábla Rendszeres szociális segélyben (RSZS), átmeneti segélyben és lakásfenntartási támogatásban részesítettek száma

	Lakó- népesség 2012. január 1- jén	RSZS-ben részesítettek (2012. 1. 1- jei állapot szerint)		A gyermekek napközbeni ellátásának megoldatlansága miatt az RSZS kategóriában maradtak száma	Átmeneti segélyben részesítettek (a 2011. évben)		Háztartások száma	Lakásfenntartási támogatásban részesített háztartások (a 2011. évben)	
		száma	1000 lakosra jutó száma		száma	1000 lakosra jutó száma		száma	aránya
Alsódobsza	336	8	23,8	2	0	0	114	20	17,5
Bekecs	2582	17	6,6	0	180	69,7	930	121	13,0
Golop	589	5	8,5	0	0	0,0	217	92	42,4
Legyesbénye	1642	23	14,0	0	148	90,1	587	151	25,7
Mád	2364	22	9,3	0	39	16,5	1100	326	29,6
Megyaszó	2821	14	5,0	0	18	6,4	970	301	31,0
Mezőzombor	2550	122	47,8	82	75	29,4	850	402	47,3
Monok	1688	24	14,2	0	35	20,7	800	180	22,5
Prügy	2636	42	15,9	0	276	104,7	1940	337	17,4
Rátka	970	4	4,1	0	15	15,5	340	60	17,6
Sóstófalva	281	3	10,7	0	8	28,5	90	32	35,6
Szerencs	9546	98	10,3	0	505	52,9	3800	348	9,2
Taktaharkány	3 655	86	23,5	34	25	6,8	1100	366	33,3
Taktakenéz	1 241	76	61,2	56	25	20,1	402	239	59,5
Taktaszada	2016	50	24,8	25	8	4,0	620	131	21,1
Tállya	2027	15	7,4	0	296	146,0	705	180	25,5
Tiszalúc	5490	70	12,8	0	125	22,8	2300	593	25,8
Újcsanáros	914	13	14,2	1	1	1,1	298	129	43,3
Szerencsi kistérség	43348	692	16,0	200	1779	41	17163	4008	23,3

Forrás: jegyzői adatlapok

Lakásfenntartási támogatásban 2010-ben a kistérség minden ezer lakosából 79 fő részesült. Ez több mint kétszerese az országos értéknek (35,7), és lényegesen nagyobb az Észak-magyarországi átlagnál is (lásd 20. ábra). A megye kistérségei között a Szerencsi kistérségben a 8. legmagasabb a lakásfenntartási támogatásban részesülők aránya. 2011-ben a jegyzői adatlapok szerint a kistérség háztartásainak (az adatlap kérdése háztartásra vonatkozott, nem pedig egyénre) közel negyede (23,3%) kapott lakásfenntartási támogatást. A települések közül Taktakenézen volt a legnagyobb a támogatott háztartások aránya, 59,5%. A háztartások több mint 40%-a részesült lakásfenntartási támogatásban Mezőzomboron, Újcsanáluson és Golopon is. Ezzel szemben Szerencsen kevesebb mint minden tizedik háztartás kapott ilyen célú támogatást.

20. ábra Lakásfenntartási támogatásban részesítettek 1000 lakosra jutó száma, 2010.

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A prűgyi polgármesteri interjú alapján, ami a foglalkoztatást illeti, folyamatban van egy erdőritkítási pályázat, melyet, ha megnyernek, akkor a téli tüzelővel kevesebb gondjuk lesz majd. Ezentúl, amit a START-program keretében fölösleget termelnek (amit a konyha nem tud felhasználni) az kiosztásra kerül a rászorulóknak között. Ezen kívül csak ruhaosztások, illetve a Minden Gyerek Lakjon Jól Alapítvány vetőmag- és kisállat osztása volt.

6. A gyermekes családok helyzete, szegénységi kockázata

A gyermekes családok kistérségi helyzetére vonatkozóan a jegyzői adatlapok alapján rendelkezünk információkkal, azonban az adatlapok egyes helyeken kisebb pontatlanságokat, illetőleg néhol téves adatokat tartalmaznak. A gyermekes háztartásokra vonatkozó adatok pótlására, illetve esetleges korrigálására nincs szóba jöhető lehetőség, mivel a legutolsó ilyen

statisztikai adatok a 2001-es népszámlálásból állnak rendelkezésre.

A kistérségben a jegyzői adatlapok szerint 17 163 háztartás él. Ezen belül a gyermekes háztartások száma (Sóstófalva nélkül) 4 474, azaz a háztartások bő negyede nevel 18 éven aluli gyermeket. A gyermekes háztartások adatait a 6. táblázatban foglaltuk össze. Ebből az is látszik, hogy a gyermeket nevelő háztartások összes háztartáson belüli aránya kiugróan magas Megyaszón (67,2%). A gyermekes háztartások abszolút száma is itt a legnagyobb (652 háztartás). Több mint minden második háztartás gyermekes Taktaharkányban (51,5%), és a háztartások legalább 40%-a Taktakenézen, Taktaszadán és Mezőzomboron. Ezzel szemben a gyermeket nevelő háztartások a kistérség egyetlen városában, Szerencsen vannak arányukat tekintve a legkevesebben (11%).

Az adatlapok a gyermekes háztartásokon belül a legnagyobb szegénységi kockázatot jelentő foglalkoztatott nélküli, három vagy több gyermeket nevelő, illetve egyszülős háztartásokra vonatkozóan is tartalmaztak kérdéseket. Egyes adatlapokon a megadott túlságosan magas értékek alapján elképzelhető, hogy a kérdés megfogalmazása ellenére sem a gyermekes háztartásokra vonatkoztatták a kérdést a válaszadók, hanem a háztartások összességére. Ezért ezen adatok értelmezése körültekintést igényel. A számok mindenesetre azt mutatják, hogy a kistérségben a gyermekes háztartások majdnem felében nincs foglalkoztatott. A részarány Monokon, Taktakenézen, Prügyön és Mezőzomboron a legmagasabb.

A háztartástípusok közül a kistérségben lényegesen gyakrabban fordul elő a három vagy több gyermeket nevelő háztartás, mint az egyszülős háztartás. A gyermekes háztartások bő harmada nevel három vagy több gyermeket a kistérségben. Ezen belül azonban nagy a szórás: Prügyön kevés olyan család van, amelyikben nem nevelnek legalább három gyermeket, de Taktakenézen és Újcsanálason is messze ez a leggyakoribb háztartástípus. Az egyszülős háztartások kistérségi szinten 13,8%-os arányt képviselnek a gyermekes háztartások teljes számán belül. A sokgyerekes családok általában nagyobb arányban vannak a településeken, mint az egyszülősök, kivéve Rátkát és Szerencset, ahol az egyszülős háztartásokból van több.

6. tábla Gyermekes háztartások száma és típus szerinti megoszlása a kistérség településein
2012. január 1-jén

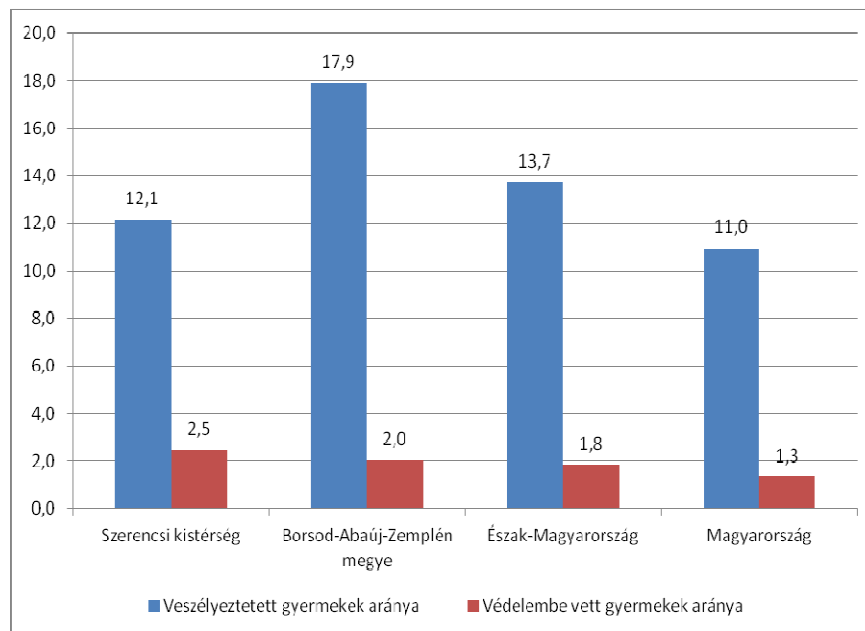
Település	Gyermekes háztartások		Gyermekes háztartásokon belül*		
	száma	aránya (%)	a foglalkoztatott nélküli	a 3 vagy több gyermekes	az egyszülős háztartások
			aránya (%)		
Alsódobsza	26	22,8	34,6	11,5	7,7
Bekecs	253	27,2	n.a.	n.a.	n.a.
Golop	45	20,7	8,9	20,0	6,7
Legyesbénye	170	29,0	64,7	17,1	8,8
Mád	220	20,0	45,5	27,3	13,6
Megyaszó	652	67,2	5,8	42,9	0,0
Mezőzombor	340	40,0	73,5	28,2	19,1
Monok	162	20,3	91,4	27,8	6,2
Prügy	390	20,1	82,1	92,3	6,4
Rátka	65	19,1	7,7	7,7	30,8
Sóstófalva	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Szerencs	431	11,3	41,8	16,5	41,8
Taktaharkány	566	51,5	35,3	12,7	7,8
Taktakenéz	172	42,8	90,1	82,0	8,7
Taktaszada	250	40,3	60,0	22,0	20,0
Tállya	180	25,5	36,7	20,0	20,6
Tiszalúc	460	20,0	32,6	43,5	16,3
Újcsanáros	92	30,9	47,8	60,9	10,9
Szerencsi kistérség	4474	26,1	45,7	36,0	13,8

Forrás: jegyzői adatlapok. * A gyermekes háztartásokon belüli arányokat adathiány miatt Bekecs és Sóstófalva adatai nélkül számítottuk ki.

A 18 éven aluli gyermekek számáról és élethelyzetükről KSH adatok is rendelkezésre állnak. A Szerencsi kistérségben 2010-ben az állandó lakosok 21,4%-a, 9 381 fő volt 18 évnél fiatalabb. A 2010. december 31-i állapotot tükröző adatok szerint a kistérségben a valamilyen okból veszélyeztetett gyermekek száma 1 138 fő volt, vagyis a 18 éven aluli népesség 12,1%-a. Ez országos (11%), de főleg megyei összehasonlításban (17,9%) nem tűnik kedvezőtlennek

(lásd 21. ábra), ám árnyalja a képet, hogy a kistérség helyzete a megyén belül az ötödik leghátrányosabb. A kistérségben 2010 végén 230 védelembe vett gyermek volt, azaz a 18 éven aluliak 2,5%-a. Ez majdnem elérte az országosan jellemző arány (1,3%) kétszeresét. A védelembe vett gyermekek aránya a megyében itt a negyedik legnagyobb.

21. ábra A veszélyeztetett és védelembe vett gyermekek aránya 2010. december 31-én (%)

Az adatok forrása: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A jegyzői adatlapok alapján frissebb információkkal is rendelkezünk a gyermekek kistérségi helyzetére vonatkozóan. A kistérségben jelenleg összesen 9 246 fő a 18 évesnél fiatalabbak száma. A veszélyeztetett gyermekek száma 1 182 fő, arányuk 12,8%, a védelembe vett gyermekek száma 269 fő, arányuk 2,9% (azaz 1000 18 éven alulira vetítve 29 fő).

A veszélyeztetett és védelembe vett gyermekek számában településenként számottevő eltéréseket tapasztalhatunk. (lásd 7. tábla). A veszélyeztetett gyermekek aránya messze Taktaharkányban legmagasabb (33,9%), és szám szerint is itt él a legtöbb ilyen 18 éven aluli (231 fő). Tiszalúcon és Sóstófalván is a gyermekek közel negyede veszélyeztetett, azonban míg ez Tiszalúcon ez 315 főt érint, addig Sóstófalván 14-et. A védelembe vett gyermekek aránya Sóstófalva és Taktaszada településeken a legnagyobb. Ebből önmagában azonban nem feltétlenül lehet messzemenő következtetéseket levonni a gyermekek valóságos helyzetére vonatkozóan. A gyermekvédelemmel foglalkozó szakértők szerint ugyanis a védelembe vételt a gyermekek veszélyeztetettsége mellett számos egyéb tényező befolyásolja (például az önkormányzatok költségvetési lehetőségei, preferenciái.)¹⁰

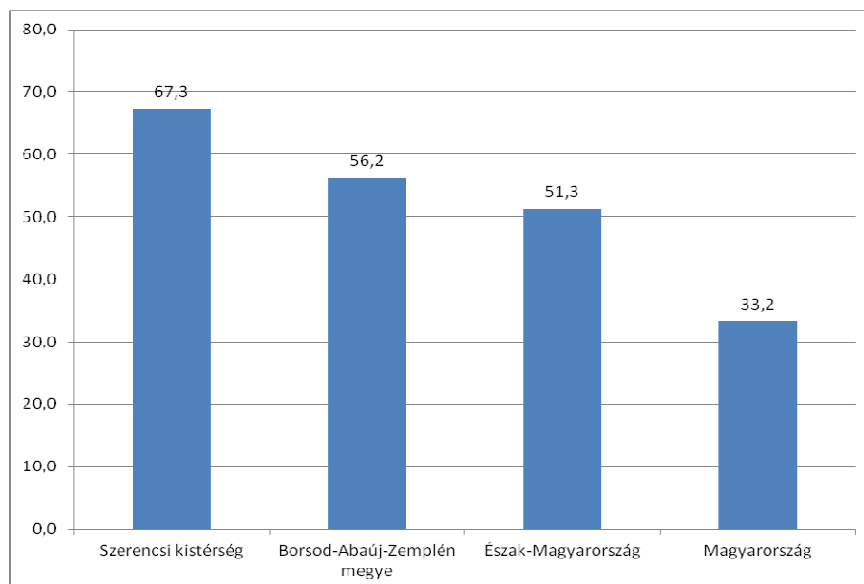
A jegyzői adatlapok alapján a szakellátásban nevelkedő gyermekek száma a kistérségben 96

¹⁰ http://nol.hu/belfold/20110702-minden_tizedik_gyermek_veszelyeztetett

fő, azaz az összes kiskorú 1,1%-a. A települések közül Sóstófalván a legrosszabb a helyzet, ahol ez az arány eléri a 13,8%-ot. A legtöbb szakellátásban lévő kiskorúról ugyanakkor Tiszalúc, Megyaszó, Taktaszada és Taktaharkány települések számoltak be.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre akkor jogosult a gyermeket gondozó család, ha az egy főre jutó jövedelme nem haladja meg a nyugdíjminimum 130%-át, vagyis 2012-ben 37 050 Ft-ot, illetőleg egyszülős család estében a nyugdíjminimum 140%-át, azaz 39 900 Ft-ot. A támogatás a gyermek 24 éves koráig járhat. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száz 18 éven aluli lakosra vetített száma 2010-ben a Szerencsi kistérségben az országos érték bő kétszerese volt. Miközben Magyarországon száz 18 éven alulira 33,2 segélyben részesített jutott, addig a kistérségben 67,3. Ez igen magas arányt jelent megyei és regionális összehasonlításban is.

22. ábra A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma 100 18 éven aluli lakosra vetítve 2010-ben (%)

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A Szerencsi kistérségben a jegyzői adatlapok szerint összesen 6 018 fő részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. Az ellátásban részesülők száz 0-17 éves lakosra vetített száma adataink alapján Taktakenézen a legmagasabb, ahol száz 18 éven aluli állandó lakosra 111 fő ellátásban részesülő jut. A gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek fajlagos száma nagyon magas még Mezőzombor, Prügy és Sóstófalva településeken is (lásd ehhez a 7. táblázat megjegyzését).

7. tábla A veszélyeztetett, a védelemben vett, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő és szakellátásban nevelkedő gyerekek száma és aránya 2011. december 31-én

Település	18 éven aluliak száma	Ebből a cigány gyermekek aránya (%)	Veszélyeztetett gyermekek		Védelemben vett gyermekek		Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők		Szakellátásban nevelkedő gyermekek	
			száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	száz 0-17 évesre jutó száma	száma	aránya (%)
Alsódobsza	56	26,8	5	8,9	0	0	12	21,4	0	0
Bekecs	507	5,1	84	16,6	6	1,2	206	40,6	0	0,0
Golop	97	0,0	0	0,0	0	0,0	59	60,8	0	0,0
Legyesbénye	380	0,0	52	13,7	6	1,6	287	75,5	0	0
Mád	429	5,8	40	9,3	2	0,5	253	59,0	2	0,5
Megyaszó	828	47,1	50	6,0	29	3,5	560	67,6	19	2,3
Mezőzombor	629	0,0	110	17,5	23	3,7	606	96,3	11	1,7
Monok	402	36,1	48	11,9	23	5,7	319	79,4	0	0,0
Prügy	727	96,3	84	11,6	22	3,0	700	96,3	0	0
Rátka	137	0,0	13	9,5	0	0,0	58	42,3	0	0,0
Sóstófalva	58	58,6	14	24,1	6	10,3	54	93,1	8	13,8
Szerencs	1474	44,1	8	0,5	8	0,5	498	33,8	0	0,0
Taktaharkány	682	50,9	231	33,9	24	3,5	456	66,9	15	2,2
Taktakenéz	367	78,7	10	2,7	10	2,7	407	110,9	0	0,0
Taktaszada	545	64,2	98	18,0	45	8,3	336	61,7	17	3,1
Tállya	383	21,7	0	0,0	11	2,9	289	75,5	1	0,3
Tiszalúc	1310	34,4	315	24,0	46	3,5	759	57,9	20	1,5
Újcsanáros	235	20,0	20	8,5	8	3,4	159	67,7	3	1,3
Összesen*	9246	38,4	1182	12,8	269	2,9	6018	65,1	96	1,1

Forrás: jegyzői adatlapok

Megjegyzés: Gyermekvédelmi kedvezményben a 24 éven aluliak részesülhetnek; az ellátásban részesülők számát a településenkénti összehasonlíthatóság érdekében a település 18 éven aluli állandó lakosainak számára vetítettük.

A prügri RNÖ vezető szerint komoly probléma – főleg télen – a gyerekek iskoláztatása, óvodáztatása. Sok hiányzás a szegénységre vezethető vissza (nincs elég cipő, öltözék mindenkinek a családban). Falopásból eredően sok szülő kerül bajba. Az is gyakori, hogy a téli hónapokra a családok összeköltöznek, ekkor 15-20 fő is él egy házban. Volt olyan család, aki anyák átmeneti szállására

kényszerült a hideg miatt.

7. Szolgáltatások a kistérség településein

Humán szolgáltatások elérhetősége és jellemzői

A településeken aktuálisan elérhető közszolgáltatásokról a jegyzői adatlapok alapján kaphattunk képet (lásd 8. tábla). A szociális alapszolgáltatások közül a házi segítségnyújtás és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a kistérségben szinte teljes körű. (Mindössze egy település, a 2 582 fős Bekecs jegyzői adatlapján szerepel az, hogy a szolgáltatást nem biztosítják, illetve, hogy a legközelebbi elérhető szolgáltatás 5 kilométerre van. A válasz azonban ebben az esetben sem valószínű, hogy a szolgáltatás hiányát jelzi, hanem pusztán a szolgáltatásnyújtás megszervezésének formájára utal. Arra – ahogyan az a Szerencsi Többcélú Kistérségi Társulás Esélyegyenlőségi Programjában áll –, hogy a házi segítségnyújtás fenntartását a kistérség 14 települése 2009. február 1-jétől átadta a kistérségi társulásnak, így ezt a feladatot azóta nem települési, hanem társulási szinten látják el.)

8. tábla Az egyes szolgáltatások rendelkezésre állása a kistérség településein, 2012.

Szolgáltatás	Alsó-dobsza	Bekecs	Golop	Legyesbénye	Mád	Megyaszó	Mezőzombor	Monok	Prügy
Házi segítségnyújtás	+		+	+	+	+	+	+	+
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	+		+	+	+	+	+	+	+
Étkeztetés	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Tanya-vagy falugondnoki szolgálat	+								
Adósságkezelési szolgáltatás									
Bölcsőde	+				+	+			
Családi napközi									
Óvoda	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nyári napközi								+	+
Nyári étkeztetés				+		+	+	+	+
Általános iskola alsó tagozat	+	+		+	+	+	+	+	+
Általános iskola felső tagozat		+		+	+	+	+	+	+

Szakközépisko la									
Közéiskola									
Napközi	+	+		+	+	+		+	+
Ifjúsági klub	+								
Gyerekház									
Tanoda jellegű szolgáltatás					+		+	+	
Közösségi ház	+			+	+	+	+	+	+
Játszótér	+	+			+	+	+		+
Sportpálya	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Szélessávú internet	+		+	+	+	+	+	+	+
Nyilvános internet hozzáférés	+		+	+	+	+	+		+
folytatás:									
Szolgáltatás	Rátka	Sóstófalva	Szerencs	Takta- harkány	Taktakenéz	Taktaszada	Tállya	Tiszalúc	Újcsanáros
Házi segítségnyújtás	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Jelzőrendszere s házi segítségnyújtás	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Étkeztetés	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Tanya-vagy falugondnoki szolgálat		+							+
Adósságkezelé si szolgáltatás									
Bölcsőde			+				+	+	+
Családi napközi									
Óvoda	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nyári napközi		+					+		
Nyári étkeztetés		+	+	+	+		+	+	
Általános iskola alsó tagozat	+		+	+	+	+	+	+	+
Általános iskola felső tagozat	+		+	+	+	+	+	+	+
Szakközépisko la			+					+	
Közéiskola			+					+	
Napközi	+		+	+		+	+	+	
Ifjúsági klub	+		+	+		+			
Gyerekház									

Tanoda jellegű szolgáltatás									
Közösségi ház	+					+	+		
Játszótér		+	+	+			+	+	+
Sportpálya	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Szélessávú internet	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Nyilvános internet hozzáférés		+	+	+		+	+	+	+

Forrás: jegyzői adatlapok. A táblában a szolgáltatás meglétét jelöltük.

Az étkeztetés mint kötelezően biztosítandó alapellátási forma a kistérség minden településen biztosított. Falugondnoki szolgálat a szociális törvény értelmében a 600 lakosnál kisebb településeken működtethető¹¹. A kistérségben összesen három település jelezte a szolgáltatás meglétét: Alsódobsza, Sóstófalva és Újcsanáros (noha az utóbbi település népessége 914 fő 2012. január 1-jén). Adósságkezelési szolgálat a kistérség egyetlen településén sem működik.

Bölcsődei ellátás a kistérségben hét településen, Alsódobszán, Mádon, Megyaszón, Szerencsen, Tállyán, Tiszalúcon és Újcsanároson van (az újcsanárosi intézmény egyelőre a működési engedély megszerzésének fázisában van). A fentebb felsorolt településeken a jegyzők által szolgáltatott adatok szerint összesen 702 0-2 éves gyermek él, azaz a kistérségen belül az összes 0-2 éves korú 55,5%-a. Nincs intézményi ellátás a 0-2 éves korúak számára számos olyan településen, ahol az ilyen korúak létszáma alapján ez indokolt lehetne (lásd ehhez 9. tábla). Idesorolható mindenekelőtt Mezőzombor, valamint a Taktaköz szinte összes települése: Prügy, Taktaharkány, Taktakenéz és Taktaszada. A jegyzői adatlapokon azonban egyik település esetében sem jelezte, hogy terveikben szerepel a bölcsődei szolgáltatás létesítése. Ilyen tervet egyedül Rátkán említettek, ahol viszont lényegesen alacsonyabb a 0-2 éves gyermekek száma. Az LHH pályázat kapcsán Taktaharkány szeretett volna az óvoda felújításánál egységes óvoda-bölcsőde intézményt, de azt a VÁTI mint közreműködő szervezet nem támogatta, így a pályázatot a szerződés-kötés előtt kizárólag óvodára volt szükséges módosítani.

A hét bölcsőde közül egyelőre hat működik, s közülük négy töltött ki adatlapot. A négy település (Mád, Megyaszó, Szerencs, Tállya) intézményeiben összesen 86 fő az engedélyezett létszám, amiből jelenleg 70 helyet töltenek be, vagyis a kihasználtság 81%-os. Szabad férőhely két bölcsődében, Megyaszón (4 fő) és Szerencsen (8 fő) van. A roma származású gyermekek aránya a kistérség bölcsődéiben 8 és 25% között mozog. A bölcsődékben sok a hátrányos helyzetű gyermek; összesen a gyermekek 44,3%-a. A hátrányos helyzetű gyermekek intézményen belüli aránya 24 és 83% között szóródik. Szerencsen a legkisebb, míg Tállyán a

¹¹ A szociális törvény szerint amennyiben a falugondnoki szolgáltatás létesítését követően a település lakosság száma tíz százalékot meg nem haladó mértékben emelkedik hatszáz lakos fölé, a szolgáltatás tovább működtethető.

legnagyobb: 12 gyermekből 10 hátrányos helyzetű. A más településről való bejárás egyedül a szerencsi intézményt jellemzi. (A Tállya-Golop önkormányzatok közös fenntartásában működő tállyai bölcsődébe adataink szerint jelenleg egyetlen nem helyi gyermek sem jár.)

9. tábla A gyermekek száma és aránya életkori csoportok szerint 2012. január 1-jén

Település	0-2 évesek		3-5 évesek		6-13 évesek		14-17 évesek		Összesen (fő)
	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	
Alsódobsza	6	10,7	12	21,4	14	25,0	24	42,9	56
Bekecs	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	507
Golop	12	12,4	19	19,6	43	44,3	23	23,7	97
Legyesbénye*	50	12,8	60	15,4	160	41,0	120	30,8	390
Mád*	50	14,0	48	13,4	135	37,8	124	34,7	357
Megyaszó	131	15,8	148	17,9	346	41,8	203	24,5	828
Mezőzombor	99	15,7	97	15,4	301	47,9	132	21,0	629
Monok*	62	16,6	65	17,4	156	41,8	90	24,1	373
Prügy	101	15,9	106	16,7	321	50,5	199	31,3	727
Rátka	26	19,0	13	9,5	55	40,1	43	31,4	137
Sóstófalva	2	3,4	4	6,9	42	72,4	10	17,2	58
Szerencs*	237	16,1	249	16,9	614	41,7	474	32,2	1574
Taktaharkány	77	11,3	110	16,1	318	46,6	177	26,0	682
Taktakenéz	67	18,3	58	15,8	175	47,7	67	18,3	367
Taktaszada*	66	12,7	93	17,9	243	46,8	117	22,5	519
Tállya*	47	13,1	61	17,0	160	44,7	90	25,1	358
Tiszalúc	195	14,9	191	14,6	566	43,2	358	27,3	1310
Újcsanáros	36	15,3	41	17,4	91	38,7	67	28,5	235
Összesen**	1264	15,1	1375	16,4	3740	44,6	2318	27,7	9204

Forrás: jegyzői adatlapok. *Hat jegyzői adatlapban a 18 éven aluliak települési létszáma nem egyezett meg az egyes korcsoportokhoz tartozók létszámainak összegével. Ebben a táblázatban az adatok konzisztenciájának érdekében a korcsoportonként megadott létszámok összegét vettük a 18 éven aluliak teljes számának. A létszámadatak ezért kismértékben különböznek a 7. táblázatban szereplőktől. ** A korcsoportonkénti bontás esetében az összesen sor Bekecs hiányzó adatait nem tartalmazza.

A gyermekek nyári ellátása sok településen megoldatlan. Nyári napközi meglétét mindössze Prügy, Sóstófalva és Tállya jelezte. Nyári étkeztetést 11 önkormányzat biztosít a gyerekek számára. Azok között a települések között, amelyek nem biztosítják ezt a szolgáltatást, négy olyan is van, ahol minden száz gyermekkorúra több mint 50 rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő jut: Golop, Mád, Taktaszada és Újcsalános.

Ifjúsági klub négy településen működik: Alsódobszán, Szerencsen, Taktaharkányban és Taktaszadán. Gyerekház nincs a kistérségben. Tanoda jellegű szolgáltatást Mádon és Mezőzomboron és Monokon biztosítanak. Községi ház tíz községben van, illetve Újcsanáloson folyamatban van a kialakítása. Sportpálya mindenütt rendelkezésre áll, játszótéren azonban nincsen Golopnak, Legyesbényének és Taktaszadának. Szélessávú internet és nyilvános internet hozzáférés is van mindenütt, kivéve Bekecs települést.

A családsegítő és gyermekjóléti feladatokat ellátó szolgálatok döntően az ellátott települések intézményfenntartói társulásában működnek. A Harangod Vidéki Gyermekjóléti Szolgálat Alsódobsza, Megyaszó, Monok, Sóstófalva és Újcsanálos településeken nyújt szolgáltatást. A Hegyaljai Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat tevékenysége Mezőzomborra, Mádra és Rátkára terjed ki. A Prügy Községi Szociális Szolgáltató Központ Prügy Környéki Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat Prügy mellett Taktakenézen, Taktaszadán és Bekecsen, a Szerencs és Környéke Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat pedig Szerencs mellett Legyesbényén, Tállyán és Golopon végzi tevékenységét¹². A felsorolt szolgálatok mellett a kistérség két településén, Tiszalúcon és Taktaharkányban önkormányzati fenntartásban működő intézmények látják el a családsegítő és gyermekjóléti feladatokat.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálat a jegyzői adatlapok szerint heti 40 órában biztosított a 2000 fő fölötti települések többségén, kivéve Mád, Taktaszadát és Tállyát (lásd 10. tábla). Mádon 12 órában, Taktaszadán 20 órában, Tállyán pedig mindössze csak 4 órában érhető el ez a szociális alapellátás. A település lélekszámahoz mérten igen korlátozott a szolgáltatás rendelkezésre állása (heti 4 óra) az 1642 fős Legyesbényén is. Megjegyezzük azonban, hogy a szolgálatok adatlapjain feltüntetett ügyfélfogadási idők nem teljesen vágnak egybe a jegyzői adatlapokon szereplőkkel (utóbbiakon Mád esetében 16 óra, Taktaszada esetében pedig 20+20 óra a heti óraszám), de mivel a jegyzői adatlapok kevésbé hiányosak, ezeket vettük alapul.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatoknál szinte kizárólag családsegítő munkatársak dolgoznak (illetve egy fő szociális segítő), igaz ők képzettek. Teljesen hiányoznak az egyéb segítő szakmák képviselői. A családsegítőknél sehol sem foglalkoztatnak tanácsadókat, pl. adósságkezelési tanácsadókat. A gyermekjóléti szolgálatoknál nem dolgoznak módszertani szaktanácsadók, pszichológiai tanácsadók, fejlesztőpedagógusok és jogászok sem.

A családsegítőket felkeresők az adatlapok szerint 2011-ben legtöbbször anyagi jellegű

¹² Lásd A Szerencsi Többcélú Kistérségi Társulás Esélyegyenlőségi Programja.

kérdésben, ügyintézésben, illetve foglalkoztatási kérdésben kértek segítséget. A szolgálatok munkatársai napi szinten találkoznak a lakosság növekvő eladósodottságával. A Kistérségi Társulás szakemberei erről így számolnak be: „A Szolgálatoknál nőtt a napi ügyintézések száma, a mindennapi forgalom. Az energiaszolgáltatók által továbbadott, és kamatokkal többszörösen megnőtt adósságok végrehajtó általi rendezésében kérnek esetenként segítséget. 2010-ben az ország gazdasági helyzete miatt egyre több esetben kellett adósságkezelés-szerű gondozási tevékenységet folytatni. Az emberek egyre jobban elszegényednek, sőt eladósodnak....Sajnos egyre több olyan, adósságokat felhalmozott ügyfél van, aki középfokú végzettségű, szakmával rendelkezik, mégsem tud elhelyezkedni a munkaerőpiacon.”¹³

A gyermekjóléti szolgálathoz leggyakrabban gyermeknevelési, magatartászavarral összefüggő, életviteli és szülői elhanyagolással kapcsolatos problémákkal fordultak. A gondozási esetek túlnyomó többségét a jelzőrendszer (nevelési-oktatási intézmények, gyámhatóság, házi orvosok, védőnők, rendőrség) által küldött esetek teszik ki. A helyi szakemberek szerint: „Egyre több a deviáns viselkedésű gyermek, melynek háttérében itt is gyakran a szülők elhanyagoló nevelése, agresszivitása, italozó életmódja áll. A jelzések alapján a szülőkre próbálunk hatni az együttműködés érdekében, de ez legtöbbször nem jár eredménnyel. Passzivitás, érdektelenség a reakció a megjelenésünkre, kéréseinkre. Legtöbbször zaklatásnak veszik a segítségnyújtást, vagy nem érdekli őket a gyermekükkel kapcsolatos probléma. Évről évre gondot okoz a tankötelezettség elmulasztása, ezeknél a gyermekeknél a szülők is általában iskolázatlanok, nem érzik fontosnak, hogy gyermekük az iskolába, óvodába járjon, tanuljon. A szülők együttműködésének hiánya miatt az év folyamán több gyermek védelembe vétele csak a nagykorúvá válása miatt szűnt meg”¹⁴

Védőnői szolgáltatás valamennyi településen biztosított. A szolgáltatás minden településen heti 40 órás, leszámítva az aprófalvakat, ahol jellemzően csak heti 1-2 órában elérhető. A szolgáltatás heti munkaideje a gyerekek létszámához igazodik. A 2011-es évben a településeken 2 265 fő volt az ellátott 18 éven aluliak száma. A védőnő adatlapok szerint 46,8%-uk minősül veszélyeztetettnek. A védőnői adatlapok alapján a kistérségben a 3. életévüket betöltött gyermekek szűrése a települések többségén megoldottnak látszik. Az adatlapokon feltüntetett fejlesztési igények között többször is szerepel a mobil szűrés iránti igény és a tárgyi feltételek javításának szükségessége (lásd később).

A házi orvosi szolgáltatás terén teljes a lefedettség. A házi orvos rendelési ideje az aprófalvakban heti 4-5 óra, a nagyobb települések többségén heti 40 óra. A népességszámhoz viszonyítva rövidnek tűnik a heti 30 órás rendelési idő a közel 5 500 fős Tiszalúcon, a 15 órás

¹³ Tájékoztató a Társulás által végzett szociális és gyermekjóléti szolgáltatási feladatok ellátásáról. 70.105-4/2011/KIST előterjesztés, 2011. 08.23. (www.szerencsikisterseg.hu)

¹⁴ Tájékoztató a Társulás által végzett szociális és gyermekjóléti szolgáltatási feladatok ellátásáról. 70.105-4/2011/KIST előterjesztés, 2011. 08.23. (www.szerencsikisterseg.hu)

rendelési idő a 2 500 főnél nagyobb Mezőzomboron (bár a hasonló népességű Prügyön is heti 15 órában áll rendelkezésre háziorvos, ott azonban gyermekorvosi rendelés is működik 8 órában), és ugyanígy a 6 órás rendelési idő az 1 241 fős Taktakenézen (igaz, itt is van gyermekorvosi rendelés).

Házi gyermekorvos a jegyzői adatlapok alapján a kistérségben hat településen rendel: Szerencsen heti 40 órában, Tiszalúcon 30, Bekecsen 15, Taktakenézen 10, Prügyön 8 órában és Rátkán is van heti félórás rendelés. Mádon, Taktaharkányban és Legyesbényén nincs gyermekorvos, ugyanakkor – a védőnői adatlapok szerint – van gyermekorvosi szakellátás. A 2000 főnél nagyobb települések közül nem rendel gyermekorvos és gyermekorvosi szakellátás sincsen Mezőzomboron és Tállyán. Ezekből a falvakból 5-12 kilométerre található a legközelebbi gyermekorvosi rendelés. Megyaszón és Taktaszadán sincs gyermekorvos, azonban itt 4 hetente gyermekgyógyász mozgó szakorvosi szolgáltatás működik.

A szerencsi gyerekorvossal készült interjú alapján az alultápláltság, egyoldalú tápláltság (hús, fehérje, tojás hiánya) a gyakoribb légúti betegségek a leggyakoribb problémák, illetve előfordul olyan bőrbetegség, fertőzés, ami a (személyi és lakás) higiénia elhanyagoltság miatt alakul ki. Tetvesség is előfordul a mélyszegények körében. Az elmúlt időszakban az is észre vehető, hogy házhoz egyre kevesebben hívják a doktort – ennek oka lehet, hogy nincs pénz parazsolvenciára. Szexuális felvilágosításban a védőnőket kérik segítségül (a tetvességi vizsgálatokat is ők bonyolítják), ezeken részt vesznek az iskolákban a családsegítők is. Korai terhesség egy évben egy-kettő van a városban. Ezek a fiatalok az iskolából aztán teljesen kimaradnak. Alkohol-, gyógyszer- és drogfüggőség, pszichés zavarok nem jellemzők különösebben a mélyszegényekre. A településen működik önkormányzat által alapított alapítvány, mely a krónikus beteg gyerekek megsegítésére jött létre.

A prügyi gyerekorvossal készült interjú alapján az egészségügyben fejlesztések nem történtek az elmúlt években. A házi gyermekorvos ellátás helyettesítéssel történik, nincs orvos, aki pályázna a státuszra. A helyettesítő csak két órát van a faluban, ami nagyon kevés. A felnőtt háziorvos nyugdíj mellett viszi a praxist, így a felnőtt ellátással nincs gond. A védőnő két körzetet lát el egyszerre. Jelenleg 30 terhes anyukája van a védőnőnek. Egészségügyi probléma főleg a tetűvel van: az óvodában kezelik ezt a problémát, az iskolában a védőnő látja el a kezelést. Az irtószer drága, de a szülők megoldják – illetve többen festik is a hajukat emiatt. A rüh is előfordul a családoknál, de akár a tetű, akár a rüh 4-5 nagycsaládra koncentrálódik. Alultápláltság kevésbé, egyoldalú táplálkozás inkább jellemző a lakosokra. Tápszereket általában megvásárolják a terhesek, kismamák. Vitaminokat már ritkábban vásárolnak, amit tudnak természetben (zöldség-gyümölcs) formájában fogyasztanak el. Ennek ellenére vérvérvét szokott javasolni a védőnő. Különösebb betegség, járvány nem jellemző a szegényekre, de az megfigyelhető, hogy a drágább gyógyszereket nem tudják kiváltani. Korai terhesség jelen van, a 30 terhes anyukából 4-5 fő 16 év alatti. Ennek részben szocializációs okai vannak, részben pedig idegenkednek a védekezéstől (igaz, anyagi fedezetük sincs rá). A

védőoltásokat mindenki időben megkapja, ebből probléma nem szokott lenni. Nagy problémát jelent viszont az alkoholizmus, illetve a gyógyszerfüggőség – a nők körében is. Az összes egészségügyi probléma, kockázat a lakosok mintegy 60 százalékát érinti. Korábban volt a településen nyári étkeztetés, napközi, de tudomása szerint idén erre már nem jut elegendő pénz. Előfordult még ételosztás, elsősorban hideg konzerveket, tartós élelmiszereket osztottak ki.

10. tábla Egyes szolgáltatások heti rendelkezésre állási ideje (óra/hét), illetve a szolgáltatás települési hiánya esetén a legközelebbi szolgáltatást nyújtó település távolsága (km-ben), 2012.

Település	családsegítő szolgáltatás		gyermekjóléti szolgáltatás		védőnői szolgálat		házi gyermekorvos		házi orvos	
	óra	km	óra	km	óra	km	óra	km	óra	km
Alsódobsza	4	.	4		2.		0	15	4	
Bekecs	40		40		40		15		40	
Golop	0	15	0	15	1		0	15	5	
Legyesbénye	2		2		0	.	0	.	0	.
Mád	12		12		40		0	10	40	
Megyaszó	40		40		40		0	15	40	
Mezőzombor	40		40		40		0	5	15	
Monok	40		8		40		0.	15	40	
Prügy	40		40		40		8		15	
Rátka	4		4		4		0,5		20	
Sóstófalva	3		3		2		0	.	4	
Szerencs	40		40		40		40		40	
Taktaharkány	40		40		40		0	10	30	
Taktakenéz	36		36		24		10		6	
Taktaszada	20		20		40		0	10	40	
Tállya	4		4		40		0	12	40	
Tiszalúc	40		40		40		30		30	
Újcsanáros	4		4		40		0	.	40	

Forrás: jegyzői adatlapok. Megjegyzés: a jegyzői és a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok által kitöltött adatlapokon a szolgáltatás rendelkezésre állására vonatkozó adatok nem minden esetben vágnak egybe.

Közoktatási intézmények és szolgáltatások

Óvodai szolgáltatás a kistérség összes településén elérhető. Az óvodai nevelést a települési önkormányzatok látják el. (A Szerencsi Többcélú Kistérségi Társaság Esélyegyenlőségi Programjában szereplő adatok szerint egyetlen kivétel Újcsalános, ahol Hernádnémeti gesztorságával társulásban tartják fenn az óvodát és az általános iskolát is).

Az adatlapot kitöltő óvodákba összesen 1530 gyermek jár, akiknek közel kétharmada hátrányos helyzetű (és ezen belül is 37,8% a halmozottan hátrányos helyzetű) gyermekek aránya (lásd 12. tábla). Az egyes intézmények között jelentősek a különbségek a hátrányos helyzetű óvodások arányát illetően. Taktakenézen, Mezőzomboron, Monokon és Prügyön majdnem minden óvodás gyermek hátrányos helyzetű, s nagyon magas (59-91% közötti) a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya is. Szerencs négy tagóvodájában a hátrányos helyzetű gyermekek aránya 28 és 53% között szóródik. A kistérség települései közül a hátrányos helyzetű gyermekek legkisebb aránya a tállyai óvodát jellemzi.

A roma gyermekek óvodán belüli aránya Prügyön, Mezőzomboron és Taktakenézen a legnagyobb, a becslések szerint legalább 80%. Több mint az óvodások fele roma származású továbbá Megyaszón (53,8%), Monokon (60%) és Taktaszadán (75%). Ezzel szemben egyáltalán nincsenek cigány gyermekek a rátkai óvodában. Szerencsen a Csalogány Óvodába és a Csillagfény Gyermeksziget Óvodába legfeljebb egy-két cigány gyermek jár, míg a másik két óvodában arányuk 7-10% körüli.

Az óvodák átlagos csoportlétszáma Rátkán, Taktaszadán, Tiszalúcon, valamint a szerencsi Gyárkerti Óvodában éri el, illetve haladja meg a közoktatási törvényben meghatározott 25 fős határt. A kistérségben az adatlapot kitöltő óvodákban együttesen 91%-os a férőhely kihasználtság. Nem jellemzőek az óvodákban a férőhelyproblémák miatt elutasított felvételi kérelmek. Erről mindössze a tiszalúci óvoda számolt be, ahol 24 gyereket kellett az elmúlt évben helyhiány miatt visszautasítani, valamint a szerencsi Gyárkerti Óvoda jelzett még ilyen problémát (ez 2 főt érintett). A bejárók aránya négy óvodában jelentős: két szerencsi (Gyárkerti Óvoda, Csalogány Óvoda), a bekecsi és a rátkai óvodában a gyerekek nagyjából negyede bejáró.

A kistérség óvodáiban összesen 129 óvodapedagógus dolgozik, akik egy kivételével mind szakképzettek. Egy óvónőre átlagosan 12 gyermek jut, de az óvónők leterheltsége különböző. A legtöbb gyermek Megyaszón, Taktaszadán, Taktakenézen és Monokon jut egy-egy óvodapedagógusra (átlagosan 16-18 gyerek), de átlag fölötti a leterheltség Rátkán és Tállyán is. Fejlesztő pedagógus mindössze Taktaszadán található. A többi településen teljesen hiányoznak az óvodákból a fejlesztő szakemberek. Logopédus, gyógytornász foglalkoztatásáról egyetlen óvoda sem számolt be a kistérségben. A Harangod vidéki óvodák számára ugyanakkor biztosított az utazó fejlesztő pedagógus és logopédus.

Az egyik szerencsi tagóvoda vezetői interjú alapján az önkormányzat ingyen étkeztetéssel, óvodáztatással, rendkívüli segítyezéssel tudja támogatni a napi megélhetési gonddal küzdő gyerekeket. Jellemzően ruhaosztások, ételosztások vannak helyben a rászorulóknak részére. Ezeket alkalmi jelleggel a gyerekjóléti szolgálat, a Vöröskereszt, Nőegylet szervezi. Az óvoda a szétosztásban tud segíteni. Leginkább logopédiai szolgáltatások (nem minden gyerek kapja meg a szükséges ellátást), a gyerekház (felszereltebb lehetne, mint az óvoda), iskolapszichológus (egyre több gyerek küzd drog- és alkohol problémával), szabadidős lehetőségek (főleg nyáron szabhatna gátat szakemberek segítségével a csellengésnek), és a családsegítő szolgálat kapacitásának növelésére lenne szükség (szabadidős lehetőség szervezésének feladatát elláthatnák).

11. tábla Az óvodába beírtak, valamint az óvodai férőhelyek száma a kistérség településein, 2012.

Település	óvodába járó gyerekek száma	Óvodai férőhelyek száma	Óvodai férőhely kihasználtság (%)	3-5 évesek száma a településen
Alsódobsza	n.a.	n.a.	n.a.	12
Bekecs	93	100	93,0	n.a.
Golop	17	25	68,0	19
Legyesbénye	55	75	73,3	60
Mád	68	75	90,7	48
Megyaszó	143	150	95,3	148
Mezőzombor	82	100	82,0	97
Monok	65	65	100	65
Prügy	110	130	84,6	106
Rátka	28	30	93,3	13
Sóstófalva	n.a.	n.a.	n.a.	4
Szerencs	300	345	87,0	249
Taktaharkány	128	150	85,3	110
Taktakenéz	65	75	86,7	58
Taktaszada	105	120	87,5	93
Tállya	65	75	86,7	61
Tiszalúc*	223	200	111,5	191
Újcsanános	n.a.	n.a.	n.a.	41
Összesen	1530	1690	90,5	1375

Forrás: óvodai adatlapok. Megjegyzés: Az óvodába járó gyerekek jelentős része 6 éves, így a beiratkozottak

száma nem vehető össze a 3-5 éves korosztály létszámával. Az utóbbi adat csak tájékoztatásul szolgál. * Tiszalúc Girinccsel együtt tart fenn óvodát. A tiszalúci engedélyezett létszám 150 fő, a girincsi 50 fő. Az adatlapból nem derül ki, hogy az óvodába járó gyerekek közül hány tiszalúci van.

12. tábla A kistérség óvodáinak adatai az adatlapok alapján, 2012.

Az óvoda megnevezése és telephelye	Férőhelyek száma	Óvodások létszáma	Átlagos csoportlétszám	Cigány gyermekek becsült aránya (%)	HH gyermekek aránya (%)	ebből HHH gyermekek aránya (%)	Bejárók aránya %
Lurkó-ház Napköziotthonos Óvoda, Bekecs	100	93	23,3	0,8	45,2	6,5	23,7
Legyesbényei Ált. Iskola, Napköziotthonos óvoda, Legyesbénye	75	55	18,3	8,0	76,4	30,9	10,9
Napközi Otthonos Óvoda és Bölcsőde, Mád	75	68	22,7	10,3	52,9	10,3	11,8
Mackó Kuckó Bölcsőde és Napköziotthonos Óvoda, Megyaszó	150	143	23,8	53,8	76,9	42,7	0,0
Kölcsey F. Ált. Iskola és Napköziotthonos Óvoda, Mezőzombor	100	82	20,5	80,0	97,6	86,6	0,0
Kossuth Lajos ÁMK Napközi Otthonos Óvoda, Monok	65	65	21,7	60	92,3	58,5	0,0
Mesevár Napköziotthonos Óvoda, Prügy	130	110	22,0	86,0	95,5	78,2	0,0
Német Nemzetiségi, Kéttannyelvű Ált. Iskola és Gyermekkert Óvoda, Rátka	30	28	28,0	0,0	50,0	0,0	25,0
Gyárkerti Óvoda, Szerencs	110	100	25,0	10,0	46,0	8,0	26,0
Napsugár Óvoda, Szerencs	160	137	22,8	7,0	40,1	4,4	11,7
Csalogány Óvoda, Szerencs	50	46	23,0	0,4	28,3	2,2	23,9

Csillagfény Gyermeksziget Ond, Szerencs	25	17	17,0	0,5	52,9	11,8	0,0
Szivárvány Napköziotthonos Óvoda, Taktaharkány	150	128	21,3	56,0	73,4	58,6	0,0
Petőfi S. Ált. Iskola és Óvoda, Taktakenez	75	65	21,7	80,0	98,5	90,8	0,0
Móra Ferenc Általános Iskola és Micimackó Napköziotthonos Óvoda, Taktaszada	120	105	26,3	75,0	79,0	43,8	1,0
Zempléni Á. Ált. Műv. Központ Napközi Otthonos Óvoda és Bölcsöde, Tállya (Goloppal közösen)	75	65	21,7	30,0	10,8	26,2	3,1
Önálló Napközi Otthonos Óvoda, Tiszalúc (Girinccsel közösen)	200	223	27,9	40,0	42,2	34,5	0,0
Összesen*	1690	1530	24,7	41,0	62,4	37,7	6,5

Forrás: óvodai adatlapok. * Az összesen sor csak az adatot szolgáltató óvodákra vonatkozik.

Általános iskola alsó és felső tagozat a kistérség 18 települése közül 15 helyen van. Két kistérségen nincs általános iskolai oktatás: Golopon és Sóstófalván, illetve csak alsótagozatos oktatás folyik Alsódobszán. Középszintű és szakközépszintű oktatás a kistérségben két helyen, Szerencsen és Tiszalúcon folyik.

A kistérségi általános iskolák közül nincsenek adataink az alsódobszai (alsó tagozatos) intézményről. Az iskolákat önkormányzati fenntartásban működtetik. A tállyai általános iskolát társulásban tarja fenn Tállya és Golop önkormányzata. Az általános iskolákban az adatlapok alapján összesen 3 932 fő tanul (lásd 13. tábla). Az iskolák közül hét jelezte, hogy ellátási körzetébe más települések is tartoznak, illetve máshonnan is rendszeresen fogadnak bejáró tanulókat. A felső tagozattal nem rendelkező Alsódobszáról például Megyaszóra, az iskola nélküli Golopról pedig Tállyára járnak a gyerekek iskolába. A más településen iskolába járó gyermekek aránya az összes iskolába járó között 11%. Az oktatási intézmények közül bejárókat legnagyobb arányban a rátkai, a bekecsi és a két szerencsi iskola fogad (ezekben 29 és 39% között szóródik a bejárók részaránya). Jellemző, hogy ahol vannak bejárók, ott több településről is érkeznek egy-egy iskolába. A települések között előfordulnak a Szerencsi

kistérségen kívüliek is. Relatívén nagy a beiskolázási területe a két szerencsi iskolának, valamint a bekecsi és a rátkai intézménynek.

13. tábla A kistérség általános iskoláinak adatai az adatlapok alapján, 2012.

Iskola megnevezése	Tanulók száma	HH tanulók		HHH tanulók		SNI tanulók		Cigány tanulók becsült aránya (%)
		száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	száma	aránya (%)	
ÁMK II. Rákóczi Ferenc Informatika - Matematika Tagozatos Általános Iskola, Bekecs	180	105	58,3	20	11,1	3	1,7	10
Legyesbényei Általános Iskola, Napköziotthonos Óvoda, Legyesbénye	136	123	90,4	65	47,8	10	7,4	39
Koroknay Dániel Tehetséggondozó és Általános Iskola, Mád	129	84	65,1	24	18,6	21	16,3	10
Mészáros Lőrinc Körzeti Általános Iskola, Megyaszó	364	278	76,4	180	49,5	41	11,3	60
Kölcsey Ferenc Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda, Mezőzombor	189	183	96,8	156	82,5	27	14,3	85
ÁMK Kossuth Lajos Általános Iskola, Monok	108	103	95,4	75	69,4	13	12,0	66
Móricz Zsigmond Általános Iskola, Prügy	306	296	96,7	235	76,8	37	12,1	72
Német Nemzetiségi, Kéttannyelvű Általános Iskola és Gyermekkert Óvoda, Rátka	89	37	41,6	0	0,0	1	1,1	0
Bolyai János Általános Iskola, Szerencs	454	214	47,1	52	11,5	9	2,0	10
Rákóczi Zsigmond Általános Iskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda és Bölcsőde, Szerencs	441	148	33,6	50	11,3	26	5,9	8
Apáczai Csere János Iskola, Taktaharkány	367	243	66,2	178	48,5	17	4,6	45

Petőfi Sándor Általános Iskola és Óvoda, Taktakenéz	178	174	97,8	151	84,8	22	12,4	70
Móra Ferenc Általános Iskola és Micimackó Napköziotthonos Óvoda, Taktaszada	195	137	70,3	107	54,9	8	4,1	67
Zempléni Árpád ÁMK Általános Iskolája á és Alapfokú Művészetoktatási Intézménye, Tállya	158	119	75,3	57	36,1	7	4,4	30
Tiszalúci ÁMK Arany János Általános Iskola, Tiszalúc	550	398	72,4	206	37,5	45	8,2	38
Általános, Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű, Alapfokú Művészetoktatási Iskola és Napközi Otthonos Óvoda Kossuth Lajos Tagiskolája, Újcsanáros	88	74	84,1	48	54,5	20	22,7	40
Összesen	3932	2716	69,1	1604	40,8	307	7,8	39

Forrás: iskolai adatlapok

A kistérség általános iskoláiban 69% a hátrányos helyzetű, és 41% a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya. Taktakenéz, Mezőzombor, Prügy, Monok és Legyesbénye esetében az iskolások zöme, legalább 90%-a hátrányos helyzetű. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya három település iskoláiban kiugróan magas: Taktakenézen 84,8%, Mezőzomboron 82,5% és Prügyn 76,8%. Jóval a kistérségi átlag fölötti az ilyen gyermekek iskolai aránya Monokon, Taktaszadán, Taktaharkányban és Legyesbényén is.

A cigány gyermekek aránya a kistérség általános iskoláiban 39%. A cigány tanulók aránya a mezőzombori iskolában a legmagasabb, eléri a 85%-ot. Kétharmados vagy afölötti arányban tanulnak romák továbbá a prügyi, taktakenézi, taktaszadai és a monoki intézményekben is. Ezzel szemben egyáltalán nincs cigány tanuló a rátkai iskolában (itt azonban a településen sem él cigány népesség). Legfeljebb minden tizedik tanuló cigány származású a bekecsi, mádi és a két szerencsi oktatási intézményben.

Az iskolai adatlapok szerint a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek aránya a kistérség iskoláiban közel 8%. Legnagyobb arányban Újcsanároson tanulnak ilyen gyermekek, valamint Mádton is magas az arányuk, ahol integráltan folyik az oktatásuk. Jóval a kistérségi átlag fölötti még az SNI tanulók aránya Mezőzombor, Monok, Prügy¹⁵, Taktakenéz és Megyaszó

¹⁵ Prügyi információ szerint a tanulók szakvélemény alapján részesülnek szegregált oktatásban.

iskoláiban is. Monok kivételével azonban ezeken a településeken csak az ilyen tanulók töredéke részesül integrált oktatásban. A magántanulók kistérségi száma összesen 51 fő. A magántanulók részaránya (és száma) a szerencsi Rákóczi Zsigmond Általános Iskolában és a tiszalúci általános iskolában a legmagasabb, 2,5 és 2,2%.

Tehetséggondozási programban a kistérségen belül 1 120 tanuló vesz részt, vagyis a teljes létszám közel harmada (28,5%). Két intézményben, a szerencsi Rákóczi Zsigmond Általános Iskolában és a bekecsi iskolában a program az összes tanulóra kiterjed. A tanulók mintegy fele vesz részt tehetséggondozásban Mádton, legalább negyede Mezőzomboron, Taktaszadán és Prügyön. A tehetséggondozás teljesen hiányzik a kistérség öt iskolájából: ezek a monoki, rátkai, taktakenézi, tiszalúci és újcsanálosi intézmények. Ezek közül a tiszalúci és az újcsanálosi intézmény jelezte fejlesztési igényként valamilyen tehetséggondozási program bevezetését.

A kistérség iskolái közül napközi 13 iskolában, illetve a csak alsó tagozatos oktatást nyújtó Alsódobszán van. Iskolaotthonos oktatás Tállyán és a Tiszalúcon folyik, míg tanulószoba Újcsanáloson és Prügyön van. Két olyan iskolával rendelkező település van a kistérségben, ahol sem napközi, sem tanulószoba, sem pedig iskolaotthonos oktatás nincsen: Mezőzombor és Taktakenéz. Ezek a települések ráadásul épp azok, amelyek iskoláiban a legtöbb halmozottan hátrányos helyzetű gyermek tanul, és ahol az SNI tanulók aránya is a kistérségi átlag fölötti. A kistérség egészében a teljes tanulói létszám mintegy 27%-a jár napközibe vagy részesül tanulószobás vagy iskolaotthonos oktatásban. Az ilyen gyermekek iskolánkénti aránya azonban meglehetősen nagy különbségeket mutat: 0 és 89% között szóródik. Mezőzombor és Taktakenéz mellett (ahol nem érhetők el ezek a szolgáltatások) Taktaszadán is mindössze 13,8% a napközit igénybevevő tanulók aránya. A napközi, illetve az egész napos iskola iránti igényt Taktakenézen, Taktaszadán és Prügyön fogalmazták meg a jegyzői vagy az iskolai adatlapokon.

Az iskolákban az önkárosító magatartásformák közül a dohányzás a legelterjedtebb. Az általános iskolák némelyikében az adatlapok szerint a 20%-ot is eléri a dohányzó tanulók száma. Ezek közé sorolható a monoki, a taktaharkányi, taktakenézi és taktaszadai intézmény. Az alkoholfogyasztás a legyesbényei és a monoki iskolában a legelterjedtebb; a tanulók 15%-át érinti. A legyesbényei iskolában emellett a drogfogyasztás sem ritka, az adatlap szerint a tanulók 5%-át jellemzi. A droghasználat előfordulását emellett a monoki, a taktakenézi, a taktaszadai és az újcsanálosi iskola említette (1-3%). Megjegyezzük, hogy a védőnői adatlapok ennél sokkal nagyobb érintettségről árulkodnak a dohányzás vonatkozásában. Az alkohol- és drogfogyasztás esetében ugyanakkor a védőnői becslések is hasonló elterjedtséget mutatnak, mint az iskolai adatlapok. A droghasználat a védőnők szerint is Legyesbényén és Újcsanáloson jelent leginkább problémát. Az önkárosító magatartásformákkal kapcsolatos fejlesztési

igényeket (felvilágosító programok, stb.) azonban nem neveztek meg az adatlapokon sem az iskolák, sem pedig a védőnők.

Étkezésben összesen 2330 általános iskolai tanuló részesül a kistérségben. Ezen belül 1 433 fő a térítésmentes étkezésre jogosultak száma. A teljes tanulói létszámon belül ez több mint egyharmados arányt jelent. Az intézmények között lényeges eltérések mutatkoznak. Míg Taktakenézen és Újcsanálonos majdnem az összes iskolába járó ingyen étkezést kap, addig több településen – nevezetesen Rátkán, Taktaszadán és Tiszalúcon – senki sem.

A kistérség iskoláiban – a 2012 tavaszi állapotnak megfelelően – összesen 335 teljes állású pedagógus dolgozik (5 részmunkaidős pedagógussal kiegészítve). Pedagógiai képesítéssel csupán egyetlen munkatárs nem rendelkezik közülük. A kistérség iskoláiban sehol nincs iskolaorvos, iskolapszichológus, gyógytornász. Elvértve fordul elő gyermekvédelmi felelős, védőnő, gyógypedagógiai asszisztens, szociális munkás és logopédus alkalmazása is. A segítő szakemberek közül a fejlesztőpedagógusok és gyógypedagógusok száma a legnagyobb a kistérség iskoláiban. Taktaharkányban a legjobb a helyzet, ahol 4 fejlesztőpedagógus és 3 gyógypedagógus segíti a munkát. Bekecsen és Mezőzomboron ugyanakkor nem áll rendelkezésre sem fejlesztő-, sem gyógypedagógus, de még gyógypedagógiai asszisztens sem. Mezőzombor esetében ez különösen aggasztó abból kiindulva, hogy az SNI gyermekek aránya az iskolában a kistérségi átlag kétszerese (14,3%). Az iskolák közül mindazonáltal kettő fogalmazott meg ezzel kapcsolatos igényt: a prügnyi és a taktaszadai. A prügnyi iskola – ahol az SNI tanulók aránya jóval a kistérségi átlag fölötti (12%) – szükségét látná a kisegítő szakemberek folyamatos jelenlétének az intézményben (iskolapszichológus, szociálpedagógus, fejlesztőpedagógus, védőnő, iskolaorvos, ifjúságvédelmi felelős). A taktaszadai iskolában ugyanakkor a szakszolgálati óraszám bővítésének szükségessége merült fel fejlesztési igényként. Itt azonban az SNI tanulók aránya 4%, ami a kistérségi átlagnál kedvezőbb.

Az általános iskolák tárgyi, infrastrukturális feltételeit illetően a következő megállapításokat tehetjük az adatlapok alapján. Tornaterem és számítógépterem minden általános iskolában van. Iskolai ebédlő Monokon, Rátkán és Taktaszadán nincsen, a sportudvart Monokon és a szerencsi Bolyai János Általános Iskolában kénytelenek nélkülözni. Mezőzomboron, Monokon Rátkán és Újcsanálonoson nem áll rendelkezésre iskolai könyvtár. Orvosi szoba nincsen a bekecsi, a legyesbényei, rátkai, taktakenézi és újcsanálósi intézményekben. Fejlesztőszoba mindenütt van, kivéve a szerencsi Bolyai János Általános Iskolát. Az infrastrukturális hiányosságok az adatlapok alapján a monoki iskolában a legsúlyosabbak. Tárgyi, infrastrukturális jellegű fejlesztési igények ugyanakkor egyedül a legyesbényei iskola adatlapján jelentek meg. E szerint, mivel a településen az oktatás széttagolt, az alsó- és felső tagozatos oktatás külön épületben folyik, új épületre lenne szükség (pontosabban egy már meglévő épület kibővítésére). Továbbá igény mutatkozott az iskolában a bútor- és eszközellátottság javítására is.

A 2009 és 2011 közötti évek kompetenciaméréseinek átlaga¹⁶ alapján az látszik, hogy a kistérség tanulói néhány iskolát kivéve az országos és a községi átlag alatt teljesítenek (lásd 14. tábla). A táblázatból az is kiolvasható, hogy nagy a pontszámok szórása. Az országos átlag fölötti kompetencia pontszámok jellemzik a mádi iskolát, a bekecsi iskolát matematikából és a 6. évfolyamon szövegértésből is, a taktaharkányi iskolát matematikából, a rátkai iskolát szövegértésből, valamint a szerencsi Bocskai István Gimnáziumot. A legszerényebb, jóval a magyarországi községi átlag alatti teljesítményt ezzel szemben a mezőzombori és monoki iskola tanulói nyújtják mindkét évfolyamon és mindkét területen. A megyaszói oktatási intézményben sem sokkal fényesebbek az eredmények: a 8. évfolyamosok körében a matematika pontszámok valamivel magasabbak, de a szövegértés terén nincs különbség a mezőzombori és a monoki iskolákhoz képest. Az újcsalánosi iskolában pedig a 6. évfolyamosok eredményei látszanak gyengének, különösen szövegértésből, miközben a 8. évfolyamosok valamivel a községi átlag fölött teljesítenek matematikából.

A kistérségben a 2010/2011-es tanévben összesen 482 nyolcadik osztályos tanuló fejezte be az általános iskolát. Középiskolában tanult tovább a gyerekek több mint fele (56,4%), további 43%-uk pedig szakiskolában folytatta tanulmányait. Az átlag azonban tetemes eltéréseket takar. Rátkán minden tanuló középiskolába ment, a legrosszabb eredményeket mutató Mezőzomboron ugyanakkor 21 végzősből mindössze egy tanuló akadt, aki középiskolában tanult tovább. Taktaszadán (16,7%) és Taktakenézen (23,8%) is rendkívül alacsony a középiskolában továbbtanulók aránya. Ezek mellett Megyaszó (32,6%), Monok (45,5%) és Prügy (48,5%) általános iskoláiból is csak kevesebb, mint minden második tanuló került középiskolába.

14. tábla Az általános iskolák 6. és 8. évfolyamán tanulók kompetencia átlagai (2009-2011.)

Település	Iskola neve	6. évfolyam		8. évfolyam	
		Matematika	Szövegértés	Matematika	Szövegértés
Alsódobsza	-	-	-	-	-
Bekecs	II. Rákóczi Ferenc Informatika-Matematika tagozatos Általános Iskola	1612,4	1483,9	1680,8	1569,7
Golop	-	-	-	-	-
Legyesbénye	Legyesbényei Általános Iskola, Napköziotthonos Óvoda és Települési Könyvtár	1312,2	1370,8	1457,7	1481,7
Mád	Koroknay Dániel Tehetséggondozó és Általános Iskola	1549,5	1548,8	1667,5	1662,8

¹⁶ Mivel a kompetencia-pontszámok – különösen kis létszámú iskolák esetében – évről évre jelentősen változhatnak, ezért három év átlagával számoltunk.

Megyaszó	Mészáros Lőrinc Körzeti Általános Iskola	1386,0	1314,2	1377,9	1342,0
Mezőzombor	Kölcsey Ferenc Általános Iskola	1194,3	1249,8	1326,5	1344,0
Monok*	Kossuth Lajos Általános Iskola	1272,3	1291,2	1386,0	1285,5
Prügy	Móricz Zsigmond Általános Iskola	1348,1	1359,0	1510,5	1485,4
Rátka	Német Nemzetiségi, Kéttannyelvű Általános Iskola, Művészeti Alapiskola	1446,8	1560,7	1592,2	1607,8
Sóstófalva	-	-	-	-	-
Szerencs	Bocskai István Gimnázium, Szakközépiskola, Középiskolai Kollégium, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Szakmai Szolgáltató	-	-	1662,9	1650,1
Szerencs	Szerencsi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda és Napköziotthonos Óvoda	1433,3	1438,1	1545,8	1525,0
Szerencs	Szerencsi Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Óvoda és Napköziotthonos Óvoda	1452,1	1428,3	1571,5	1563,7
<i>Szerencs összesített:</i>	-	1442,7	1433,2	1593,4	1579,6
Taktaharkány	Apáczai Csere János Általános Iskola	1500,9	1445,8	1611,4	1536,7
Taktakenéz	Általános Iskola	1397,0	1384,6	1598,1	1513,1
Taktaszada	Móra Ferenc Általános Iskola és Micimackó Napköziotthonos Óvoda	1356,1	1404,5	1409,7	1458,5
Tállya	Zempléni Árpád ÁMK Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézménye	1380,7	1401,0	1469	1493,2
Tiszalúc	Arany János Általános Iskola	1416,2	1358,3	1565,8	1531,3
Újcsanáros	Általános, Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű, Alapfokú Művészetoktatási Iskola és Napköziotthonos Óvoda	1306,1	1292,1	1591,2	1440
Községi átlag	-	1440	1421	1560	1513
Országos átlag	-	1489	1479	1609	1575

Forrás: OKM adatok. Megjegyzés: a monoki adatok esetében az átlagok adathiány miatt 2010-2011-re vonatkoznak. Az egyes kategóriákban pirossal jelöltük a három legrosszabb eredményt.

A kistérségben három középiskola működik, kettő Szerencsen: a Bocskai István Gimnázium és Szakközépiskola, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Szakmai Szolgáltató, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Szerencsi Szakképző Iskola, egy pedig Tiszalúcon: a Báthori István Gimnázium és Szakiskola helyi tagintézménye (ahol az esti tagozatos gimnáziumi képzés és érettségizettek szakképzése folyik¹⁷).

Iskolai adatlapot a két szerencsi oktatási intézmény töltött ki. A Bocskai István Gimnázium és Szakközépiskolába az adatlap kitöltésekor 909 diák járt. A romák aránya elhanyagolható az iskolában (kb. 1,2%). Minden tíz diákból hat bejáró. A 2010/2011-es tanévben mindössze 4 fő

¹⁷ A Szerencsi Többcélú Kistérségi Társaság Esélyegyenlőségi Programja.

morzsolódott le (az adatlap kitöltéséig), és 26 fő mulasztott több mint 10 órát igazolatlanul. A diákok több mint harmada HH (35,9%), és ebből 3,9% a HHH diákok aránya. A felsőoktatási intézményben továbbtanulók száma 110 fő volt, ami a 2010/2011-es tanévben végzettekre vonatkozóan 46%-os továbbtanulási arányt jelent.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Szerencsi Szakképző Iskolájában szakközépiskolai és szakiskolai képzés folyik 978 tanulóval. A cigány tanulók iskolai aránya jelenleg 40%. A tanulók túlnyomó többsége bejáró (79,8%). A 2010/2011-es tanévben beiratkozottak körében jelentős, a diákok 5,1%-át érintő volt a lemorzsolódás. Emellett a tanulók 6,1%-ának van több mint 10 óra igazolatlanul mulasztása. A HH tanulók aránya 44,7%, s azon belül 8,2% a HHH tanulóké. A továbbtanulók aránya csekély, mindössze 7,1%. A tanulmányaikat felsőoktatási intézményben folytató tanulók között nincsenek romák. Az iskolai adatlap alapján komoly problémának látszik a tanulók körében a dohányzás- és alkoholfogyasztás. Becslések alapján a tanulók fele dohányzik, 40%-uk fogyaszt alkoholt, s 2%-ukat érinti a drogfogyasztás.

A kistérség Egységes Pedagógiai Szakszolgálat – amely a Bocskai István Gimnázium, Szakközépiskola, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Szakmai Szolgáltató többcélú intézmény intézményegysége – a kistérség települései közül Alsódobsza, Bekecs, Golop, Legyesbénye, Mád, Megyaszó, Mezőzombor, Monok, Prügy, Rátka, Szerencs, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tállya, Tiszalúc településeken biztosít legalább egyféle szolgáltatást (lásd 15. tábla). Sóstófalván és Újcsalánoson a miskolci Többcélú Társuláson keresztül biztosított a szakszolgálati feladatellátás.

Az Egységes Pedagógiai Szakszolgálat minden társult önkormányzat számára biztosítja a gyógypedagógiai tanácsadást, korai fejlesztést és gondozást, nevelési tanácsadást, logopédiai ellátást, továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadást, valamint a gyógytestnevelést. Ezen felül további kiegészítő tevékenységeket is igénybe lehet venni (csoporttréningek tartása, szülők és pedagógusok számára szakmai konzultáció, szülői értekezleteken való részvétel, ismeretterjesztésben való részvétel, szakmai rendezvények szervezése, védőnőkkel, gyermekorvosokkal, családsegítő szolgálatokkal való kapcsolattartás). A Szakszolgálat szolgáltatásait az egyes települések különböző mértékben veszik igénybe. A munkatársak a kistérség területén összesen hat településen látnak el korai fejlesztéssel kapcsolatos feladatot. A 0-5 éves korú gyermekek települési száma alapján ezen felül Mezőzomboron, Taktaharkányban, Taktakenézen, Legyesbényén és Tállyán is indokolt lehet a szolgáltatás beindítása. Szerencsen heti 8 órában, Mád, Megyaszó Prügy, Taktaszada és Tiszalúc településeken pedig 2-4 órában. Nevelési tanácsadás 16 településen működik, ám zömében csak heti 1-3 órában. Kivétel ez alól Szerencs, Tiszalúc és Taktaharkány, de az utóbbi két községben is csak heti 6-8 órában. Logopédiai ellátást mind a 16 településen végeznek, igaz a települések felén csak heti 1-3 órában. Gyógytestnevelésben 13 településen részesülnek a gyermekek. Nincs ilyen ellátás az aprófalvakban (Alsódobsza, Golop, Sóstófalva), illetve

Taktakenézen és Újcsalánoson sem.

A szakszolgálatnál 2 fő látja el a gyógypedagógiai tanácsadással, korai fejlesztéssel és gondozással kapcsolatos feladatokat, közülük jelenleg egy fő gyesen van. A nevelési tanácsadást, továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadást összesen 7 fő végzi: ebből 1 fő intézményegység-vezető, 2 fő GYES-en, és az egyik GYES-en lévő helyén 1 fő határozott idejű munkaszerződéssel dolgozik. A logopédiai ellátásra és a gyógytestnevelésre 3-3 fő áll rendelkezésre. Ezen felül további 1 fő szakmai munkát segítő ügyintézőt foglalkoztatnak. A szakszolgálat szerint a létszám bővítésére lenne szükség, ami az előbbieken alapján jogos igénynek tekinthető.

15. tábla A pedagógiai szakszolgálat szolgáltatásainak elérhetősége (óra/hét) és az ellátott gyerekek száma településenként, 2012.

Település	Korai fejlesztés		Nevelési tanácsadás		Logopédiai ellátás		Gyógytorna	
	óra/hét	fő	óra/hét	fő	óra/hét	fő	óra/hét	fő
Alsódobsza			1	6	1	6		
Bekecs			2	16	3	18	4	35
Golop			1	4	1	6		
Legyesbénye			2	16	3	18	2	10
Mád	4	1	2	17	5	25	2	8
Megyaszó	2	1	3	18	9	54	6	56
Mezőzombor			3	24	6	36	6	52
Monok			2	12	3	18	4	29
Prügy	2	1	3	24	6	36	4	44
Sóstófalva	<i>Miskolc látja el a feladatot</i>							
Rátka			1	8	2	12	2	13
Szerencs	8	3	46	111	10	60	36	254
Taktaharkány			6	42	5	30	4	46
Taktakenéz			3	24	3	18		
Taktaszada	4	1	2	16	4	24	2	11
Tállya			2	18	3	18	2	28
Tiszalúc	2	1	8	64	9	54	4	48
Újcsalános	<i>Miskolc látja el a feladatot</i>							
Összesen		8		420		433		634

Forrás: adatlapok

A kistérségben néhány közoktatási intézmény vezetőjével és polgármesterekkel interjúk is készültek, az alábbiakban ezekből közlünk néhány információt.

A szerencsi Rákóczi Zsigmond Általános Iskolába jelenleg 443 gyerek jár, ebből HH 146 fő, HHH 50fő. Az iskolába 15-20 roma tanuló jár, kb. a fele él mélyszegénységben. Körülbelül 130 gyerek bejáró, ebből 50 a hátrányos helyzetű. Prügyről, Bekecsről, Taktakenéizről, Taktaszadáról és Mezőzomborból járnak a legtöbben. Utazási probléma nincs, a buszközlekedés elfogadható. Egyes szülők felosztják egymás között a gyerekek beszállítását autóval.

Logopédus megbízási szerződéssel van az iskolában. Nevelési tanácsadás működik. Az iskolában korai fejlesztés is működik, a nevelési tanácsadáson belül. Pályaválasztási tanácsadást a Munkaügyi Központ segítségével végzik. Gyógytornára minden héten járnak ki szakemberek, de 3 saját gyógytestnevelő kollégájuk van.

A tanulók fele napközis. 7 csoportjuk van, 6 alsós és egy felsős. Iskolaotthonos tanítás egyenlőre nincsen, az igazgató pályázatában ezt kezdeményezte. Tanulósobaként a felsős napközi funkcionál.

A városban gyerekház nincsen, a bölcsőde viszont jól működik. Családi napközi sincsen, de az óvodai férőhelyek száma megfelelő. A fogyatékos gyerekek integrált óvodai nevelése megoldott.

Tanoda nincsen, de valószínűleg nem is lenne rá igény, mivel a gyerekek elfoglaltak délután.

Nyári napközi minden évben van, táborokat szerveznek. Nyári étkeztetés nincsen, mivel nincs konyhájuk (a város oldja meg évközben). Szabadidős tevékenységként ifjúsági sportkörök, sportszakosztályok vannak (horgászat, kosárlabda). A művészeti oktatás is sok lehetőséget kínál (néptánc, színjátszás). Ifjúsági klubok azonban hiányoznak, amire főleg a középiskolásoknak lenne szükségük. ÁMK (Általános Művelődési Központ) nem rég óta működik.

A Családsegítő és a Gyermekjóléti szolgálat leterhelt, van városi és kistérségi szinten is. Az iskolának jó a kapcsolata velük. Átmeneti gondozásra van lehetőség, egy szakember anyuka csinálja, 5 gyerekkel foglalkozik. Szociális munkát a gyermekvédelmi felelős végez, aki szociálpedagógiai végzettségű. A napköziben látja el ezt a feladatot.

Iskolapszichológus nincsen, nem is volt, pedig nagy szükség lenne rá. A nevelési tanácsadóban van.

Iskolaorvos van, a védőnő megosztva van a két általános iskolában. A fogorvos évente kétszer jár ki az iskolába.

Prügyön az iskolában a 310 körüli gyereklétszám 76-78 százaléka roma tanuló. Nagyrészt a

roma tanulók számítanak mélyszegénynek, az átfedés igen nagy, de a magyarok között is található ilyen tanuló. A szegénység gyakran alultápláltságban jelenik meg, illetve az ebből eredő családok közötti konfliktusok látszanak meg a tanulókon: fáradtak, álmosak, nem tudnak megfelelően koncentrálni az iskolában. A megfelelő ruházkodás, tisztálkodás, felszerelés hiánya jellemző a tanulókra. Többször előfordul, hogy az ingyen megszerzett felszerelés hamar eltűnik, ezért bevezették, hogy a tanszerek délután az iskolában maradnak. Erre azért is szükség van, mert az otthonokban nincs lehetőség tanulásra, igen zsúfolt a lakókörnyezet.

IPR működik az iskolában-óvodában, ez is sokat segít a gyerekeken (ennek ráadásul volt saját kezdeményezésű helyi előzménye is).

Összesen jelenleg 42 SNI-s gyerek jár az iskolába, ebből (szakértői javaslatra) 34 szegregált oktatásban, 8 integrált oktatásban részesül. Az iskolában van több saját gyógypedagógus tanárunk. Ezen kívül jár ki a kistérségi központból logopédus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus.

Az óvodáztatási támogatás bevezetése jelentősen megnövelte a beiratkozott gyerekek számát, így egyre kevesebb a korai fejlesztésből kimaradó gyerek, illetve az ezzel kapcsolatos probléma. Az óvoda ugyanakkor nem tudja teljesen pótolni a családi, szülői törődést – ez főleg az érzelmi intelligencia fokán mérhető.

Ami leginkább hiányzik, az a tanoda, a nyári étkeztetés biztosítása, illetve az iskolapszichológus alkalmazása. A tanoda az iskolai oktatói-nevelői munkát jelentősen erősíteni tudja, az iskolapszichológus mindennapi érzelmi konfliktusokat tudná feldolgoztatni a gyerekekkel.

Taktakenézen 2007-ben bővült az iskola, egy informatikatermet adtak át. 2011-ben pályázat útján bővítették az iskola étkezőjét, mivel megnőtt a rászoruló, ingyenes étkezésben részesülő gyerekek száma. Ugyanebben az évben felújították az iskolában a mosdókat, öltözőket is, az ablakokat kicserélték, akadálymentesítették az intézményt. 2011-ben TIOP-os pályázat útján kaptak 5 interaktív táblát, amit a pedagógusok szívesen használnak és a gyerekek is élvezik. Jelenleg rendezett körülmények között vannak a gyerekek, jól felszerelt iskolába, szép iskolaépületbe járhatnak. Az óvodában és az iskolában az étkezést mindenki számára biztosítják szeptembertől júniusig. Az iskolán kívül művelődési, szabadidős tevékenység azonban gyakorlatilag nincsen.

Az iskolába járó gyerekek száma 175 és 185 között mozog, átlagosan kb. 180 fővel számolnak. Elég nagy a létszámingadozás, mivel a tanulók 70%-a roma, és ha évközben elköltözik egy család, az 5-6 gyereket jelent. A gyerekek közül csupán 11, aki nem hátrányos helyzetű. Kb. a gyerekek 90%-a HH-s, ők gyermekvédelmi kedvezményben és napi egyszeri ingyenes étkezésben részesülnek. A HHH-s gyerekek aránya 83%. Becslése szerint a gyerekek 60%-a mélyszegénységben él. Ebből a romák aránya 40-45%. A mélyszegénységben élők télen egy

szobába zsúfolva alszanak, tisztálkodási lehetőségük nem nagyon van, iskolába az öltözék hiányossága miatt előfordul, hogy nem tudnak járni.

Vannak, akik nem visznek főleg hónap végén tízórait az iskolába, ebédig éheznek, de az iskola tízórait és uzsonnát nem ad, csak ebédet. Gyakori, hogy a szülő azért nem engedi a gyermekét aznap iskolába, mert nem tud neki tízórait adni. Az iskolához közeli élelmiszerbolt vállalja, hogy minden nap készít a gyerekeknek szendvicset. Erre a szolgáltatásra hónap elején (a pénzek megérkezésekor) lehet a szülőnek befizetnie a gyerekeket, és így biztosítva van, hogy a gyerek nem marad éhen.

A szakmunkásképzőbe kerülő gyerekek 99%-a lemorzsolódik. Az általános iskola gondoskodó környezetéből kikerülve ugyanis nehézségekkel, rasszista megjegyzésekkel, roma származásuk miatt hátrányos megkülönböztetéssel szembesülnek, amit nehezen viselnek. A szakmunkásképzőkben jellemző az agresszió, ami elijeszti a diákokat, nem veszik fel a kesztyűt. Másrészt nehéz alkalmazkodniuk a korai felkeléshez, hogy elérjék a buszt, így lekésik az iskolakezdést. Jellemző az is, hogy ha a családban már nincs pénz, és nem tud a szülő a gyerekeknek pénzt adni, akkor nem engedi el az iskolába. Az iskolából idő előtt kikerült, illetve a szakmunkásképzőt idő előtt abbahagyó tanulóknak lehetőségük van egy felzárkóztató kurzust végezni a helyi iskolában, ahol a megyeszéki Hon Kulturális Alapítvány felzárkóztató iskolájának egy telephelye működik. Ez egy alapkursus, illetve szakmára előkészítő délutáni iskola, ami két éves (9-10. osztály).

Jelenleg 24 SNI-s gyerek van. Közülük 4 gyerek integrált módon tanul normál osztályban, 20 gyerek pedig eltérő tantervű osztályban tanul, egy alsós (6 fős) és egy felsős (14 fős) ilyen jellegű osztály van. Ők enyhe fogyatékosok, illetve van néhány középsúlyos fogyatékos gyerek, akiket csak az enyhe fogyatékosok közé lehet beintegrálni. Az SNI-s gyerekek között találunk romákat és magyarokat is.

A BTN-es gyerekek száma egyre több, számuk 20-on felüli. Heti plusz egy órás fejlesztésben részesülnek.

Az iskola 14 pedagógust foglalkoztat, közülük 2 gyógypedagógus. Ők látják el az óvodai SNI-s gyerekeket is, akiket a speciális rehabilitációs foglalkozásokra átvisznek az iskolába.

Az óvoda 2007-ben lett háromcsoportos, ekkor az épületét felújították és korszerűsítették a berendezéseket. Ezelőtt egy csoport működött csak, és jellemzően csak utolsó éven, mikor már kötelező volt, akkor kerültek be a cigány gyerekek. Ennek következtében sok cigány gyerek nem tanult meg írni-olvasni az első osztályban, mert pl. annyira kezdetleges volt a ceruzafogása. Ahogy IPR-es iskola és óvoda lett az intézmény, vállalták, hogy háromévesen kezdik az óvodáztatást. Sokat segített, hogy felépült az óvoda új épülete, korszerűen felszerelve, tetszik a szülőknek és szívesen viszik oda a gyerekeket. Az óvónők is tesznek róla, hogy minden gyerek oviba kerüljön három éves korában. Nyilvántartanak és felkeresnek

minden családot ennek érdekében. 2-3 gyerek van, akit háromévesen nem írtak még be oviba.

A településen az elmúlt években sportpályát és öltözőt építettek, egészségházat létesítettek. Minden hétköznap van gyermekorvosi rendelés, háromszor a tokaji orvos, kétszer egy tiszalúci orvos jár ki. Egy gyermekorvosi körzet (Prügygel közös) van, csak nem kapnak főállású gyermekorvost, így helyettesítéssel oldják meg. A felnőttorvosi körzet központja Prügy. A településnek saját védőnője van.

Ha lenne lehetőség, a falu pályázna egy újabb sportpálya létesítésére vagy pingpongasztalok felállítására. Egy tanoda létesítésében is gondolkodnak, mert a gyerekek ezáltal jobban megismernék a tanulás értékét és a hasznos időtöltést is elősegítené.

8. Lakáshelyzet és közműellátottság

A lakásállományra vonatkozóan még mindig csak a 2001-es népszámlálásból rendelkezünk hivatalos statisztikai adatokkal. Ekkor a Szerencsi kistérségben a komfort nélküli lakások aránya 22,9%-ot tett ki a lakásállományon belül (lásd 23. ábra). Ez több mint kétszerese volt az országos arálynak, és regionális és megyei összehasonlításban is hátrányos lakáshelyzetről árulkodott.

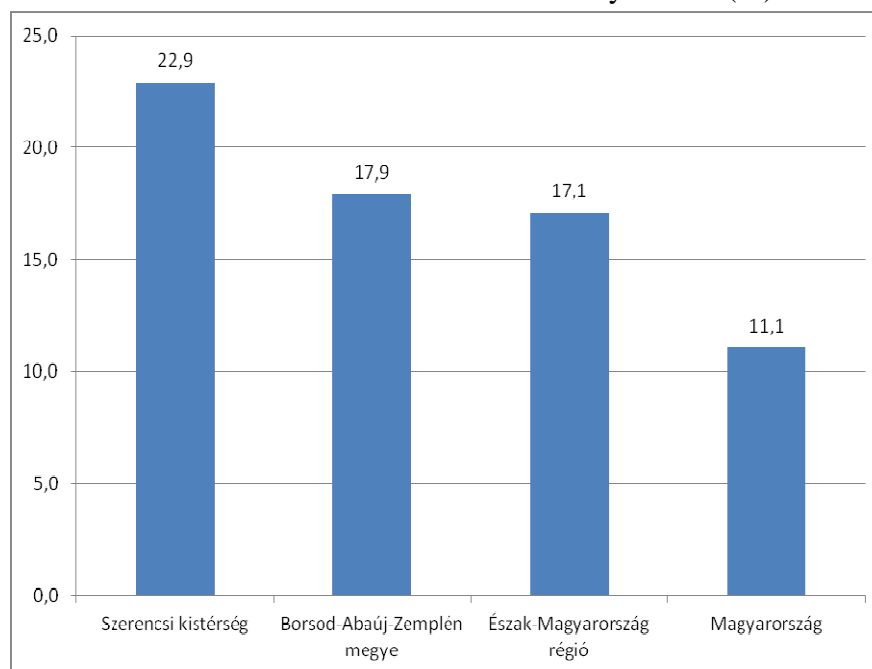
A települések közműellátottságának bemutatásához már valamivel frissebb adatokra támaszkodhatunk (lásd 24, 25, 26. ábrák). Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a közüzemi ivóvíz hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2008-ban 88,3% volt (lásd 24. ábra), ami ugyan 1991-hez képest jelentős emelkedés, de még mindig nem éri el az országos átlagot (2008-ban 94,9%). A Szerencsi kistérség vezetékes ivóvíz ellátottsága azonban – a jelentős infrastrukturális fejlődés ellenére is – elmarad a megyei átlagtól (86%).

A Szerencsi Kistérség Felzárkóztatási Fejlesztési Programja szerint a szennyvízcsatornázás Borsod-Abaúj-Zemplén egyik legelmaradottabb infrastruktúrája. A megyében a hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2008-ban 65,2% volt, ami számottevő elmaradás a 71,3%-os országos átlagtól (lásd 25. ábra). A Szerencsi kistérségben a szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a vizsgált időszakban bekövetkezett jelentős fejlődés ellenére is csupán 39%, ami megyei viszonylatban az egyik legrosszabb érték. A települések infrastrukturális ellátottságát illetően szembevetendő a Taktaköz településeinek elmaradottsága, ahol nincs közüzemi szennyvízcsatorna rendszer.

A közműolló a csatornahálózat alacsony kiépítettsége folytán a Szerencsi kistérségben az országos és a megyei átlagnál is jóval nyitottabb. Ennek egyik mutatója az 1 km közüzemi vízhálózatra jutó közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza. Ez a kistérségben 613 méter, ami alatta marad a megyei 703 méteres és még a kedvezőtlenebb régiós 643 méteres átlagnak

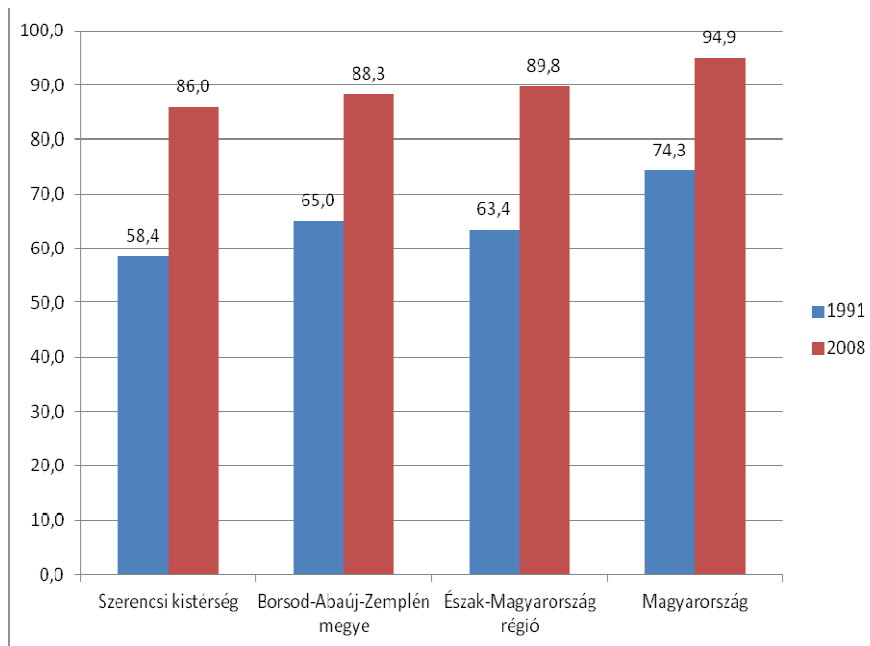
is, jelezvén a közműolló kistérségekre jellemző nyitottságát.

23. ábra Komfort nélküli lakások aránya 2001. (%)

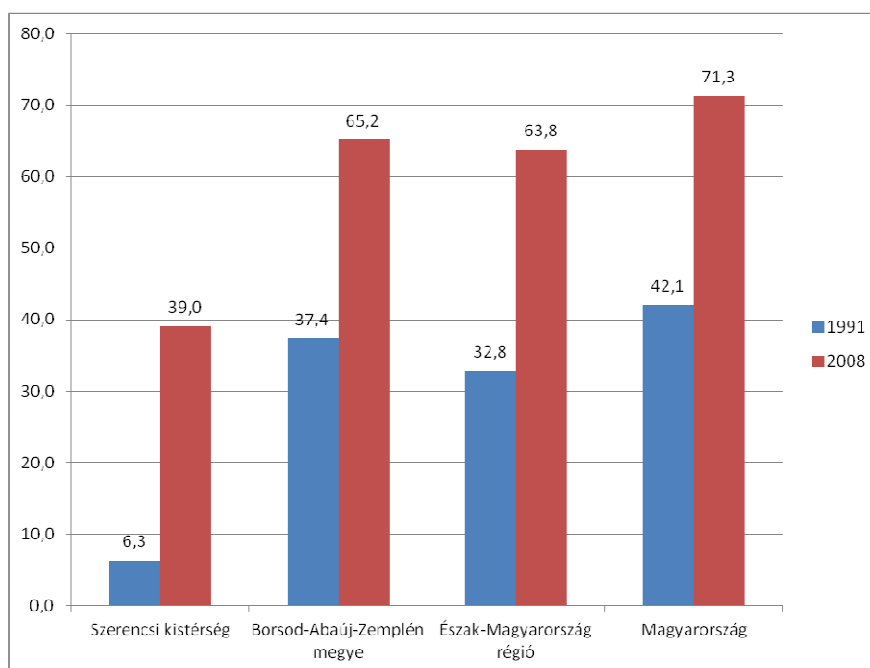
Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

24. ábra Közütemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 1991-ben és 2008-ban, %

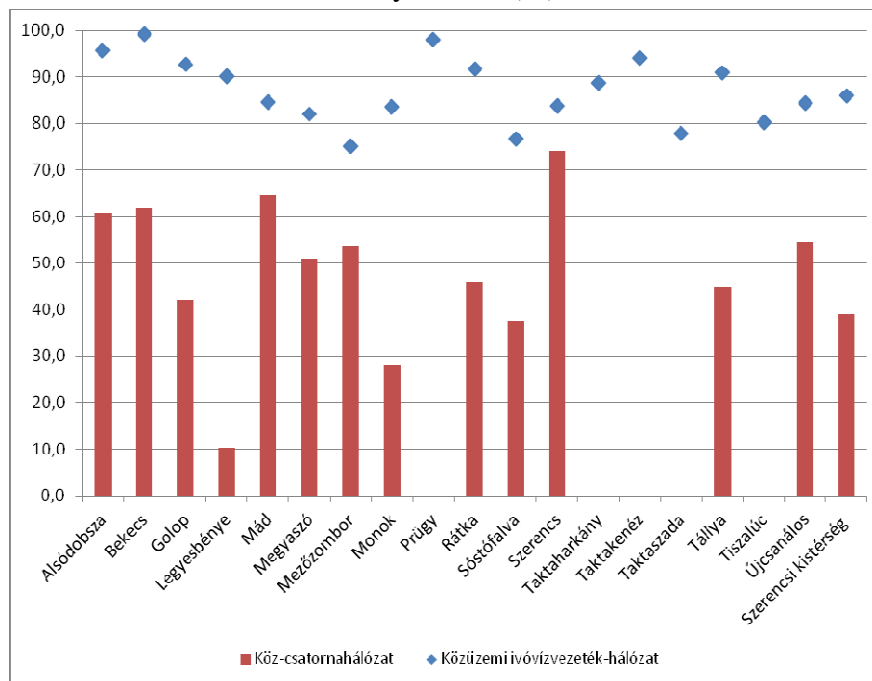
Forrás: Erőforrástérkép adatai alapján saját szerkesztés

25. ábra Köz-csatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya 1991-ben és 2008-ban, %

Forrás: Erőforrástérkép adatai alapján saját szerkesztés

26. ábra A közüzemi ivóvíz vezeték-hálózatba és köz-csatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2008. (%)

Forrás: Köztár adatai alapján saját szerkesztés

A kistérség településeinek infrastrukturális ellátottságáról a jegyzői adatlapokból vannak újabb adataink. Ezek alapján a kistérség településein közel 16,4 ezer lakóingatlan található. Kevesebb, mint 4%-ukban nincs bevezetve az áram. A kistérség települései közül Sóstófalván a legrosszabb a helyzet, ahol a lakóingatlanok 15%-ában nincs áram. A kistérségben az összes lakóingatlan 62%-át teszi ki a vezetékes gázzal ellátottak aránya. A gázellátás infrastruktúrája Mezőzomboron, Monokon, Prügyön és Taktakenézen a legkevésbé kiépített. Vezetékes ivóvízzel a kistérségi lakóingatlanok 89%-a rendelkezik. E tekintetben messze Alsódobsza és Mezőzombor tűnik a legelmaradottnak (a lakóingatlanok mindössze 70%-ában van vezetékes víz). A csatornázott lakások aránya a kistérségben 48% körüli. Prügy, Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada és Tiszalúc településeken továbbra sincs kiépítve a szennyvíz-csatornarendszer. Ezt a problémát Taktaharkány, Taktaszada és Tiszalúc 2014-ig KEOP pályázattal fogja megoldani.

A lakásállomány minőségi jellemzőiről kevesebb településről vannak információink. A komfort nélküli lakások aránya az adatot szolgáltató 16 településen összesen 12,9%. Ezek előfordulása Prügyön, Sóstófalván és Mezőzomboron a leggyakoribb; a lakásállomány 30%-át érinti. A kistérség válaszó településein minden tizedik lakás egészségre káros, de nem életveszélyes a jegyzői adatlapok tanúsága szerint. Legnagyobb százalékban (25%) Szerencsen vannak ilyen lakások. Életveszélyesnek a lakóingatlanok alig több mint 1%-a minősül a jegyzői becslések szerint. Ezeknek az aránya Sóstófalván a legnagyobb.

8. tábla A települések lakóingatlanjainak száma és megoszlása infrastrukturális ellátottságuk és minőségi jellemzőik szerint 2012-ben

Település	Lakóingatlanok száma	Vezetékes vízzel	csatorna-hálózattal	árammal	vezetékes gázzal	Életveszélyes	nem életveszélyes, de egészségre káros	komfort nélküli
		rendelkező lakások aránya (%)				lakások aránya (%)		
Alsódobsza	150	70	70	100.	80.	0.	0	20
Bekecs	955	96	88	99	87	1	10	4
Golop	296	95	60	100	50	0	0	5
Legyesbénye	600	90	60	100	70	0	1	10
Mád	1200	98	80	100	60	2	0	10
Megyaszó	850	80	65	98	75	1	15	20
Mezőzombor	850	70	60	90	40	0	6	30
Monok	630	100	50	100	40	1	5	10
Prügy	843	90	0	97	40	0	0	30
Rátka	412	100	100	100	100	0	0	2
Sóstófalva	90	80	52	85	70	5	10	30
Szerencs	3917	90	70	98	50	2	25	15
Taktaharkány	1200	85	0	90	87	.	.	.
Taktakenéz	432	95	0	96	45	2	0	15
Taktaszada	681	79	0	100	60	0,01	0	0,21
Tállya	923	90	70	100	60	0	0	2
Tiszalúc	2000	90	0	90	70	3	10	20
Újcsanáros	329	83	63	100	66	n.a.	n.a.	n.a.
Összesen	16358	89,0	48,1	96,5	61,5	1,2	9,2	12,9

Forrás: jegyzői adatlapok. Megjegyzés: Taktaharkány esetében a táblázatból hiányzó adatoknál az adatlapon nem volt teljesen egyértelmű, hogy melyik adat abszolút és melyik százalékban kifejezett. Bizonytalanság vetődik fel a taktaszadai adatlapon is ezzel kapcsolatosan (utóbbi adatokat mindenesetre figyelembe vettük a kistérségi összesen sor kiszámításánál).

9. Szegregátumok

A kistérség területén található szegregátumokról több forrásból is vannak információink. A szegregátum a KSH meghatározása alapján olyan összefüggő terület, ahol az alacsony státuszú népesség aránya (vagyis a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aktív korúakon belüli aránya) eléri az 50%-ot, feltéve, hogy a szóban forgó terület népességszáma 50 fő fölötti.

Az LHH program kistérségi tervezésekor összesen 13 szegregátumot azonosítottak a kistérség területén. Ezek közül három-három Taktaszadán és Tiszalúcon, kettőt-kettőt Mezőzomboron és Prügyön, valamint egyet-egyet Sóstófalva, Taktaharkány és Taktakenéz községekben. Ezekben összesen 3154 fő élt. Ennek alapján a szegregáció mértékét a többi kistérséghez viszonyítva közepesnek találták.¹⁸ Újabb információk a jegyzői adatlapokból származnak. A hiányzó adatlapokon túl a szegregátumokra vonatkozó kérdések terén egyes esetekben számolnunk kell válaszmegtagadással is. Az adatot nem szolgáltató települések esetében csak a korábbi adatgyűjtésből rendelkezésekre álló információkra hagyatkozhatunk. Az adatlapok válaszai alapján a kistérség települései közül Sóstófalva volt az egyetlen, ahol az elmúlt 5 évben telepélszámolást hajtottak végre. A rendelkezésünkre álló adatok szerint a Szerencsi kistérség területén jelenleg 11 szegregátum található: négy Prügyön, három Taktaszadán, kettő Taktaharkányban és egy-egy Taktakenézen és Tiszalúcon. A szegregátumban élő teljes népesség 1 809 fő. Ez azt jelenti, hogy a kistérség településeinek lakosságából hozzávetőlegesen 4,5%-ot tesz ki a szegregátumban élők aránya.

Azok közül a települések közül, amelyeken korábban szegregátumot azonosítottak, kettő nem jelezte 2012-ben ilyen terület meglétét: Mezőzombor és Sóstófalva. Sóstófalva esetében a telepélszámolás magyarázza az eltérést, Mezőzombor esetében azonban nem jeleztek az elmúlt öt év vonatkozásában ilyen beavatkozást. Továbbá, Tiszalúc egy szegregátumról számolt be a korábbi három helyett, ugyanakkor telepélszámolásról itt sem tudunk.) Ezzel szemben az LHH program kistérségi tervezése óta eltelt időben két településen, Prügyön és Taktaharkányban nőtt a szegregátumok száma. A rendelkezésre álló információk alapján nem derül ki, hogy e mögött a szegregáció tényleges növekedése, vagy a szegregátum definíciójának eltérő értelmezése áll.

Adataink alapján a legtöbben Prügy területén élnek szegregátumban, mintegy 787 fő. Ez a község lakosságának 30%-át jelenti. A szegregátumban élők népességen belüli aránya számottevő Taktaszada (15%), Taktakenéz (13,5%) és Taktaharkány (9%) településeken is.

A szegregátumok infrastruktúráját tekintve hiányosak a válaszok. A meglévők alapján azonban az látszik, hogy az alapvető infrastruktúra kiépítettsége a település többi részéhez

¹⁸ Lásd A Szerencsi kistérség szociális szolgáltatástervezési koncepciója.

hasonló. Ám arról nincsenek adataink, hogy a háztartások mekkora arányban veszik igénybe ezeket a szolgáltatásokat. A szegregátumokból általában egy kilométeres távolságra elérhető a tömegközlekedés.

17. tábla Szegregátumok száma és népessége a kistérség településein 2012. január 1-jén

	Szegregátumok száma	Az egyes szegregátumokban élők száma				Szegregátumban élők	
		Szegr. 1	Szegr. 2	Szegr. 3	Szegr. 4	száma összesen	települési aránya (%)
Alsódobsza	0					0	0
Bekecs	0					0	0
Golop	0					0	0
Legyesbénye	0					0	0
Mád	0					0	0
Megyaszó	0					0	0
Mezőzombor	0					0	0
Monok	0					0	0
Prügy	4	372	239	112	60	787	29,9
Rátka	0					0	0
Sóstófalva	0					0	0
Szerencs	0					0	0
Taktaharkány	2	225	86			313	8,6
Taktakenéz	1	167				167	13,5
Taktaszada	3	51	85	167		306	15,2
Tállya	0					0	0
Tiszalúc	1	235				236	4,3
Újcsanáros	0					0	0
Összesen	11	-	-	-	-	1809	4,5

Forrás: jegyzői adatlapok. A táblázatban a kistérség területén szegregátumban élők aránya a kistérségnek arra a 14 településére vonatkozik, amelyek adatot szolgáltatnak.

A szegregátumban élő lakosság számának meghatározását illetően az adathiány problémájához

társul némi bizonytalanság is. A szegregátumok számáról és népességszámukról a különböző – eltérő időpontban készült – adatgyűjtések igencsak eltérő információkat közölnek. (Az NFÜ honlapján található – 2001-es népességszámadatokról kiinduló – információk¹⁹ és az LHH program tervezéséhez készült kistérségi esélyegyenlőségi helyzetelemzés adatai között csak az egyezés. Az adatok különbözőségét feltehetőleg csak részben magyarázza a felvételek eltérő ideje. Szerepe lehet emellett a szegregátum fogalmának gyakorlatba való átültetése körüli bizonytalanságoknak is.

Polgármesteri interjú alapján tudjuk, hogy Taktakenézen a településen 1300 fő lakik, a romák száma ebből 5-600 fő. A település több részén élnek cigányok (Dózsa György úti szegregátum 20-25 lakással, és egyre többen bent élnek a faluban). A faluba vannak beköltözők, egy-ketten minden évben, akik Tiszalúcról, Miskolcra jönnek.

10. A megnevezett helyi szükségletek és igények (adatlapok és interjúk alapján)

A különböző intézményi adatalapokon (jegyzői, óvodai, iskolai, védőnői, stb.) az egyik rendre visszatérő fejlesztési igény a munkahelyteremtés volt. Ezt az érintettek nemcsak a családok jövedelmi helyzete miatt vélik hangsúlyosnak, hanem amiatt is, hogy a kistérségben gyermekek generációi nőnek fel anélkül, hogy dolgozó családtagot látnának a közvetlen a környezetükben. A másik leggyakrabban visszakösző igény a különböző területről jövő szakemberek körében az életmóddal, életvezetéssel, családi életre neveléssel, gyermekneveléssel kapcsolatos tanfolyamok, programok, klubok szervezése, illetőleg ezeknek iskolai keretek között történő oktatása. Több különböző intézményi adatalapon (jegyzői, családsegítői, általános iskolai) fogalmazódott meg igény a napközi, illetve az egész napos oktatás iránt. Némileg meglepetéssel szolgálhat, hogy az infrastrukturális, tárgyi fejlesztési igények relatíve kis hangsúlyt kaptak. A jegyző adatalapokon megnevezett helyi szükségleteket a Melléklet táblázatában foglaltuk össze.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok által nevesített igények között részint személyi állománnyal kapcsolatos, részint szolgáltatások nyújtására irányuló, részint pedig infrastrukturális igények szerepelnek. A személyi állományt illetően jelezték a pszichológusok, jogászok hiányát (Mezőzombor), valamint további család gondozó alkalmazásának szükségességét (Prügy). Infrastrukturális igények Tiszalúcon merültek fel.

A védőnői adatalapokon megjelölt fejlesztési igények között a legtöbbször a már említett munkahelyteremtés, a szűrővizsgálatokkal kapcsolatos szükségletek, valamint az életvezetéssel, életmóddal, családi életre való neveléssel kapcsolatos programok szerepeltek. A mobil szűrővizsgálatok megszervezésének szükségességét hangsúlyozták Monokon és Mádon.

¹⁹ <http://www.nfu.hu/doc/1326>

(Mádon a mobil szűrővizsgálat szükségessége mellett az az igény is megfogalmazódott, hogy a szakorvosi beutalók mellé ingyenes utazás is társuljon annak érdekében, hogy a pénzügyi nehézségek ne tartsák vissza a családokat az orvoshoz fordulástól.) A szűrővizsgálatokhoz szükséges eszközök biztosítása, illetve bővítése megjelent továbbá a prűgyi és a szerencsi adatlapokon. Szerencsen és Taktakenézen egyéb, egészségügyi eszközök iránti igényeket is felvetettek. Az életmóddal, életvezetéssel, egészségmegőrzéssel, családi életre való neveléssel kapcsolatos programok szükségességét hangsúlyozták Monokon, Megyaszón, Szerencsen, Taktakenézen, Tiszalúcon. Monokon pedig egy új egészségügyi komplexum, illetve közösségi ház létrehozására jeleztek igényt.

Az óvodai adatlapokon²⁰ a szülőkkel való kapcsolattartás intenzitásának és a szülők tájékozottságának növelése Legyesbényén, Szerencsen, Taktaszadán jelent meg fejlesztési igényként. Tállyán a családok mentorálásával, mentálhigiénés fejlesztésével kapcsolatos igényt fogalmaztak meg. Infrastrukturális fejlesztési igényeket jelöltek meg Bekecsen, Mezőzomboron, Megyaszón, Rátkán, Monokon, Tiszalúcon. Biztos kezdet gyermekház szükségességét egyedül a megyaszói óvoda (és bölcsőde) vetette fel. Pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus óraszámának növelését, a szakszolgálat bővítését látják szükségesnek Mádon, Tiszalúcon.

Az általános iskolákban megfogalmazott igények egy része az oktatás személyi feltételeit érinti. Taktakenézen jelezték a napközi iránti igényt. A prűgyi iskola szükségét látja részint a kisegítő szakemberek folyamatos jelenlétét az intézményben (iskolapszichológus, szociálpedagógus, fejlesztőpedagógus, védőnő, iskolaorvos, ifjúságvédelmi felelős). Emellett ugyanitt az egész napos iskola iránt is felvetődik az igény. Hasonló fejlesztési igényt fogalmaztak meg Taktaszadán is: egyfelől a szakszolgálati óraszám bővítését, másfelől az egész napos oktatás biztosítását az alsó tagozatosok számára. Újcsanáluson is jónak tartanák a délutáni foglalkozásokat, ezt itt tanoda jellegű programmal kívánának megvalósítani. Tárgyi és személyi feltételeket is felvet az alacsonyabb osztálylétszámok iránti igény, amit Taktaszadán vetettek fel a hátrányos helyzet hatékonyabb kompenzálása érdekében. A tananyagfejlesztést illetően a mezőzombori adatlapon az életvezetés oktatása iránt jeleztek igényt. Több iskolai adatlapon szerepel a szülők számára tartandó felvilágosító alkalmak/órák iránti igénye olyan témákban mint egészséges életmód, tanulás tanítása, stb. (Taktaharkány, Taktakenéz, Taktaszada, Tiszalúc). Emellett Tállyán mentálhigiénés programot, valamint mentor programot tartanának szükségesnek mind a gyermekek, mind a szülők számára.

Az oktatás tárgyi-infrastrukturális feltételeivel kapcsolatosan a legyesbényei iskola jelezte,

²⁰ A kistérségben jellemző az egységes óvoda-bölcsőde intézménytípus, így a bölcsődék és óvodák által kitöltött adatlapokon nevesített fejlesztési igények jelentős átfedést mutatnak.

hogy az alsó-és felső tagozatos oktatás külön épületben folyik, új épületre lenne szükség. Továbbá igény mutatkozott a bútor- és eszközellátottság javítására is. Rátkán javasolják a meglévő uszoda nyitvatartási idejének átszervezését, hogy a környező településekről is igénybe vehessék a tanulók az uszodai szolgáltatást. Emellett a jelenlegi magas belépőjegyárak nem teszik lehetővé, hogy a szegényebb családok gyermekei is részesülhessenek az úszásoktatásban. Ehhez kedvezmények bevezetését látnák célszerűnek.

A középfokú oktatási intézmények közül a szerencsi szakképző iskola jelölt meg infrastrukturális fejlesztési igényeket. Az iskolaépület felújításának szükségessége a védőnői adatlapon is megjelenik. Emellett ugyanitt felvetődött a szakképzős tanulók közétkeztetésének megoldása iránti igény is.

A pedagógiai szakszolgálat a tárgyi feltételek jó színvonaláról számolt be, azonban a szakalkalmazotti létszám növelését és a minőségi munka anyagi ösztönzését szükségesnek látja.

11. Civil szervezetek

A kistérség 18 településéből 14 településen van olyan bejegyzett civil szervezet amelynek – tevékenysége, célja – ilyen vagy olyan mértékben a Gyerekesély program egyes elemeihez kapcsolható. Hiányzik az ilyen tevékenységet végző civil szervezet két aprófaluban, Alsódobszán és Sóstófalván, valamint Tállyán. A településeken működő releváns szervezeteket, többségükben alapítványokat, illetve közalapítványokat a 19. tábla foglalja össze. (A kistérségi adatközlők szerint a bejegyzett, tevékenységi körével a programhoz kapcsolódó szervezetek egy része nem működik. Ezeket a listából kihagytuk).

A civil szervezetek tényleges működésének feltérképezése után fel kell kutatni az együttműködésre alkalmas és hajlandóságot mutató szervezeteket. A civilekkel való partnerségi együttműködés – a civil szféra erősítésén túl – a program sikeres megvalósításához és a későbbi fenntarthatóságához is kiemelten szükséges.

19. tábla A programhoz kapcsoló tevékenységet folytató bejegyzett civil szervezetek, 2012.

Település	Szervezet neve	Tevékenysége, célja
Bekecs	Bekecsi Gyermekéért Alapítvány	A Bekecsi Általános Iskola bővítése, az új tanteremk bútorainak biztosítása. A Bekecsi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában folyó oktató, nevelő munka segítése, így különösen: taneszközök beszerzése, tehetséges gyermekek támogatása, tanulmányi kirándulások szervezése, a költségek térítése, tanulmányi vetélkedők szervezése, s támogatása, egészséges életmódra nevelés, diáksport támogatása, környezetszeretetre nevelés, az anyanyelvi kultúra támogatása, a tanulók művészeti és kulturális lehetőségeinek támogatása, stb. Az alapítvány céljának elérése érdekében kapcsolatot tart és együttműködik a hasonló célú hazai és nemzetközi

		<p>alapítványokkal és szervezetekkel.</p> <p>A gyermekek nevelése és oktatása, képességeik fejlesztése, ismeretterjesztés. A hátrányos helyzetben lévő beteg, szociálisan vagy önhibájukon kívül rászoruló óvodás korú gyermekek tanulmányainak, megélhetésének segítése.</p> <p>A hátrányos helyzetű csoportok életesélyeinek javítása, szociális tevékenység, családsegítés, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító-egészségügyi rehabilitációs tevékenység támogatása.</p> <p>Gyermekbarát-balesetmentes udvari környezet kialakítása.</p> <p>A néphagyomány ápolás eszközrendszerének folyamatos bővítése, korszerűsítése, a nevelés feltételeinek javítása. Jeles napokra családok bevonása az óvodai életbe, kulturális rendezvények szervezése, támogatása.</p> <p>Az óvodai csoportszobai játékkellomény bővítése, minőségi javítása, korszerű, használható, időtálló játékeszközök beszerzésével.</p> <p>A művészeti nevelés eszköztárának fejlesztése, mesekönyvek, bábok, gyermekhangszerek beszerzésével.</p> <p>Kistérségünk megismertetése, az alapítvány által támogatni kívánjuk a gyermekkirándulásokat, kistérségben, régiókban szervezett gyermekrendezvényeken való részvételt.</p> <p>A természet közeli, érzelmgazdagító életszemlélet, környezettudatos viselkedés kialakítása, szemléltető eszközök beszerzése, játékok vásárolása.</p> <p>A mozgáslehetőségek, a testedzés feltételeinek bővítése, programok szervezése, tartásjavító, gyógytorna eszközeinek beszerzése.</p> <p>Természetes anyagokból készült, a gyermekek méreteihez megfelelő óvodai bútorok beszerzése. Esztétikus, barátságos gyermek-közeli óvodai környezet kialakítása, a gyermekek optimális fejlődését szolgáló óvodai pályázatokhoz szükség szerint az önerő biztosítása.</p>
Golop	"Golopért " Alapítvány	<p>Rész feladatai: j) gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselet,</p> <p>k) hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése</p>
Legyesbénye	Legyesbényéért Alapítvány	<p>Legyesbénye község közszolgáltatásának segítése, különösen: a településfejlesztés, a településrendezés, az épített és természeti környezet védelme, a lakásgazdálkodás, a vízrendezés és a csapadékvíz-elvezetés, a csatornázás, a köztemető fenntartása, a helyi közutak és közterületek fenntartása, helyi tömegközlekedés, köztisztaság és településtisztaság biztosítása, gondoskodás a helyi tűzvédelemről, a közbiztonság helyi feladatairól, közreműködés a helyi energiaszolgáltatásban, a foglalkoztatás megoldásában. Az óvodáról, az alapfokú nevelésről, oktatásról, az egészségügyi, a szociális ellátásról, valamint a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás, a közösségi tér biztosítása, közművelődési, a tudományos, művészeti tevékenység, sport támogatása, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogai érvényesítésének a biztosítása, az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése.</p>
Mád	Mádi Keresztény Családsegítő Alapítvány	<p>Hátrányos helyzetű családok támogatása, lelki, pszichológiai gondozása, számukra pénzbeli, vagy természetbeni juttatás nyújtása. A családok munkaképes tagjai részére munkavállalási lehetőségek felkutatása, szükség esetén képzésük, átképzésük elősegítése. Hátrányos helyzetű családok gyermekei számára tanulási, képzési lehetőségek felkutatása, tanulmányaik</p>

		elősegítése, pénzbeli, vagy természetbeni támogatása.
	Mádi Gyermekéért Alapítvány	A mádi gyermekek egészséges testi és szellemi nevelésének segítése, és az ezzel foglalkozó helyi szervezetek és létesítmények anyagi támogatása. A mádi gyermekek életkörülményeinek, lakókörnyezetük állapota megvédése és megóvása, valamint javítása.
Megyaszó	Szilasi Segítőkéz Alapítvány	Az alapítvány tartós és közérdekű céljának tekinti különösen az Észak-magyarországi régióban található Megyaszó nagyközség és vonzáskörzetében élő nehézsorsú, hátrányos helyzetben lévő emberek életkörülményeinek javítását, egészségük megóvását, a tehetséges fiatalok felkutatását és segítségét tehetségük kibontakozása érdekében. A fenti célok elérése érdekében az alapítvány különösen feladatának tekinti: beteg gyermekek gyógyszeres és kórházi ápolásának támogatását; a mozgáskorlátozottak és fogyatékkal élők életminőségének javítását; az általános-, közép- és felsőoktatásban résztvevő hátrányos helyzetű diákok támogatását; tehetséges gyermekek fejlődésének, különböző művészeti csoportok, tanulmányi versenyek, művészeti és tanulmányi táborok támogatásán keresztül történő biztosítását; nagycsaládok, önerőből fejlesztésre képtelen, illetve létminimum alatt élő családok támogatását; a szabadidős és amatőr sport támogatását; nemzetiségi és kulturális csoportok rendezvényeinek támogatását; a különböző egyházközségek anyagi és működési feltételeiknek javítását. Az alapítvány célja tovább, hogy az alábbiakban felsorolt tevékenységeket folyamatosan és eredményesen végezze, illetve azokat megvalósítsa.
Megyaszó	Mészáros Lőrinc Iskolasegítő Közalapítvány	A megyaszói gyerekeket támogatja
	Megyaszóért Közalapítvány	A megyaszói civil szervezeteket és a lakosokat támogatja
Mezőzombor	Mezőzombori Óvodáért Közalapítvány	A Mezőzombor községben lévő Napköziotthonos Óvodában folyó oktató-nevelő munka támogatása, így különösen: - szemléltető eszközök beszerzése, játékok vásárlása, környezetvédelemre és a természet szeretetére nevelés, kirándulások költségeinek fedezése, óvodai játszótér állagának megőrzése, a játszótér fejlesztése, óvodai ünnepségek szervezése, költségeinek fedezése, az óvoda tárgyi eszközeinek megóvása, felújítása, tárgyi eszközök beszerzése, szakkönyvekkel, közlönyökkel való ellátás, továbbképzésének támogatása, a gyerekek zenei, művészeti, kulturális nevelése, közlekedési ismeretek fejlesztése, anyanyelvi nevelés és kultúra ápolása, a sport és egészséges életmódra nevelés, - a közalapítvány céljának elérés érdekében kapcsolatot tart és együttműködik a hasonló célú hazai és nemzetközi közalapítványokkal
	Innosco Közhasznú Alapítvány	egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító-, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, tudományos tevékenység, kutatás, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, környezetvédelem, gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselet, hátrányos helyzetű csoportok

		<p>társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekkel, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos tevékenység, sport, a munkaviszonyban és a polgári jogi viszony keretében megbízás alapján folytatott sporttevékenység kivételével, közhasznú szervezetek számára biztosított - csak közhasznú szervezetek által igénybe vehető- szolgáltatások.</p>
	"Mezőzomborért" Közalapítvány	<p>Mezőzombor község közszolgáltatásának segítése, különösen: a településfejlesztés, a településrendezés, az épített és természeti környezet védelme, a lakásgazdálkodás, a vízrendezés és a csapadékvíz- elvezetés, a csatornázás, a köztemető fenntartása, a helyi közutak és közterületek fenntartása, helyi tömegközlekedés, köztisztaság és a településtisztaság biztosítása, gondoskodás a helyi tűzvédelemről, a közbiztonság helyi feladatairól, közreműködés a helyi energiaszolgáltatásban, a foglalkoztatás megoldásában, az óvodáról, az alapfokú foglalkoztatás megoldásában, az óvodáról, az alapfokú nevelésről, oktatásról, az egészségügyi, a szociális ellátásról, valamint a gyermekek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás, a közösségi tér biztosítása, közművelődési. tudományos, művészeti tevékenység, sport támogatása, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogai érvényesítésének a biztosítása, az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése.</p>
Monok	Monokért Alapítvány	<p>Monok község környezetvédelme, természeti értékeinek megóvása, kulturális örökségének feltárása, megőrzése, kulturált településképe kialakításának elősegítése, egészségmegőrző programok támogatása, falusi és gyógyturizmusának szervezése, támogatása, hátrányos helyzetű gyermekeinek segítése, a munkanélküliség csökkentése, a gazdasági élet fellendítésének elősegítése.</p>
Prügy	Prügy Községi Hátrányos Helyzetű Gyermekekért	<p>Hátrányos helyzetű gyermekek tanulmányainak támogatása, -gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek és ifjúsági érdekképviselő, -szociális tevékenység, családsegítés, -nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, -kulturális tevékenység, -hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, -emberi és állampolgári jogok védelme, -rehabilitációs foglalkoztatás, -munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és a kapcsolódó szolgáltatások.</p>
Rátka	Zemplén Német Iskolaegylet	<p>oktatási tevékenység</p>
Szerencs	Alapítvány a Szivattyú és Környezetvédelmi Gépgyár KFT. Vasas Szakszervezet Tagjainak Gyermekeiért	<p>Anyagi támogatást nyújtani a gyermekek oktatási feladatainak ellátásához, támogatni a gyermekek kulturális fejlődését, hozzásegíteni őket az üdüléshez, a testedzéshez, a sportoláshoz, gyermekek szociális helyzetének javítása, külön anyagi támogatás a beiskolázáshoz a rászorulás mértéke szerint.</p>
	"A MI	<p>a./ A körzet játszóterének bővítése, új játékok, színpad karbantartása, föld,</p>

	<p>KÖRZETÜNKÉ RT" Alapítvány</p>	<p>homok pótlása, játékok újrafestése, kerítés felújítása, tisztán és rendben tartása.</p> <p>b./ A körzet környezetének szebbé, barátságosabbá tétele (virágosítás, parkosítás).</p> <p>c./ A körzetben élő gyermekek összefogása közös programokkal (gyermeknap, anyák napja, nyárbúcsúztató, Mikulás, közös kirándulások).</p> <p>d./ Felnőtteknek és időseknek programok szervezése (színházlátogatás, bál, kirándulások, alkalmanként közös munka megszervezése).</p> <p>e./ Gyermekek továbbtanulásának támogatása (pályázati elbírálás alapján).</p> <p>f./ A körzetben lakó emberek támogatása hirtelen bekövetkezett baj esetén (kérelem benyújtása után).</p> <p>Az alapítvány közhasznú tevékenysége: nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, környezetvédelem.</p>
	<p>"Kiss Attila" Alapítvány</p>	<p>a) Nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés és ezen tevékenységek támogatása elsődlegesen a Szerencs környéki iskolák dákjai körében. b) Pályázatok kiírása ösztöndíj alapítása révén, c) Kiss Attila tanári munkásságának, emberi habitusának, emlékének megőrzése, méltó ápolása. Az alapítvány közhasznú tevékenysége: nevelés és oktatás, képességfejlesztése, ismeretterjesztés.</p>
	<p>Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Cigányok Kisebbségi, Érdekvédelmi Szövetsége</p>	
	<p>Gyermekkert Alapítvány</p>	<p>Elősegítse a szerencsi Napsugár Óvodában a magas szintű nevelést, oktatást, az óvodások körülményeinek javítását, valamint eszközökkel lássa el az óvodát, annak érdekében, hogy az óvodából kikerülő gyermekek minél hasznosabb és elégedettebb tagjaivá váljanak a társadalmi közösségnek.</p>
	<p>Hegyalja Gyermek és Ifjúsági Szabadidősport Egyesület</p>	<p>Társadalmi szervezet: sporttevékenység</p>
	<p>Könnyek Nélkül Közhasznú Alapítvány</p>	<p>Segítsen azokon az embereken, akik a családon belüli erőszak áldozatai lettek. Az alapítvány további célja még a beteg gyermekek anyagi támogatása, tanulmányaik segítséges, és a biztonságos otthonteremtés, valamint beteg, időskorúak anyagi támogatása.</p> <p>Az alapítvány közhasznú tevékenysége: gyermek- és ifjúságvédelem, gyermek- és ifjúsági érdekképviselő, szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása</p>
	<p>Levente</p>	<p>Támogatja általában, de kiemelten is az ifjúság részére a hazafias nevelést,</p>

	Egyesület Ond	testi és szellemi erőnlétének fejlesztését a sport és szabadidő tevékenység célirányos szervezésével.
	Második Lehetőség, Új Esély Közhasznú Alapítvány	Az alapítvány közhasznú tevékenysége: szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása, kulturális tevékenység, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése.
	Roma Polgárjogi és Hagyományörző Egyesület	Fellépni a romák egyenjogúságáért, emberi méltóságáért, a társadalmi szolidaritásért és méltó helyük kiküzdésért az európai népek közösségében.
	Szerencsi Diáksport Egyesület	Társadalmi szervezet: sporttevékenység
	Szerencsi Nagycsaládosok Független Érdekvédelmi Szervezete	
	ZEMPLÉNI TÁLENTUM EGYESÜLET	Társadalmi szervezet: oktatási tevékenység
Taktahar- kány	"Taktaharkány Nagyközség Tanulóifjúságáért " Alapítvány	Hozzájárulni a tehetséges, kiemelkedő képességű tanulók továbbtanulásához, teljesítményhez igazodó juttatási, ösztönző rendszer alkalmazásával. A Főiskolai, egyetemi tanulmányait befejező pályakezdő diplomás , taktaharkányi állandó lakhelyű fiatalok egyszeri támogatása helyben történő munkavállalásuk
Taktakenéz	Taktakenéz Községért Egyesület	Adományok juttatása, érkeztetéshez támogatás nyújtása, a nevelés és oktatás tárgyi feltételeinek javítása, kirándulások támogatása, nyári táborozás finanszírozása, szakkörök működésének anyagi segítése, falunap megrendezési költségeinek részbeni átvállalása, színvonalas állami ünnepek megrendezésének támogatása külső előadó meghívásának finanszírozásával, Petőfi napok rendezvénysorozat anyagi támogatása, farsangi és karácsonyi ünnepek költségeinek átvállalása, anyák napi ünnepség megrendezése, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének javítása, tömegsport lehetőségeinek bővítése, SZSE tárgyi feltételeinek javítása, az iskolai sport tárgyi eszközökkel történő ellátása, polgárőr egyesület anyagi támogatása, a működés tárgyi feltételeinek javítása.
Taktaszada	Taktaszadai Mímicackó " Óvodásokért Alapítvány	Óvodás gyermekek megsegítése, esélyegyenlőség megteremtésének támogatása, felzárkóztatás elősegítése, egészséges életmódra nevelés, környezetvédelmi nevelés támogatása, előnyben részesítve a csoportos támogatást, kimagaslóan jó képességű gyermekek támogatása a taktaszadai óvodások körében.
	A taktaszadai	A hátrányos helyzetbe jutott iskolás tanulók anyagi és természeti

	Általános Iskolás gyermekéért Alapítvány	támogatása. Ezen belül a tandíj, könyv- és füzetcsomag, sportrendezvények, tanulmányi kirándulások támogatása. Rendkívüli anyagi támogatás.
Tiszalúc	Segítség a rászorulóknak Alapítvány	Támogatja a szakmai oktatásból kiszorult, halmozottan hátrányos helyzetű, munkanélküli fiatalokat, valamint szakmai tanulásra való előkészítésüket, szakmai képzésüket, - támogatja azt a tehetséges továbbtanulni szándékozó fiataalt, akinek a család anyagi helyzete nem teszi ezt lehetővé, - támogatja a tartósan anyagi nehézséggel és megélhetési gondokkal küzdő családot, nagycsaládot, - kezdeményezi és támogatja az idős magára maradt egyedülálló vagy házaspár életvezetési problémáinak megoldását.
Újcsanáros	"Az újcsanárosi általános iskoláért" Alapítvány	Tananyagok beszerzése. Az iskolai oktató-nevelő munka tárgyi feltételeinek javítása, beszerzése. Tehetséggondozás finanszírozása, lehetőségek megteremtése. Diákversenyek, a rendszeres testmozgás ösztönzése, támogatása. Iskolai kulturális és szabadidős programok, tanulmányi kirándulások, táborozások támogatása. Egészséges életmódra nevelés feltételrendszerének kialakítása. Iskolai tanulmányi versenyek, vetélkedők szervezésének támogatása, nyertesek díjazása.

Forrás: <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=tarsszervsearch>

MELLÉKLET

1.tábla A jegyzői adatlapokon megnevezett helyi szükségletek

Golop	1. Új óvoda építése, mert a régi műemlék épületben lévő nem felel meg az előírásoknak.	2. A művelődési ház felújítása a gyermekeknek közösségi térként szolgálna.	3. Egy sportcsarnok építése a gyermekek sportolási igényének kielégítésére.		
Megyaszó	1. Az elérhető szolgáltatások bővítése.	2. Különböző gyermek, illetve családi programok rendszeres szervezése.			
Szerencs	1. Életmód-vezetési tanácsadás kialakítása	2. Nyári napközi	3. Felső tagozatos gyermekek fakultatív tantárgy keretében történő képzése az egészséges életmódra, háztartásvezetésre, lakás-és kertápolásra.		
Taktaharkány	1. Családi életmódprogramok	2. Telepek felszámolása	3. Tehetséggondozás	4. Felzárkóztató programok	5. Gyermekek napközbeni szabadidős programjai
Taktakenéz	1. Munkahelyteremtés	2. Közfoglalkoztatás bővítése.	3. Iskolai napközi bevezetésének lehetősége.		
Taktaszada	1. Az otthon lévő alacsony iskolai végzettségű édesanyáknak képzések szervezése, vagy otthon végezhető munka biztosítása.				
Tiszalúc	1. Anyagi háttér biztosítása a szolgáltatások bővítéséhez.	2. Munkahelyek teremtése			